

Werken. Deel 28. Klokkentonen. Deel 2

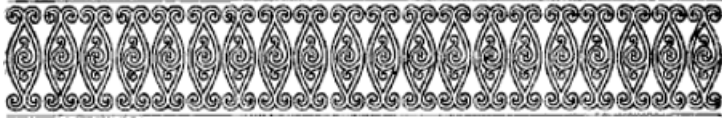
August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 28. Klokkentonen. Deel 2*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen 1927

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001klok02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Een bezoek op den huize ‘De Braacken’.

‘Wat? Wilt ge dan *mordicus* naar *De Braacken*?’

‘Wel zeker wil ik dat.’

‘Maar, dat is nog een lange reis en de avond is reeds gevallen.’

‘Kom, van Den Bosch naar Vught is eene kleine wandeling.’

‘Minder klein dan ge denkt.’

‘In drie of vier stappen ben ik daar.’

‘Hebt ge soms de laarzen van zeven mijlen aan?’

‘In het dorp zijt ge nog niet op *De Braacken*.’

‘Niet?’

‘En daar komt ge nooit! 't Is een doolhof, een wildernis....’

‘Er wonen toch menschen, die mij zullen verstaan?’

‘O ja.’

‘En er spatsieren geen leeuwen, tiegers of wilde varkens?’

‘Zooveel ik weet niet.’

‘En er schuilen ook geen bandieten gelijk in Calabrië?’

‘Evenmin.’

‘Nu, dan zal ik de zaak wel klaar spelen.’

‘Gij wilt dus hardnekkig vooruit?’

‘Belofte maakt schuld.’

‘Welaan, dan zal ik mijn rijtuig laten inspannen en u ter plaatse doen afzetten.’

‘Wel verplicht!’

Dat was het gesprek, dat ik op een avond van de maand April 1877, bij mijne aankomst in de oude Hertogenstad, met een mijner vrienden voerde, en die het niet op zijn geweten wilde laden, dat ik in de Vughter wildernis zou verdolen, een bad nemen in een drassige sloot of, denkende mijn vriend van *De Braacken* voor mij te zien, een kouden, harden en klammigen eikeboom in de arme drukken zou.

Ik dacht dat de goede man overdreef, maar toen ik later bespeurde welke reis ik ondernomen had, dankte ik hem uit den grond mijns harten, en ik heb hem gezegend, ja, gezegend - in den persoon van zijn koetsier.

Het was, zeg ik, in de laatste dagen van de maand April - van die grillige dame, die ons zooveel poetsen speelt, die - gelijk wij in onze schooljongensjaren - een stuk spiegelkas in den zak heeft en sarrend de zonnestralen tot in onze huiskamer weet te doen schemeren en dansen, en als wij ons dan, bedrogen door dit zonnelicht, in nanking kleeden en naar buiten stormen, denkende dat de lente eindelijk gekomen is, sprenkelt die trouwelooze ons verraderlijk een gieter water op het lijf.

Men zou den zwaren badfries willen bergen, doch men bibbert in den lichten overjas als een veroordeelde, en men kruipt in den harigen Tilburger terug als een slek in haar schelpenhuis.

Nu, dat bedrog had juffer April mij andermaal gespeeld: ik was met eene zonnige en zomersche gedachte op reis

gegaan; ik liet den winterjas thuis en nu, nu krimp ik kouwelijk en zoo diep mogelijk in de kussens van het rijtuig. Dat was nu letterlijk armoê op het donzen kussen der weelde. Ik trachtte te vergeten en vergat ook inderdaad, terwijl ik naar buiten staarde.

Wat is die weg toch eenzaam, dor en doodsch! Neen, zóó was hij toch niet bijna zeven-en-dertig jaar geleden. Toen was hij overal en van weêrszijden met eene rij olmen, naar ik meen, omzoomd, en beneden den dijk zag men het frissche weiland, met blauwe waterlijnen dooraderd. Hier en daar lag een schuit, een donkerrood beurtschip met witte en groene randen, eene zwarte aak. Verderop bemerkte men bont rundvee, en nog verder schitterde, boven een donkeren gordel kreupelhout, een gouden torenhaan in den avondgloed.

Dat alles zal nog wel zóó zijn, doch nu is het in alle geval zóó niet. Trouwens, kinder- en jongelingsoogen zien wat anders dan de oogen der mannelijke jaren.

Rechts van den weg lag, te dien tijde, een oud fort, met ruw bewassen wallen, beschimmelde muren, verroeste hengsels aan zijn zware poorten, en tusschen die harige distels, grashalmen en brandnetels lagen, in een rij, doffe zwarte oogen te loeren, die niets vriendschappelijks in zich hadden - maar toch geen kwaad deden, evenmin als de schildwacht die, met het geweer in den arm en onbeweeglijk als Loths huisvrouw, in een zoutsteen veranderd, op den wal stond te droomen.

Het fort staat er nog, maar wie weet hoe lang, want de hooge wal bij de poort is reeds verdwenen. 't Is echter de vijand niet die dezen vernield heeft, och neen! 't Is met dat bolwerk gegaan zooals met de vestingwerken, die de kinderen in het duinzand, aan het strand, bouwen. Hamer en truweel bouwen ze op en, na eenige jaren, breken hamer en truweel ze weêr af. Kanonnen en kogels komen in dit alles, in onze vredelievende landjes, slechts als deco-

ratief, als indrukmakende knickers voor. Nu gelukkig, hoogst gelukkig!

De met waterplanten begroeide grachten zijn nu met dor heizand aangevuld; sporen zijn daar op gelegd, en de locomotief snelt rentegevend over die vroeger renteverslindende heuvelen en diepten.

Ginder staan nog altijd de knotwilgen, met de haren pinrecht op het hoofd, gelijk de kleine halve wilden in onze heidorpen, ofwel 't zijn reusachtige bessems, door onze keukenprinsessen met den steel in den grond gestoken. En zouden dat, wat verder op, dezelfde hooge canadassen zijn? Och, de oude zullen reeds lang door hunne zonen zijn opgevolgd.

Links ligt nog altijd het Huis-ten-halven, de dorpsheberg uit den gouden ouden tijd; wat verder op nog altijd het oude, grijs gepleisterde heerenhuis, Sophia-Burght, met donkergroene blinden. Door de poort, die vóór zeven-en-dertig jaar open stond zooals nu, ziet men altijd nog heerlijke, frissche bloemperken. Nieuwe villa's rijzen hier en daar op: dat zijn geene bekenden meer van me, maar wel de vierkante, stompe toren, die nog altijd alleen staat, gelijk een peperbus, en de kerk, gelijk een zoutvat op de met een groen kleed bedekte tafel.

Vught slaapt reeds, ten minste de huizen zijn gesloten en er dringt nergens een lichtje door de blinden of jaloeziën. Verre op den straatweg hoor ik het gedommel van eene vrachtkar en het eentonig belgeklingel. Dit is ten minste eene muziek die ik ken; die is mij immer als een lied uit mijne kinderjaren bijgebleven. De paardenbellen, het getink van den hamer op het aambeeld en soms bij lange, lange tusschenpoozen de klok van den toren - ziedaar de eenige geruchten, die ik in den mysterieusen avond in ons dorp hoorde, en die ik, sinds ik in de groote stad verloren gelooopen ben, niet meer vernomen heb.

Het rijtuig heeft den steenweg verlaten; de koetsier is

afgestapt, en het paard vordert slechts langzaam in den zandweg. De huizen zijn verdwenen; in de avondschemering komt de omtrek mij inderdaad als eene wildernis voor, en hoe dieper ik het boschachtig landschap inrijd, hoe meer ik mij geluk wensch dat ik dien nachtelijken tocht niet alleen gewaagd heb.

Akelige gedachten bevangen mij: zou het rijtuig, dat zoo langzaam door het zand kruipt, soms een lijkwagen zijn? Zou men mij wellicht met vorstelijke eer begraven, en zijn die soldaten, die in een eindeloos lang gelid langs den weg staan, de eerewacht? Soms schuiven zwarte slippen of sluiers tegen het glas van den wagen: 't zullen de slippen der rouwmantels of rouwsluiers zijn. Op eenigen afstand schijnen witte geesten rond te waren....

Ik had lust om op te springen en tegen het glas te trommelen; doch er was eene algemeene loomheid in me, en na veel kronkelen en draaien hield het rijtuig stil, gewis op een kerkhof, rijkelijk met boomen bezet, maar akelig eenzaam. In het midden van dat kerkhof stond een groote zwarte tombe. Zou ik daar in moeten? Ik was op het punt dien lijkbidderachtigen koetsier bij de keel te grijpen, toen hij het poortier opende en mij zeide: 'Hier is 't!'

'Hier?... Wat?... Waar?..'

Op mijn woord, ik dacht aan Albrecht Beyling; doch ik was wel besloten, al wilden dan ook een dozijn Helmersen mijnen moed in alexandrijnen bezingen, betokkelen of befiedelen, mij er niet levend te laten onder stoppen, toen eensklaps de zwarte tombe een grooten, langwerpigen en vurigen mond opende. Ik hoorde in de duisternis eene vroolijke stem mij toeroepen: 'Ben je eindelijk daar?'

Die stem riep mij tot bezinning, en een seconde later was het graf van binnen in een helder verlicht woonhuis, met vriendelijke oogen, handen, stemmen en harten bevolkt en ik bevond mij, lezer, in den familiekring van mijn vriend en ook *uw* vriend, al hebt gij hem misschien nooit gezien.

Schrijvers en lezers staan in nauwe betrekking tot elkander, en dat is zeker wel het geval met u en den geestvollen schrijver van *Ko Folkes*, *De Heks*, *Drie eeuwen geleden*, *De Beeldstormer* en zooveel andere verhalen. Hij was het inderdaad, dien ik, omringd van zijne familie, in die ver afgelegen kluis ontmoette en die weldra, door den hartelijken en goedwilligen toon zijner stem alleen, mij de akelige Albrecht Beyling-geschiedenis uit het hoofd wischte.

Wat hebben wij dien avond aangenaam doorgebracht! Wat is in ons gevarieerd gesprek ongemoeid gebleven? Ik geloof niets, behalve de eer, de geldkas der menschen en... de dienstmeiden. Dat is een thema, dat wij volgaarne aan meer bevoegden dan wij zullen overlaten. Poëzie, beeldende kunst, wetenschap, verstandigheid en geleerdheid vonden hare plaats: heerlijk panorama, met de schitterendste kleuren overgoten, dat voor ons heendreef en het hart immer hooger kloppen doet!

Om zóó te genieten, heeft men geen talrijke gasten noodig: integendeel, deze hinderen en zouden tusschen het natuurlijk purper, blanketsel; tusschen de geurige rozen, kunstgebloemte voegen - kortom, die zouden ons te veel over de geldkas van den buurman links, over de dienstmeiden van den buurman rechts spreken.

Van de poëzie tot de muziek is de overgang gering, of liever, zij versmelten zich in elkander als de dauwdroppel, welke, van de lelie vallend, dien op het rozenblad ontmoet. Er werd muziek gemaakt, er werd gezongen, en er was maar één wezen dat niet toejuichte: 't was de geel-bruine hazewind, Cora, die familjair plaats nam op de sofa en, den spitsen snuit vooruit, zachtjes indommelde.

't Sloeg elf, twaalf, één uur. Vreeselijk! men kon wel merken dat wij op *De Braacken*, zooals de Vlamingen zeggen, aan 't nachtbraken waren. Goeden nacht... goeden... n...a...ch...t... en de t...t...t... ging, naar het mij toescheen, in

de verre verte verloren; zij klonk door alle kamers van beneden tot boven, hoog boven mij.

Het landhuis verviel in eene zalige rust.

Ik sluimerde, toen ik in de geopende deur mijner slaapkamer, die op een aangenaam salon uitzicht geeft, eene lange figuur staan zag - iemand, mij voortreffelijk bekend, maar die ik in drie-en-dertig jaar niet meer gezien had; doch toen ik hem dààr op den dorpel zag staan, scheen het mij toe dat ik hem pas een uur geleden had verlaten. Hij was een groot, flink, welgebouwd man, met een aangenaam en zeer onderscheiden gelaat, vriendelijk oog en weelderig, lichtbruin diklokkig haar. Om zijn mond speelde een lichtelijk sarcastische glimlach, die echter de welwillendheid niet uitsloot en eerder tot opgeruimdheid stemde.

De jonge man naderde mijn bed en zette zich vertrouwelijk voor hetzelfde op den stoel neêr; hij tastte in een zijner zakken, en toen zag ik dat hij nog altijd den breeden gouden ring aan den vinger droeg.

‘Gij hebt mij gevraagd waarom ik geene verzen meer schreef?’ zeide hij.

‘Ja, dat heb ik,’ was mijn antwoord.

‘Ik heb u beloofd, dat ik die vraag met eenige regelen zou beantwoorden.’

‘Ja, dat hebt ge beloofd.’

‘Hier zijn ze, die regelen; 't zijn misschien de laatste, de allerlaatste die ik schrijven zal.’

Er lag in die woorden ‘de allerlaatste’ iets onbeschrijflijk smartelijk, iets dat mij het hart sneller deed kloppen.

‘Ik schreef ze gisteren avond, op het deksel mijner doods-kist leunende,’ hervatte hij.

‘Ja, daaraan ken ik u van ouds; gij hebt altijd, zooals allen met diep gevoel begaafd, eene dweepachtige neiging gehad tot doodshoofden op pijpekoppen, tot doodgravers, tot doodsgewaden....’

‘Wilt gij ze hooren, die regelen?...’ onderbrak hij mijn gezegde.

‘Ik luister.’

En de jonge man las:

Waarom de lier besnaard? en waarom weder klanken
 Het speeltuig afgevraagd, dat lang vergeten hing?
 Mijn jeugd is reeds voorbij en al haar dichtvuurspranken
 Zijn uitgedoofd door 't leed. Wat wilt gij dat ik zing?
 Een ander moge vrij een treurlied dichten, klagen.
 Ik lijde liever stil - mijn mond ontglipp' geen klagt.
 Ik tracht, zooveel ik kan, alleen het beeld te dragen,
 Dat ik reeds onderging en 't geen mij wis nog wacht.
 Want vriend! wanneer de zee, door storm gezweept, haar baren
 Ten hemel opwaarts krult, al is de storm voorbij,
 Toch duurt het lang, helaas! eer dat zij kan bedaren,
 Eer dat haar deining weêr de vroegere deining zij!
 Maar blijft de moed mij bij, zoo dikwerf afgebeden,
 Dan zal 'k het treurig lot, dat Godes wil mij geeft,
 Misschien een traan in 't oog, ik heb zooveel geleden!
 Verdragen, kan het zijn, en denken: God die leeft!
 En God is goed, mijn vriend, Hij ziet mijn eenzaam lijden,
 Hij weet wel dat de lach, die soms mijn lippen plooit.
 Niet voorkomt uit het hart, geen lach is van verblijden,
 Maar slechts de bloemenkrans waarmeê m' een grafkuil tooit.
 Want dood is 't in mijn hart! O, al de zoete droomen
 Van liefde en van geluk zijn lang, helaas! voorbij.
 Maar, vriend! de Heere gaf, de Heere heeft genomen,
 Dat 's Heeren wil geloofd en steeds geprezen zij!
 Eens toch, wie weet hoe ras, eens is de strijd gestreden.
 Hoe moeilijk die ook was, de laatste traan geschreid!...
 'k Heb dikwerf om dien stond verlangd, daarom gebeden,
 Mij zelve op dat uur bestendig voorbereid.
 Dan zal wellicht de lier nog eens haar klank doen hooren,
 Die nu vergeten hangt, ontstemd door leed en smart.
 En gaat ook dan die zang, die laatste zang verloren,
 Het zal de nachtgroet zijn van mijn gebroken hart....

Ik was diep geschokt; dommelig werd ik wakker, zag

eerst naar den stoel waar hij - ja, hij was het wel, mijn ouden vriend Theodoor! - gezeten had, doch die stoel was ledig; maar ik hoorde duidelijk, o heel duidelijk dacht mij, eene wegstervende stem de laatste woorden van die dichtregelen herhalen: ‘Het zal de nachtgroet zijn van mijn gebroken hart....’

Met eene koortsachtige beweging richtte ik mij op en bleef een oogenblik met ingehouden adem, rechtop in het bed zitten. Ja, ik meende duidelijk eene heldere stem te hooren zeggen, doch die stem was zeer ver van mij: ‘gebroken... hart... hart... hart....’ Ik droomde niet meer, maar de stem heb ik zeker, zeer zeker gehoord.

Hoe kwam ik toch aan de herinnering van dien lang gestorven vriend? Waarom hield mijn geest zich nu juist met hem bezig? Ik had niet aan hem gedacht, niet over hem gesproken; sinds lang, zeer lang niets meer van hem gelezen of vernomen. Het zal, den 4^{den} October van dit jaar, niet minder dan twee-en-dertig jaar worden, dat hij ongelukkig om het leven kwam. Geest, o geest des menschen, wat zijt ge, in den slaap, een wonderlijk, onbegrijpelijk iets! Waar zijn uwe grenzen, waar?

Het morgenlicht drong door de venstergordijnen der slaapkamer: ik stond op, trad voor het raam en wierp een oogslag naar buiten.

Wat was daar alles frisch en levendig! Het grastapeet was helder groen, de kastanjeboomen waren rijk in botten, de groote pirus bloeide van den voet des stams tot in zijnen top. Heerlijk inderdaad! Wat tooverhand had dat kerkhof van gisteren avond zoo plotseling weggevaagd en er een klein paradijs van gemaakt?

De soldaten in gelid waren eene lange, prachtige dreef, de lijkbidders, met hunne groote slippen en sluiers, waren fijne masten, en die wit geschorte berken zullen zonder twijfel de spoken zijn geweest, die volgens alle dichterlijke legende-wetten op een kerkhof niet kunnen worden gemist.

In de verte strekt zich een heerlijk akkerland uit, en langs het buiten loopt de landweg, waarop een paar koeien langzaam door het mulle zand stappen. Een flauw straaltje zon breekt door de wolken; de merel zingt dicht bij het venster; maar zij zingt, verbazend inderdaad! een straatlied. Zullen de geleerde darwinisten, die onlangs beweerd hebben dat het instinct der vogels, bij het bouwen van hun nest, eindelijk tot verstand gerijpt is, ook in dien zang een bewijs vinden voor de onomstootbaarheid hunner leerstelsels?

Waarom niet?

Ik ben zeker dat deze of gene moderne geleerde, op den zang dezer merel een dik en hoogst geleerd boek maken zal, bewijzende.... ja, het zou gemakkelijker op te rekenen zijn, wat hij niet bewijzen zou, zoo vreeselijk veel zal hij bewijzen - onder anderen dat, na duizenden jaren van 'lichtverdooving' en 'geestverstomping' eindelijk, door de kracht van het modernisme, de band verbroken is, die het verstand der merels tot heden toe omzwachteld hield, en dat zij eindelijk niet meer den ouden vervelenden wildzang aanheffen, maar het beschaafde en beschavende straatlied, en misschien welhaast als trombonnisten en klarinettisten in de muziek onzer burgerwachten zullen optreden.

Verbazend geleerd, ja! Maar als die geleerde eens den ouden en gewonen weg van het gezond verstand gevolgd hadde, zooals ik, man der duisternis en achteruitkruiper, gedaan heb; indien hij de oplossing van dat raadsel gevraagd had aan Pius, den kleinen jongen van mijn gastheer, dan zou deze, met zijn flink en open oog, hem gezegd hebben zooals aan mij 'Wel, dat heb ik hem geleerd!' Dan was het problema opgelost, maar - maar wij hadden, 't zou jammer zijn, een geleerd boek minder, en om geleerde boeken is het in onze dagen maar te doen....

Ik vergat mijn visioen van den vorigen nacht en ging

naar beneden, om mij in die frissche natuur en in het heerlijke park te verlustigen. Tegen het kleine heerenhuis leunt de hoeve. Rondom die twee gebouwen ligt het park met vijvers, prieeltjes, slingerpaden, reeds hooge eiken, hooge popels, piramidale masten, en met een overouden, breedgetakten kastanjeboom, wiens takken of liever armen door een half dozijn krukken worden ondersteund. Ik heb eerbied voor dien ouden ‘menheer’ op krukken; hij heeft zonder twijfel veel beleefd; hij zag veel blonde cherubskopjes in zijne schaduw spelen en ook sneeuw witte hoofden rusten.

‘Goeden morgen!’ roept mij mijn gastheer toe, ‘Hebt ge dezen nacht niet hardop conversatie hooren houden?’

‘Ja,’ antwoordde ik gansch verwonderd, ‘ja, dat heb ik wel!’

Ik dacht aan het nachtelijk bezoek; aan mijn dooden vriend, aan zijne heerlijke verzen, aan zijne laatste woorden: ‘Het zal de nachtgroet zijn van mijn gebroken hart....’

‘Welnu, dat is eene slaap-aardigheid van een mijner zoons,’ zeide mijn vriend lachend.

‘Ha!...’ Het ware mij liever dat het mijn vriend Theodoor ware geweest, zoo dacht ik. ‘Wat is *De Braacken* een heerlijk plekje!’ ging ik luidop voort. ‘Recht dichterlijk! Eene gelukkige kluis om rustig te denken, te droomen en te werken! Wie is de gelukkige eigenaar van dit buiten?’

‘De familie van Beusekom.’

‘Gij zegt?’ hervatte ik verwonderd, ‘de familie....’

‘Hebt gij haar gekend?’

‘Ik kende, nu ruim dertig jaar geleden, een jong dichter, een man met schitterende begaafdheden, wellicht de eerste Noordbrabander, die zijne tafereelen in onze nederige heidorpen koos: ik kende den dichter Theodoor van Beusekom.’

‘Die heeft hier gewoond.’

Die woorden troffen mij. Ik begreep nu, dat ik hem 's

nachts had gezien. Hij was immer een hoffelijk en vriendschappelijk man, niettegenstaande zijne luimen, en hij heeft me, nu het toeval mij in zijn oud vaderlijk huis bracht, behoorlijk een visite willen komen maken.

Zoolang ik op *De Braacken* vertoefd heb, is zijn beeld mij bijgebleven. Wij gingen weêr, in mijn verbeelding, zooals vóór lange, lange jaren, naast elkander; hij corrigeerde mijne eerste gedichtjes, die daar nog voor mij liggen en het jaartal 1843 dragen. Het waren kleine, luimige stukjes. Ik was toen zoo wat zestien jaar. De schrijver van *Allerlei*, *III November*, *Ida*, *De Bruid van den Strooper* en andere schetsen, was ons dorp komen bewonen en deed zijn best, zooals hij zeide, om ‘Gods lieven aardbodem met hagel te bestrooien,’ dat is, hij dwaalde dag in dag uit in onze heiden, bosschen en akkers rond, en schoot boterkorven vol wild, vermaakte zich verder met de boeren en leefde onbezorgd en vroolijk - ofschoon de grond van zijn karakter zeer melancholisch was.

Is het niet zonderling dat de dorpsjongen van toen, aan wien hij om dus te zeggen de eerste lessen gaf van maat en klemtoon, hem nu, man geworden, aan de vergetelheid waarin men zijn graf laat, ontrukkt en hem aanwijst als een man van talent dat, jammer genoeg voor onze letterkunde, nimmer tot volle rijpheid is kunnen komen?

Van Beusekom had in den vorm niets van de schoolmeesterachtige stijfheid en opgeblazenheid van zijnen tijd; hij was integendeel zoo eenvoudig mogelijk in schrijfrant. Het was alsof hij wist tot het vaderland van pater Poirters, den geestigen dichter van *Het Masker der Wereld*, te behooren. 't Was of hij op dezelfde bloemen geaasd en denzelfden honig gevonden had. Hij had, bij die hooge gave, gevoel, diep gevoel, en de gedachten ontbraken hem niet; hij schreef wat hij kende, wat hij rondom zich zag, en toen ik in later jaren met meer scherpzinnigheid dan

vroeger, zijne geschriften las, vroeg ik mij zelven af, of die jonge schrijver, hadde hij gewerkt, niet een der hervormers van de toenmalige litterarische richting zou geworden zijn?

Van Lennep, ik weet dit, schatte zijne eerste proeven zeer hoog.

Wat hem nog onderscheidde van de letterkundige bent, die kort na 1830 onbepaald den scepter zwaaide, was, dat hij met geen haat jegens zijne Roomsche geloofsgenooten bezielde was: eene ziekte waaraan toen alle schrijvers in Holland laboreerden. Van Beusekom was protestant, had eene protestantsche opvoeding genoten, doch kwetste in zijne schriften den katholiek niet: integendeel, daar waar hij - ten minste in zijne eerste proeven, want de latere zijn niet in mijn bezit - katholieke tafereelen wilde ophangen, kon hij zondigen bij onwetendheid, maar niet met opzet of moedwil.

Ik herinner mij nu onze wandelingen door onze bloeiende koornakkers, geurige boekweitvelden of lommerrijke bosschen. Recht voor ons rees de oude bemoste toren van ons dorp op; het kruis glinsterde in de avondzon, en dat rustige tafereel bracht in ons gesprek het godsdienstige gevoel op de tapijt. Van Beusekom was, zooals ik zeide, protestant en echter schreef hij eens in eene zijner novellen over een zijner helden, en wiens karakter blijkbaar eene weêrspiegeling van het zijne was, het volgende:

‘Eene innige overtuiging had hem (de held des verhaals) al vroeg geleerd, dat de mensch behoefte heeft aan zeker godsdienstig gevoel; een gevoel, dat de driften der jeugd in breidel houdt, de ongelukken des levens leert verdragen en dat ons, kweeken wij het zorgvuldig aan, eindelijk een zeker, een vast vertrouwen en een hemel van geloof en hoop ontsluit.

Met deelneming beschouwde hij hen - hij zag eene processie van bedevaartgangers naar Kevelaar - die daar, in zoete verwachting op herstel van ziekten en

gebreken, voor hen of hunne lievelingen, uit dankbaarheid of uit geloften, biddend voorttrokken. Is het te verwonderen, dat zijne gedachten naar vroeger eeuwen terug zweefden? In zijne verbeelding zag hij ze, die vrome pelgrims, van vorst tot bedelaar, die honderden uren ver, over land en zee, uit roeping of uit boetedoening, somtijds barrevoets, anderen op de knieën kruipende, voor Onze Lieve Vrouw van Loretto, van den berg Carmel, enz., een dankgebed kwamen uitstorten, of hulp en vergeving van zonden afsmeeken.

Hij kon zich niet onthouden van zich zelven te vragen: Heeft de maatschappelijke welvaart er veel bij gewonnen, dat die oude gebruiken vervallen en verloren gegaan zijn? Zijn de menschen *beter, gelukkiger*, sinds zij *minder* werk maken van godsdienstige plechtigheden? Zijn *alle* stervelingen verlicht en verstandig genoeg om God te dienen in Zijnen eenigen, waren en heiligsten tempel: *in hun eigen hart!* Is het goed en nuttig voor het *algemeen*, de godsdienstoefeningen zoo te vereenvoudigen?...

De protestantsche geest straalt hier en daar, in deze woorden, zeer duidelijk door; doch deze regelen zeggen ook dat, wat men hem had leeren gelooven, niet aan zijn hart voldeed: die leer was te winterachtig voor zijn warm en zonnig gemoed. Op het einde van zijn leven, als hij een oogslag zal geworpen hebben op de afgelegde levensbaan, zal hij zonder twijfel hebben moeten bekennen, dat de *eenige* tempel der Godheid, het menschelijk hart, iets al te grillig is, om juist iets zeer solied te zijn.

Ja, hij had reine sprankels van geloof en hoop in de ziel, en die sprankels flikkeren heerlijk op in het kleine gedichtje, naar aanleiding van Victor Hugo's regelen, geschreven:

Nos fautes, mon pauvre ange, ont causé nos souffrances,
Peut-être qu'en restant bien longtemps à genoux,

Quand il aura béni toutes les innocences,
Puis tous les repentirs, Dieu finira par nous.

Luister hoe Van Beusekom, in dien geest, zijne denkbeelden weêrgaf:

Bid, kindje lief, bid steeds; bid met mij, uwe moeder,
Want God hoort ons, mijn kind, ofschoon Hij ons niets schenkt;
Misschien wordt, door 't gebed, zijn raadsbesluit ons goeder,
Misschien dat Hij, in 't eind, ook aan ons, armen, denkt.
't Is regt dat Hij de deugd en de onschuld vóór ons zegent;
Want wij zijn schuldig, kind, en niet zoo rein als zij;
Maar, kleine, God is goed, bid! als Hij voorspoed regent,
Ligt is er, door uw bede, één druppel voor ons bij.

Die ernstige en denkende geest had echter eene zwakke zijde: lichtvaardig gaf hij toe aan de lokstem van juichende vrienden. Ginds wordt zingend het glas opgeheven, worden de roemers tegen elkander geknutst, bruist de vroolijkheid over de randen - daarheen moest hij ook! En echter had hij eens in eenige naïeve regelen, in een kleine, hier en daar wel zwakke, ydille gezegd:

Ook wensch ik mij nog eenen vriend, zoo opregt
Als vreemd steeds aan veinzen en list,
Die, als het behoeft, en mij raadt en mij zegt:
'Neen, dat is niet edel, niet goed en niet regt!
Die niet met mij brast en verkwist.

In waarheid mocht men zeggen, dat zijne wenschen tamelijk beperkt waren. Hij was dichter en verlangde enkel vrij, onbezorgd en kommerloos den levensstroom af te drijven. Voor het trotseeren van zorgen was hij niet in de wieg gelegd. Zoo min als hij zich zelven 't leven lastig maakte, zoo min deed hij zulks aan anderen. Vijanden had hij niet, zoo verre ik weet. Ik geloof niet dat hij ooit haat droeg. Dat baarde hem last, doch ik houd het er voor,

dat hij haat en afgunst daarenboven als iets onedels beschouwde. Hoe zouden anders de volgende sierlijke regelen aan zijn vriendschappelijk hart ontvloed zijn?

Vergeef, vergeef hem ligt, de vriend die u beledigt,
 Als wijn of redetwist hem 't vurig brein verhit;
 Reik hem de broederhand, wees met een woord bevredigd,
 Als hij u schuld bekent en om vergeving bidt
 Doorzoek uw eigen hart en vraag het uw geweten
 Of gij niet dikwerf ook toegevendheid behoeft?
 Hebt gij niet menigmaal u zelven reeds vergeten
 En nimmer eenen vriend vernederd of bedroefd?
 Wees daarom ligt verzoend; 't is zacht hem te vergeven,
 Die door een nietig woord u soms beledigd heeft,
 Want, keer slechts in u-zelf, denk aan het volgend leven.
 Wat wacht u, arme mensch! zoo God u niet vergeeft?

De scherpte, de gevatheid van zijnen geest, de spot waarmee de dichter de menselijke dwaasheden geeselde, het gezond verstand dat in die geeseling doorstraalde, hebben mij later dikwijls doen nadenken. In een zijner werkjes deelt hij eenige invallende gedachten meê. Beter, oneindig scherper en juister waren die, welke hem in zijne luimige oogenblikken ontvielen. Die laatsten zijn echter verloren gegaan; wij moeten ons met de aangeteekende gerieven:

‘Het gevoelen - zegt hij ergens - van de hedendaagsche wereld, is evenals een nieuwe schoen: in het begin knelt hij.... Loop er maar eenigen tijd mede en hij wordt ruim en gemakkelijk.’

Elders vraagt hij: ‘Als het eens ordelintjes regende, zouden dan vele verdienstelijke mannen geen regenschermen dragen?’ Leefde hij nog, de goede man, hij zou reeds meer dan eens geroepen hebben: ‘Paraplu's open!’

‘Als iemand u zegt: “Ik ben rijk”, zeg hem: “Tracht

wijs te worden”; “Ik ben arm”, “Wees werkzaam!”; “Ik ben van adel”, “Wees edel, belieg de deugden van uwen stamvader niet”.

Rijkdom zonder verstand is een giftige dolk met een gouden greep, in de hand van een kind. Armoede, eene kwaal die eene dagelijksche dosis van werkzaamheid meestal geneest, en het adellijk schild van een schurk is niet ongelijk aan het stadswapen, dat de uitvoerder der gerechtigheid, met een gloeiend ijzer, op den schouder van den patient grift.’

Wat hij van anderen schreef, was voor hem eene waarheid: ‘Zij, die de deugd in anderen vereeren, doen de eerste schrede, om zelf deugdzaam te worden.’

Kortom, Theodoor van Beusekom was een echte Noordbrabantsche jongen, die zijne heidestreek liefhad en ze dichterlijk beschreef. Het was hij misschien wel, ik weet het niet, die er iets aan toebreacht dat ik juist dààr, in dat gewest, de stof zocht van vele mijner novellen. Te vroeg is hij gestorven om zich een naam te hebben kunnen maken. Voor sommigen blaast de faam vroeg en ongenadig hard op haren hoorn, voor anderen dringt de klank der schalmei slechts langzaam door. Voor den jongen dichter was dit laatste het geval. Langzaam had echter zeker gegaan. Hij zegt het zelf in de volgende regelen:

De bloem, te snel gekweekt, beidt eenen vroegen dood;
 Eén windvlaag en... zij dort; 't geen langzaam uit den schoot
 Der moederaarde ontspruit, is sterker, en het leven
 Dat in de sappen huist, is meerder kracht gegeven;
 De stengel is beproefd door zongloed en orkaan.
 't Geen langzaam wordt gekweekt, kan langzaam slechts vergaan.

Hier onder deze eiken heeft hij geleefd, onder dien kastanjeboom, die destijds nog niet zooveel stutten zal hebben noodig gehad, droomde hij wellicht. Langs dat

hebben ging hij misschien heen, het geweer op den schouder, de groote wit en zwart gevlekte jachthond Caro achter zich, om hier, helaas! nooit weêr te keeren. Het was den 4^{den} October 1845, dat hij, op het gehucht Bidaf (onder Uden) ter jacht zijnde, door het roekeloos omgaan met zijn geweer, het leven verloor. Arme vriend!

Indien hij nu nog leefde, zou hij mij, zooals zichzelf, zonder twijfel beladen zien met eene gansche vracht bedrukt papier, die mij zonder den minsten twijfel zal beletten, als ik mij eens voor de poort der onsterfelijkheid aanbied, deze binnen te geraken. Die poort is toch zoo druk belegerd en, erg genoeg, zoo smal, zoo eng! 't Zij zoo: wij zouden ons dan toch onder dat prieel nabij den landweg neêrzetten en daar, als twee oudjes, beiden zooal wat grijs, onder het wegdampen van eenige Havanna's, over onze jeugd spreken. Gelukkig voor mij, ik vind op *De Braacken* een remplaçant, om nog zoo wat te keuvelen over de nevelen en schaduwbeelden.

't Is inderdaad een wonderlijk treffen,' zeide mijn gastheer, 'en wel waard in eenige bladzijden herdacht te worden.'

'Welnu,' klonk mijn antwoord, 'dan zal ik die bladzijden voor de *Illustratie* schrijven.'

En ziedaar hoe ik, na veel gewetensbezwaar uit den weg te hebben geruimd, aan de lezende wereld heb moeten verraden, dat er een *De Braacken* bestaat met een letterkundig verleden, met een letterkundig tegenwoordig.

Ik hoop maar dat, door al die onbescheidenheden, de stille, kluisachtige rust van dat lommerrijke plekje niet zal gestoord worden. Gelukkig ligt het landhuis verre van de baan, want een artikel met visioenen of spoken, zooals dit, zou genoeg zijn, in België, om optochten met vliegende vaandels en slaande trom, naar *De Braacken* te houden.

Ik heb het park nogmaals rechts en links doorwandeld; ik heb de Noordbrabantsche herten en reebokken, ik meen

de schapen en de geiten, het lange beuken gloriëtte, de vischvijvers, de dreven - kortom, alles in oogenschouw genomen en ik blijf bekennen, dat het landgoed nu zoo vroolijk is, als gisteren bij mijne aankomst akelig.

De natuur - 't is immers Heine die dit ergens zegt - kan met de geringste middelen groote uitkomsten voortbrengen. Men heeft slechts een zon, boomen, bloemen, water en liefde nodig. Wordt deze laatste in het hart van den aanschouwer gemist, dan zal het geheel ook een ongunstigen aanblik opleveren. De zon heeft dan slechts zooveel en zooveel mijlen doorsneê, de boomen zijn goed voor brandhout, de bloemen worden naar de draden verdeeld, en het water is nat....

Gisteren avond miste ik echter niet dat albezielend gevoel, maar enkel een nachtpitje of een dievenlantaarn.

1877.

Levens-Concerten.

Bij een landschap van L.J. Fuchs.

Wij zijn oude vrienden, de admiraal en ik.... Mij dunkt, ik zie de lezer, na die zinsneê, een oogenblik stilhouden.

Inderdaad! die weinige woorden zouden eene wijdloopige uitlegging eischen.

Oude vriend zijn met een admiraal! Bij die woorden wil men zich verbeelden, dat de admiraal en ik twee oudjes zijn uit vroegeren tijd; dat ik zoo iemand ben met eene *queue*, een Vlaamsche Chinees van de XVIII^{de} eeuw, of met een kleeid *à l'incroyable*.

Wat den admiraal betreft, men kan zich deze niet anders voorstellen dan als een oude zeebonk, met een paar houten beenen, een half oog, een kwart arm en het onmisbaar kruis op de borst.

Dat is echter niet zoo.

Mijn vriend de admiraal is een man in den vollen bloei des levens, en is hij geen admiraal geworden, dan is het

zijn schuld niet, evenmin als het mijne schuld is dat ik geen millionair ben.

We zijn beiden groote vrienden van de natuur; hij als kunstschilder, ik als... ik durf niet zeggen als dichter, hoewel er in onze dagen razend veel misbruik van dit woord gemaakt wordt, en de poëten zoo talrijk opkomen als de paddestoelen.

Mijn woonstadje is als het ware een broeikas voor dergelijke soort van celebriteiten!

* * *

Als nu de hemel helder is, als de heerlijke zon glinstert en het koeltje verkwikkend door het loof suiselt, ga ik met den admiraal de wijde - wijde natuur in, en terwijl de admiraal schetst, leg ik mij soms op het gras of mos, in de schaduw der eiken, neêr, en *je flâne*.

Wij kennen, even als de dorpskinderen, die er op hunne bloote voetjes rond dwalen, de schoone plekjes, waar wij - groote kinderen - het beste en het veiligste kunnen spelen; waar wij ons het rustigste kunnen overgeven aan het spel der plannen en vroegere illusiën, welke wij dikwijls zoo ongenadig door eenen spotlach hebben afgebroken.

Het kind houdt veel van de blinkende blikken trompet en vindt het geluid, waarmee het effect in de kinderwereld denkt te maken, overheerlijk.

Maar welhaast komt de geest des onderzoeks in den kleinen bengel.

De knaap wil weten wat binnen in dat blikken voorwerp toch wel dien schetterenden toon voortbrengt; hij vermorzelt het speeltuig en vindt... niets, en het kind weent nu, omdat zijn lievelingsvoorwerp gebroken is.

Zijn wij wel beter dan de kleine kinderen?

Och, wij ook hebben vele onzer illusiën zelf gebroken

of zien breken, en als de begoochelingen voorbij zijn, zuchten wij over dien moord op het laatste verkwijnende overschot der goudblonde jeugd gepleegd.

Wat al heerlijke concerten hebben wij in verschillende tijdperken des levens gehoord, vooral in de dagen toen er zich nog geen valsche tonen tusschen de strelende melodiën mengden!

Doch één concert behoudt nog altijd zijne frischheid, zijne strelende akkoorden voor het hart: het is de kunst, de streving naar het schoone en het goede.

* * *

Mijn admiraal heeft reeds vele en sterk gevarieerde concerten beleefd, waarin hij een zekere rol, zelfs een oblagaat vervulde; maar meestal heeft hij ook ten slotte de zaal ontgoocheld verlaten.

Nochtans was hij geen slecht speler, ‘maar,’ zegt hij glimlachend, ‘ik kwam, door het noodlottig spel der omstandigheden, altijd te vroeg of te laat op het concert, en miste de lauweren die men er uitdeelde.’

Alles was heerlijk en schitterend van licht en glans in den beginne, en de melodiën iets aanlokkelijks voor den knaap, voor den jongeling, voor den man.

Doch ook beurtelings verdoofde het licht van de concertzaal, en smolten de tonen der muziek weg - en de zaal werd koud, ledig, akelig voor hem, en ontgoocheld, zeg ik, trad hij telkens de deur uit.

Slechts eens was dit niet gebeurd, slechts eens was hij hoopvol verder gesneld: het was bij het verlaten van het kinder-concert.

* * *

Toen was de zaal van het levens-concert het vaderhuis; dan wanneer het liefdevolle oog der moeder de lichtglans,

wanneer de kleine looden soldaat, de gekleurde hansworst, de houten sabel, het prenteboek voor ons neuriën en zingen.

Dit concert duurde bij anderen nog voort, toen mijn admiraal al dat schoons reeds verliet.

Het vaderhuis wordt hem te eng; de zachte glans van het moederoog is niet brandend genoeg meer; men heeft de looden soldaten ontkleurd, gebogen of onthoofd; de hansworst ligt ginds in den hoek verminkt; de prenten zijn baldadig verscheurd.

Ander speelgoed: want de knaap werd adelborst, en in plaats van het kinderlied, dat zoo streelend is, moest hij zich reeds aan de halsbrekende en duivelsche opera-muziek gewennen!

* * *

Dan werd de zaal, waarin het nieuwe concert plaats had, plotseling een groot, ontzagwekkend vijfhoekig bolwerk⁽¹⁾, met speeltuigen van gekroonde kinderen voorzien - dat is met gapende kanonnen.

De zaal was verhelderd door den bloedrooden glans van den brand. De kogels, de jammerklacht, de kreet van den stervende, het victorie-geroep van den nog overlevende, die straks wellicht den doodenzang zal aanheffen, waren de melodiën, doormengd met het kanon dat de groote trom-partij uitvoerde.

De vreeselijke dood, in hare bloedige lijkwâ gehuld, zat boven op het fort en sloeg de maat; zij wakkerde de spelers, ongelukkige landskinderen, aan.

De knaap hoopte op eer en glans.

Het licht verdoofde, de groote trom zweeg; de zaal zag er spookachtig uit; alles was gebroken en vernield; duizenden spelers lagen bleek en onbeweeglijk op den grond; 't was een akelige rouw alom.

(1) Het kasteel van Antwerpen in 1831.

Raap lauweren uit het bloedige slijk!

De adelborst vond niets dan een vijfhoekige medaille, aan een blauw zijden lint.

Stoffelijke waarde... 5 cents; zedelijke... nooit genoeg gekwoteerd.

Alleen de orkestmeester lachte om den ruimen buit, dien hij had opgedaan.

* * *

Toen kwam er een ander levens-concert voor den zee-officier.

De zee werd nu de onmetelijke zaal; de heldere sterren waren de lichten aan de hooge donkerblauwe zoldering ontstoken.

Beneden vermengden zich de honderden mysterieuse stemmen welke, uit den diepen schoot des Oceaans opstijgend, zich tot eene heerlijke en grootsche melodie versmolten.

De orkestmeester is altijd de dood; maar hij heeft het geraamte door het kleet der hoop omhangen, den schedel met groen zeewier omkransd en omschaduwde, en op de kruin blinkt de bedriegelijke ster der hoop van den zeeman,

Zie, daar rijst de golf vleierend en liefelijk voor zijn oog op: 't is de zangeres van het concert.

Haar hoofd schittert in den glans der maan, de lokken zijn met diamanten doorgloden, en het blauw-groene kleet is met een stroom van vloeiend edelgesteente overgoten.

Heerlijk concert!

't Is een hymne aan het vaderland, aan allen die men ginds, op een dierbaar plekje heeft achtergelaten en in wier armen de sirene belooft, den schepeling te zullen terugvoeren.

Maar de sterrelichten verdwijnen; de wijde zaal wordt

donker zwart en is wellaast enkel door de vlamme bliksemschicht verhelderd.

De orkestmeester heeft den verraderlijken mantel afgeworpen, en driftig en boosaardig slaat hij nu prestissimo de maat.

Hoe wild rollen, bulderen en smelten de tonen, of schokken, in eene vreeselijke harmonie, tegen een! Wat een nijdige en spotzieke fijfer is de wind, die door het want fluit! Wat ontzagwekkend fortissimo speelt de donderende toon daar boven!

En toch had het iets aanlokkelijks voor den jongen man, al konden straks diezelfde spelers zijne requiem-zingende lijkdragers worden.

Het zee-concert heeft alweêr niets dan ontgoochelingen aan den zwerver bijgebracht.

De opspattende droppels, welke diamanten schenen te zijn, waren eigenlijk maar zoutschilfers van nauwelijks eenige centen het pond.

* * *

Toen kwam er nog een nieuw concert.

De zaal was een heerlijk, Oostersch land⁽¹⁾ met een warm blauwen, vloeiend, doorschijnenden hemel, met eene effen blauwe zee, met een glinsterende zon bij dage, met eene prachtige starrenrits bij nacht.

Beneden, uit de reusachtige djati-bosschen, palmen en tamarinde's, uit de heerlijke en geurige bloemen, welke den bodem overdekken en, opwaarts door de takken van het woud slingerend, duizenden regenbogen vormden; uit de balsemende kruiden, geuren en kleuren ten alle kante, steeg een concert op, zoo verleidend als melodius, al mengden de giftige pijl, de krater des vuurbergs, slang en tiger er dan ook soms vreeselijke dissonanten in.

(1) De Oost-Indische bezittingen.

't Was altijd dezelfde orkestmeester, telkens gemetamorphoseerd, doch nu meest altijd gehuld in de nationale driekleur en eene ridderorde, in plaats van eene ster, boven het voorhoofd.

Lichamelijk en zedelijk was de zwerver gebroken. Afgemat en ontgoocheld, toefde hij aan het zeestrand, en reikhalzend peilde hij den horizon, in de richting waar eens zijne wieg stond en waar het eerste concert door de looden soldaten, den hansworst en de kinderprenten werd aangeheven.

In zijn hart steeg er toen eene melodie op, waarvan het refrein melodieus klonk: *Dahin, dahin!* en toen de Vaderlandsche kunst voor hem opdammerde, meende hij eindelijk den hemel op aarde voor zich te zien ontsluiten.

En ginds? - ginds was er zelfs geen vinger, die zijn naam voor vijf minuten in het beweegbaar zeezand schreef.

* * *

En nu zijn al die woelige concerten voorbij; dat van het kinderspeelgoed, gelijk dat van het wapengerammel; dat der zee, gelijk dat van onder vreemde hemelstreken eer en roem te zoeken.

Slechts één concert wordt nog voor hem aangeheven, en het behoudt zijne frischheid, zijnen glans en liefde: 't is dat hetwelk het kunstgevoel in de vrije natuur aan het hart voorzingt.

Onze concertzaal is nu eene schaduwrijke plaats: eene looverhut uit groene elzen, eiken en wilgen gevlochten, tusschen welke de geurige hopplant, de druif van het Noorden, hare weelderige trossen laat neêrhangen.

Rechts en links groeien bloemen en kruiden, verstoote schoonen onzer landstreek; bloemen die ons lief zijn: hier de nederige *zonder roem*, met de fijne muskus-geur; daar het *zegenkruid* met donker fluweelen bloemen en gouden

poederdraden; ginds het heerlijk, driekleurig purper-wit-geel bloempje, dat *oogentroost* heet, en eindelijk die blauwoogige vriendschapstolk 't *vergeet-mij-niet*.

Varen, lis, gras, mos en bloemen beneden, loover daarboven, en voor ons eene heerlijke weide, met breede helderblauwe grachten doorsneden.

Over dat water buigt zich de berk, met zijn wit keurslijf en die zich bekijkt als eene coquette juffer in den spiegel; de huichelende wilg, die zich schijnbaar zoo bedrukt neêrbuigt; de populier, die trotsch denkt dat hij tot in de wolken reikt en, naar beneden ziende, meent dwars door de aarde heen te steken en bij de antipoden uit te komen.

En verder eenige hoeven met witte wanden, tusschen het groen uitgestald, gelijk de huisjes uit een doos met Neurenbergsch speelgoed.

En verder: iets dommelings, neveligs, de breede rivier, waarover de scheepsmast langzaam naar zee schuift.

* * *

De zon overgiet met gouden tinten het panorama voor ons.

Koeien, ezels, schapen, vogelen, beek en klokketoon houden een heerlijk morgen-concert.

De vogelen spelen de fiffers; de os blaast de ophicleïde, de ezel houdt de fagopartij, de schapen spelen de trompet, de trillers worden door den fieren ruïn gemaakt, die den neus naar de frissche rivierlucht uitsteekt; de klok uit den naburigen toren, in het loover verborgen, tinkt den triangel.

Ons hart dicteert de woorden van dien, schijnbaar onsamenhangenden en toch zoo harmonieusen lofzang.

Oost west, thuis best.

Kunst, kunst! voor u verliest het hart nooit zijne begoocheling; de haren mogen vergrijzen, de lenden stram worden, de ziel geschokt, afgemat zijn, gij behoudt die

lieve, frissche en goudblonde jeugd welke wij eens droomden.

Wel hem die u, reeds in den aanvang zijner loopbaan ontmoeten mocht! Wel hem die, na duizenden wederwaardigheden en ontgoochelingen in het leven, in u niet alleen troost, maar nog eere vindt!

Admiraal, ik heb daar een heerlijken droom:

Ik droom dat een man van hart en beurs, een snoer van blinkende guldens aan de horens uwer ossen en koeien wilde hangen; 't is wel gepast, want juist ontbreekt de bellenstaf nog aan mijn laatst geïmproviseerd concert.

1862.

De broeikas van den roem.

Ik klauter een donkeren, hobbeligen trap op, en kom, niet naar eene mij gegeven aanduiding, bij eene vriendelijke bewoonster terecht; maar wel in eene doodsche vierkante kamer, ledig en akelig als een graf. Eene smokende olielamp hangt aan de eikenhouten zoldering, boven eene lange tafel, met een bloedrood kleed bedekt.

Er staan zeven stoelen, zeven inktkokers; er liggen zeven pennen, zeven bladen nooit onteerd papier; er staan zeven glazen om eene karaf met helder, doorschijnend, kleurloos nat, dat, verraderlijk genoeg! veel heeft van *aqua pure*.

Zeven, overal zeven - fataal cijfer.

Het licht der lamp spreidt eene huiveringwekkende schemering over de bedenkelijk witte muren; maar toch helder genoeg om te zien, dat de spinnen de hoeken aan de zoldering hebben ingenomen, en zij van uit hare webben het gewone auditorium waren van de zeven wijzen, zeven dieven, zeven samenzweerders, welke op die zeven stoelen moesten plaats nemen.

Ik zag in die spookkamer rond, of ik er geen gekruiste degens, geen glas met... mensenbloed vond: - eensklaps viel mijn oog op eene oude deur, zooals ik er wel eens eene bij mijne oudtante zag en waarop de portretten van alle mogelijke duivels gesneden zijn, die lachen, grijnzen, spotten en onbeleefd de tong uitsteken.

Door het midden der deur stak de groote gehoornde Beëlzebub zijn vorstelijk hoofd, en hij en zijn hofstoet maakten het ander deel van het auditorium uit.

Spinnen ginder, monsters en duivels hier!

De hemel weet wat er achter die deur verborgen zit. Misschien wel een gansch arsenaal van gegroefde kanons en een apothekerswinkel van wonderdranken en vergiften. Wie weet of die zetels geene klemstoelen zijn, die, even als in *Les Amours du Diable*, hunne armen opheffen rondom den argeloozen ruster, om dezen, door een helsch vuur verwarmd, te prangen en te versmachten! Wie weet of de vloer - die zoo hol klinkt alsof er een afgrond onder ware - geene verraderlijke vallen heeft, die mij, even als *Robert*, pijlrecht naar beneden zullen doen stoomen!

Neen, neen, ik voel mij niet op mijn duizend gemakken: hoe drommel, heeft men mij nu toch in dat hol doen verloren loopen!

Daar glimt een roode schijn door eene spleet in de ijselijke deur. Ik zie met een kloppend hart, met te berge gerezen haren, hetgeen mijn hoofd het uitzicht moet gegeven hebben van een borsteligen raagbol - ik zie in de kamer daarnaast en bemerk een klein, rustig, vriendelijk, vertrek, waarin, bij een helder lamplicht, een meisje over haar werk gebogen zit.

O, 't is de kleine Flora! Misschien de lieve godin der lente die bloemen vlecht en bloemen strooit, zooals de poëten zingen?... Neen, die op dit oogenblik de versleten zolen van mijn verschoten wollen kousen stopt.

't Is daar dat ik moest zijn. Misschien om haar fluweelen woordjes toe te spreken? hoor ik zeggen. Neen, om haar wat grauwe stopsajette te brengen en haar te verzoeken, dat ze mijne nachtelijke tunica's met een gloeiend rooden naam op de borst zou brandmerken, omdat zij zich anders permitteeren uit de handen der eerlijke waschvrouw te slibberen en den nacht bij mijnen buurman te gaan doorbrengen.

De losbandigheid is zelfs tot zóó ver gekomen!

'Daarheen!' klonk het in mijn hart, naar dien kousen-stoppenden bewaar-engel, die mij wel onder hare blanke wieken, zeggen de poëten - wel te verstaan als 't een engel met vleugelen is - zal willen beschermen.

't Is te laat! Ik hoor menschen den trap opstropelen, en het schijnt mij toe dat alles rondom mij begint te leven; de monsters op de geheimzinnige deur lachen; de spinnen groeien in mijne verbeelding tot op de grootte van olifanten en gesticuleeren met hare pooten gelijk zekere redenaars in de Kamer; de leuning der stoelen bewegen zich en steken hare armen naar mij uit; de vloer davert, en de zeven glazen op de tafel rammelen en fluisteren akelig tot elkaâr; de gebroken ruiten in het venster klepperen.

Ik beken geen held te zijn; maar ik had iemand die zich voor een held uitgeeft, in mijne plaats willen zien.

Waar zal ik mij verbergen?

In den schouwburg ten minste zorgt men, dat er hier of daar altijd een regenbak, een meelton of een doofpot staat, om een in de klem gevangen minnaar, dief, ontijdig of nieuwsgierigen bezoeker te verbergen; maar hier is zelfs geen lucifersdooske, en ik wenschte voor een oogenblik dien onzichtbaren soldaat te zijn, waarvan ik in mijne kinderjaren zoo dikwijls droomde.

Daar gaat de ijselijke deur open, gelijk de gapende muil der hel in het boek der *Vier Uitersten*. Alles dreunt, kraakt,

lacht en spot achter mij, en ik vlieg de opening binnen; het moge dan de hel of de hemel zijn. Ik val stoel en tafel omver, ik tuimel zelfs, en Flora vangt mij eindelijk ontsteld in hare armen op.

‘Wa... a... a... at is d... da... at... d... daar?’ stamelde ik, en wees bevreesd op de kamer daarnaast, welke toen weêr gesloten was. Ik was zoo bleek als een sneeuwkonink en ik beefde als de jongen, betrapt op het bemorsen van het prijschrift zijns mededingers.

Flora lacht - lacht als eene duivelin.

‘Wa... a... a... at?’ herhaalde ik.

Zij legde plotseling den vinger op de lippen, want het gestommel en gemompel in de geheimzinnige kamer daarnaast hield aan, en nadat zij mij een spleet in de deur had aangetoond, ging zij op de teenen heen, om mysterieus hare kousenstopperij te hervatten. Zij dan ook.... *Tu quoque!* had ik op de lippen, om het op theatrale wijze uit te galmen.

Daar binnen in die kamer bewegen zich zeven zwarte gestalten; zij drukken elkander de hand; zij groeten en glimlachen.

Hemel, wat zie ik! Het zijn zeven mannen, die men zegt de wijzen van ons stadje te zijn. Het is Dook Kwikstaart, liederdichter; Mane Spinagie, tooneelschrijver; Jeppe Koekoek, heldendichtmaker; Mozes Pimpelneus, filosoof; Balte Slangepoot, treurpoët; Neel Peutermans, de romancier; Seppe Bloemkool, de politieker en critieker.

O, ik ken ze allen! Ze hebben prospectussen van boeken gemaakt, van boeken die nooit verschenen zijn; zij schreven in tijdschriften, die bij het eerste nummer stamelden: Ik heb gezien, ik ben gekomen, ik ben heengegaan; in almanakken van Mattheus Laensberg en Nostradamus; ik heb hunnen lof gevonden op de vierde bladzijde der dagbladen - ik beken nooit iets van hen gelezen te hebben, maar toch zijn ze groot. Waarom? Omdat zij het zelf zeggen,

en dat als een eerlijk man iets zegt, men wel verplicht is dit te gelooven, op straf van voor een onwelvoegelijken kerel door te gaan - en dat heb ik nooit gewild.

Lieve hemel! wat zou Balte Slangepoot, die altijd klaagt als een Job op een mesthoop, een Mozes Pimpelneus, die altijd spreekt van 'de etherische loopbaan in de ondoordringbare diepte des melkwegs en de stoffelijke barnkracht in de harmonische versmelting des firmaments; wat zou Jeppe Koekoek, met zijn gezicht van een dertien-voetig alexandrijn, in die akelige spookkamer toch te maken hebben?

Dat Seppe Bloemkool, de redacteur van het eens om de veertien dagen verschijnende nieuwsblad *De Koppenskliever* - orgaan der hooge staatkunde in ons provinciestedje, met 1100 zielen en een veldwachter: een blad, dat bij het eerste gezicht er even onschuldig en zuiver uitziet als eene versche bloemkool, maar dat, zich openende, bliksemschietende bajonnetten en tienponders uitbraakt, en tronen waggelen doet alsof zij te veel Champagne hadden gedronken - dat Seppe Bloemkool hier komt, begrijpt zich: die Bloemkool is revolutionnair met lijf en ziel.

Maar gij, bleeke Mane Spinagie; gij, Dook Kwikstaart, *tu quoque* Neel Pimpelneus, die hier komen om misschien uwe lauweren in het bloed der burgers van ons vreedzaam stadje te wasschen!

En ik zag onrustig naar Flora welke, het hoofd gebogen, rustig kousen stopte.... Engel des vredes in het midden dier beulen; nederige lelie, zouden de dichters zeggen, naast de moorddadige Spinagie en Bloemkool!

Ik zou de portretten van mijne zeven mannen willen schetsen; ik zou ze kunnen fotografeeren en ze aanbevelen ter opneming in het Walhalla van koning Ludwig; doch ik vrees de wraak van den *Koppenskliever*, den rechter van den scherpen zwaarde dezer rozenkruisers of ridders van den Groenen Bok.

Maar stil! ieder neemt plaats, en hoewel Dook Kwikstaart een blik van gloeienden haat en jaloezie op Mane Spinagie werpt, nu deze de plaats van voorzitter inneemt, verklaart deze met eene zalvende stem de zitting geopend. Nu rijst hij majestueus op, staart met een oog van voldoening op de zeven beroemdheden, *hmt* een paar malen en spreekt met een balsemenden toon in de stem:

‘Mijnheeren, beroemde broeders’ - ieder neemt eene deftige pose aan en ziet onverschillig voor zich, alsof het wierookende adjectivum niet het minste effect op hem deed, en ik arme duivel! ik voelde waarachtig de jaloezie in mijn aderen sluipen, omdat ik maar een nul van de grootste soort ben en men mij nooit een adjectivum, tenzij een niet heel vleierend, had toegericht - ‘beroemde broeders! De reden onze bijeenkomst is u bekend’ - ik spitste de ooren - ‘het is voorwaar meer dan tijd dat wij elkanders waarde voor het geacht publiek openbaar maken en, door den maatstaf eener juiste vergelijking, onze verdiensten doen gelden.’

Ik begreep er geen drommel van. Ongelukkig begon de geachte voorzitter zoo binnen 's monds, zoo geheimzinnig te spreken, dat ik het moest opgeven hem te verstaan. Ik hoorde enkel de woorden ‘buiten ons geen zaligheid’; verder ‘buiten ons en onze vrienden, geen licht, geen genie’; en nog verder ‘*De Koppenkliever* gelast zich diegenen tot frikadellen te kappen, welke zich zouden vermeten de glinsterende letterkundige sterren van ons stadje, niet knielend te vereeren.’

De stem des voorzitters stierf weg.

Het woord werd gegeven aan den dikken Jeppe Koekoek.

‘Mijnheeren, ik heb reeds door vele heldendichten den roem van den vaderlande vereeuwigd, hoewel door nijd en afgunst mijn verheven en goddelijk alexandrijn nog nooit een uitgever heeft kunnen vinden. Maar het nageslacht, het kroost onzes kroostes, zal ze lezen en herlezen,

mijnheeren, en mij ten voetstukke verheffen. In afwachting vraag ik, of het niet rechtvaardig is dat mij den bijnaam gegeven worde, in mijn leven, van den Helmers van Vlaamsch-België. Waarom lacht ge Seppe Bloemkool?

‘Ik, Koekoek-Helmers of Helmers-Koekoek, zooals ge verkiest! Wie zou het zich durven vermeten?’

‘Mijnheeren,’ sprak de voorzitter met eene deftige stem, ‘Helmers is de god der dichters; zijne vlucht is hoog en stout, en niemand streeft hem waardiger na dan onze boezemvriend, Jeppe Koekoek-Helmers. De goddelijke zanger heeft hem begeesterd, en deze voert Jeppe Koekoek met zich in de etherische sferen!’

‘Drommels, dan moet Helmers een sterke kerel geweest zijn,’ merkte de *Koppenkliever* aan.

‘Sterk? dat was hij!’

‘Voor 't minst een stoomtuig van vier paardenkracht.’

‘Mijnheer Bloemkool, uwe aanmerking is niet juist. Gij spreekt van de lichamelijke kracht; ik stel voor Jeppe Koekoek tot den Helmers onzes vaderlands te proclameeren.’

‘Aangenomen.’

En allen kloppen in koor op de tafel, en ook de zeven inktkokers, de zeven glazen en zelfs de zeven pennen vermengden hun geruisch in de proclamatie. De Helmers N° 2 wringt statig de kin in zijn witten halsdas.

Dook Kwikstaart, de liederdichter op alle feesten, bruiloften, gouden, zilveren en anderen, wordt den titel van Beranger aangeboden.

‘*Pardon*, mijnheer de voorzitter; maar zou ik eerst eens mogen vragen wat dien Bellanger, wiens portret ik gisteren zag, in het knopsgat draagt?’

De voorzitter ging een onweêrlegbaar bewijs geven van zijne diepe kennis; hij zegepraalde, omdat Dook Kwikstaart de hieroglyphe op de borst van den Franschen dichter niet verstond, en hij - hij wist zulks!

‘Mijnheer, wat de dichter op de borst draagt is eene roos, eene *rosa* - een versch geplukte en geurige roos, een teeken der... *enfin... enfin* eene roos.

‘Maarr...’

‘Wat zou mijnheer Kwikstaart in het midden willen brengen?’

‘Maar is er niet een dichter, die..., die een ridderkruis draagt? Ik vind eene roos zoo gek, zoo herderlijk, zoo... bruidegom-achtig, en u weet allen’ - en Kwikstaart trekt een bedenkelijk gezicht, om zijn argument des te meer waarde bij te zetten - ‘u weet, ik ben getrouwd.... Daarbij mijne vrouw is razend jaloersch en eene roos, ziet ge, dat geeft nadenken... dat.... Ik zag laatst een beeld van Tollens: de man had zooveel ridderkruisen, dat hij ze aan den hals dragen moest.... en ziet, mijne vrouw droomt niet dan van eerekruisen. Ik zou wel de Tollens van....’

‘Een oogenblik!’ onderbreekt Slangepoot. ‘Tollens is voor mij bestemd. Ik heb er het meeste recht toe, dewijl ik zijne *Echtscheiding*, ik zeg niet vertaald, maar vervlaamscht, ik zeg niet verbeterd, maar naar de type van ons volk hergoten heb. Tollens zou er mij dank voor geweten, gewis een der ridderteekens van zijn borst genomen en gezegd hebben: ‘Slangepoot, gij zijt een man die wel is waar met de voeten in het slijk der aarde staat, maar met het brein zit ge in de wolken.’

‘Houd den dief!’ riep plotseling Jeppe Koekoek, met wijd opgespalkte neusgaten, ‘dat is een gedachte die aan mijne dithyrambe op *Daniël in den leeuwenkuil* ontleend is!’

Een ijselijk en oorverdoovend geharrewar volgt op dien uitroep: men doet even als in een schaapstal: allen bijten gelijk. Ik hoor den *Koppenkliever* lachen als een duivel; ik hoor Mozes Pimpelneus peroreeren en zijne twee lange armen rondslaan als molenwieken; Slangepoot en Kwikstaart staan rood als kalkoensche hanen tegenover elk-

ander; de een is gewapend met den inktkoker, de ander met een kurkentrekker. Ik hoor de vleiende woorden van ‘ezel, domoor, zotskap, rijmelaar, prulpoëet!’ Maar ik bemerk ook welhaast dat de stemmen zich op Slangepoot vereenigen, die, om den titel van Tollens te bekomen, de schitterendste titels had.

Immers, bij Jeppe Koekoek kocht hij zijne zwavelstokken en zijne boter; de zoon van den Pimpelneus leverde hem blauwsel en augurkjes; Peutermans verkocht hem smeerkaarsen en halfhemdjes; hij was een der oudste en beste betalende abonneuten - en dat was respectabel - aan den *Koppenkliever*. Slangepoot zou, moest den titel van Tollens dragen.

‘Ik neem mijn ontslag!’ riep Kwikstaart.

‘Dat kan u niemand beletten!’ was het antwoord.

‘En ik zal aan heel de wereld rondbazuinen wat kluchtspel hier gespeeld wordt.’

‘En waar gij de hoofdrol in speelt!’ spotte de *Koppenkliever*.

Men trachtte den onstuimigen Kwikstaart tot bedaren te brengen; men deed hem duizenden, veelkleurige beloften; men sprak hem van een regenboog lintjes, van al de wonderlijke beesten in de ridderordelijke wereld. Geen bedaren!

‘Het is een bruisende vulkaan!’ riep Jeppe Koekoek, die alleen en met algemeene stemmen den eerepalm behaald had, hetgeen in zijn oog des te meer waarde had, aangezien het zeer moeilijk was, het bleek zoo, om den nijd en de afgunst te boven te komen en zich in de litterarische wereld.... eenen naam te maken.

De zitting werd gesloten verklaard.

Allengs gingen de leden uiteen. Het razen ging in een hevig gemompel en het gemompel in een wegstervend gerucht verloren. Het licht was uitgedoofd; de kamer was donker als de donkerste nacht; de sterren der letterkunde

in ons provinciestedje waren ook niet meer daar. En Flora? Flora stopte nog altijd kousen en zeide met een diepen zucht: ‘En zóó, zoo gaat het hier tweemaal in de week....’

Ik was nadenkend geworden; ik had op één enkelen avond veel geleerd, veel ondervonden.

Ik vergat alles en dacht aan den roem, en hoe hij door coteriën, mits verguizing van al wat buiten haar is, betracht wordt, en toen men in de daaropvolgende weken, in den *Koppenkliever* las van: Koekoek-Helmers; Slangepoot-Tollens; Peutermans-van Lennep; Spinagie-Kotzebue; Pimpelneus-Humboldt, en toen ik zelfs Kwikstaart-Béranger daarin zag vermeld staan - zag ik dat de vrede geteekend was.

In de societeit, waar de *Koppenkliever* om de veertien dagen letterlijk verslonden wordt, snoof men den wierook op en ik zag meer dan een dezer beroemdheden uit een hoek den lezer beloeren, om te zien wat effect die sierlijke vergelijkingen op hem maakten.

Ik, ik had lust om te lachen, maar ik durfde niet; want ik zag den drilsergeant van den *Koppenkliever*, die juist zijn scherp oog op mij richtte.

Met dit al deed Seppe Bloemkool, die als wachter aan den ingang van den tempel van den roem staat, mij het effect, als gebruikte hij die menschen slechts om zijn winkel te doen draaien en hen als geblinde paarden in den oliemolen te doen loopen. Wat ik echter weet, is, waar zekere beroemdheden worden uitgebreid!

1861.

**Een door en door geleerd man.
(Geen type uit Vlaamsch-België.)**

I. Het huis.

Op den hardsteen en deurstijl van het huis, waarvan de gordijnen altijd zorgvuldig gesloten blijven en de koperen belknop blinkt als een stukje zon, leest men, zwart op wit, den naam 'Mr. J.H. Burtel' en 't was enkel aan gebrek van plaats te wijten, dat er niet gelezen werd 'Mr. J.H. Burtel de la Roussillarde', zooals men den bewoner doorgaans noemde.

Het huis van Mr. Burtel droeg een gansch bijzonder karakter, iets onderscheidends, ik zou haast zeggen, iets pastorieachtigs, of liever iets aristocratisch, dat is iets ontzaginboezemends, omdat het schier altijd gesloten bleef, en de schreeuwende kinderen op den dorpel nooit de kalmte, de paleisachtigheid ervan stoorden - al had Mr. Burtel geene beschermende schildwacht voor zijne deur.

Men moest al zeer vroeg bij de hand zijn om er soms eene gapende meid met prozaïsche blikken emmers en een bessem te zien plassen. Wanneer de buurliê aan dat werk dachten, stond het huis van Mr. Burtel reeds gewasschen, geschoren en als het ware wit gecravatteerd voor hunne oogen, alsof het zich nooit aan eene ondichterlijke bewerking moest onderwerpen.

Binnen, vóór de twee vensters langs de straat, stonden in ieder jaargetij, corbeilles met roode, witte, gele, blauwe bloemen, achter welke de gordijntjes waren neêrgelaten; boven, aan de drie vensters, hingen kleine transparanten, fraaiigheden, die den voorbijganger een hoogen dunk moesten geven van de netheid, de ‘chinoiseries’, welke binnen waren ten toon gesteld - en die waren er ook, al mocht het aan zeer weinigen gegeven zijn, die te zien.

De vloer van den gang was in wit marmer; de looper op den trap met glimmende, koperen roeden in bedwang gehouden; boven het hoofd van den binnentreder hing een matglazen bol aan vergulde kettingjes, in welken bij winteravond een lichtje brandde en een mysterieuse schemering verspreidde.

In het diep van den gang stiet het oog op eene glazen deur, in welker middenvak een wapenschild en een naamcijfer, in gekleurd glas, pronkten, maar door de gewone democratische ruiten zag men des zomers een schaduwrijken hof met slingerpaden, bloemperken, witte bank, witte stoelen, witte tafel en witte hofbeelden.

Links was de keuken, uit welke de stem van een papegaai, van een ouden mopshond, van eene kat en eene dienstmeid, den wachtende in de kleine voorkamer soms tegenklonk; maar hoorde hij niet een dezer, dan was alles stil, doodstil als in een klooster, en hij kon zich den tijd korten met het tikken der klok te tellen, die, ik weet juist niet waar, stond.

Rechts, insgelijks langs achter, was de zoogenaamde

studeerkamer - een lief vertrek. Het venster was met een malschen wingert omkranst en in het najaar hingen er druiventrossen in de vensteropening, die aan het Land van Beloften moesten doen denken.

De twee zijwanden waren met boeken, achter glazen deuren, bezet, boeken met gele, roode, groene, met verguldsel versierde banden. Op den achtergrond eene sophā, voor welke een nu in een platvisch veranderde tieger, zich gedwee op kop en lenden liet trappen. Boven de sophā een geslachtsboom, geverniste landkaarten en lijsten met opgestoken vlinders. Op den schoorsteenmantel een spiegel, een wereldbol, een electriseermachine, een paar schelpen, een paar stalagmieten, een salamander op sterkwater en eene antieke pendule versierd met een Minerva zonder uil.

Voor het venster stond de tafel met groen laken bekleed en op deze eenige opgeslagen folianten, papieren, documenten, perkamenten, schrijfgereedschap, en eindelijk, in een met koperen nageltjes beslagen groen leëren leuningstoel, een geleerd, een door en door geleerd man - Mr. Burtel de la Roussillarde....

II. De man.

Mr. Burtel is een man van zoo wat zestig jaar oud: wit van hoofd, kort geknipt haar, glad geschoren en eenigszins blozende kaken; oogen, die niet juist zijn op te nemen, omdat zij achter een gouden bril met ronde glazen verscholen zijn; een breed gevleugelde neus, een tamelijk

dikke onderlip, welke hij soms beteekenisvol vooruit steekt, fijne, blanke vingers, welke gaarne op de naast hem liggende snuifdoos trommelen, vooral de wijsvinger der rechterhand, die alsdan voortreffelijk den ring met een in wapen getailleerden groenen steen, ten toon stelt.

De man heeft een witten halsdas aan, eene zwart fluweelen en met gouden sterren bestikte, grieksche muts op het hoofd. Verder is hij gansch in het deftig zwart gekleed, doch indien soms zijne voeten onder het groene tafelkleed komen uitpiepen, bemerkt men dat hij witte kousen in een paar pantoffels draagt, op welker punten eene groote zonnebloem is geborduurd, juist alsof hij, indien hij zulks verkoos, de zon met de punt van zijn teen de deur kon uitwippen.

Die meester in de rechten, die statige, wit gecravatteerde man, is de wijze, aldoende, alvermogene, alwetende man in ons stadje, en hield het Oosten er zeven wijzen op na, wij hebben er maar een - en, waarachtig, hij telt voor zeven, want iedereen zal het u in zijn eigenaardigen spreektrant bevestigen.

't Is een *door en door* knap man!' zegt de bedaarde en beschaafde burger. 't Is een *gloeiend* knappe kerel!' zegt de jongere enthousiast. 't Is een *bl...* knappe vent!' zegt de herbergredenaar. 'Ja, *daar* staat 'ne kop op!' herhaalt boer en ambachtsman. 'En zoo keurig, zoo beleefd, zoo respectabel, zoo fijn!' voegen er honderden vrouwentongen bij.... Van dat oogenblik mag ik wel zeggen, dat wij aangaande het cijfer zeven niets te benijden hebben, en wij, door het cijfer een, het Oosten kunnen doen blozen.

Mr. Burtel is weduwnaar zonder kinderen; zijne vrouw, die hem een rond fortuintje heeft aangebracht, heeft hem tevens den welklinkenden naam van de la Roussillarde achtergelaten. Burtel alléén was iets burgerlijks, zoo iets al te kort afgekapt - mag ik het zeggen? - het was, om

geen ander dier te noemen, de pauw zonder staart, terwijl in den naam ‘de la Roussillarde’ iets breedts, iets wuivends, iets waaierigs, kortom iets vorstelijks is, gelijk in den pronkstaart van dien edelen vogel.

Ik heb altijd spijt, dat mijne vrouw en ik beiden zoo iets afsnijdends en afketsends in onzen naam hebben, en wij geen middel vinden er om een *de la*, een *van*, of een *tot* als staart achter aan te binden. Ik zie gaarne een patrijshond met een pluimstaart en hangende ooren en een paard met vliegende manen en langen uitgestreken staart, zooals ik gaarne een waaierigen naam hoor, en men zal dus niet veronderstellen dat ik het minste hekelend denkbeeld tegen Mr. Burtel's naam koester, om de waaierige verlenging daarvan.

Overigens wil ik mij niet in gevaar stellen om bij mijn aanstaanden terugkeer in ons stadje, wel niet gesteengd te worden, omdat ik iets zou hebben durven veronderstellen dat de faam van Mr. Burtel de la Roussillarde mocht krenken; maar toch zou men mij in de societeit met de meeste verachting den rug toekeeren en mompelen: ‘Wat die snoeshaan zich vermeet te durven denken of zeggen van een zoo door en door knap man!’

Ik vind dien naam dus zeer schoon.

Mevrouw Burtel was eene min of meer adellijke française, wel wat oud, wel wat krom gedraaid, wel wat leelijk, wel wat gelijkend op sommige magere, heraldieke scorpioenen, draken en leeuwen; maar de natuur heeft, als zij trek krijgt tot misvormen, zoo min eerbied voor die titel-dragers als voor de weverskinderen; maar mevrouw had geld en dat is altijd iets in onzen tijd. Ook zou ze Mr. Burtel niet als vrouw aanvaard hebben, hadde hij zich niet in gansch bijzondere omstandigheden aangeboden.

Inderdaad, Mr. Burtel is noch uit den hoogen, noch uit den rijk geworden burgerstand gekomen. Zestig jaren geleden kwam in de provincie-hoofdstad, bij den drogist

op den hoek eener straat en in de schaduw van een reusachtigen gaper boven de deur, de kleine Jan Herman Burtel voor den dag, tweede zoon uit het huwelijk van zijn vader en zijne moeder.

III. 's Mans loopbaan.

Reeds in den allereersten aanvang zijner loopbaan was Jan Herman een wezenlijk gelukskind, dewijl hij met eene soort van helm geboren werd - en dat zeide iets, nu zestig jaren geleden! Op zijne negende maand had hij zijne eerste tanden, en dat ondervond de vader omdat de jongen hem, toen hij dezen wilde omhelzen, baldadig in den neus beet; op zijn tiende liep hij waggelend tusschen de droge kamillen- en lauwerbladeren; op zijn twaalfde had hij zonder twijfel het *a, b, c* opgezegd, indien hij maar had kunnen spreken.

Ja, 't was een wonderkind, en de vader hield vol dat er uit zijn tweeden zoon iets kolossaals, iets pyramidaals groeien zou. Daarom liet hij zijn oudsten zoon, een stumpert, dan ook maar grutter worden - 't drogisten gaf niet! - maar den jongsten zond hij ter schole, en door middel eener studiebeurs door een overoud-oom gesticht, eindelijk ter hoogeschole, ofschoon zijn meester zeide, dat Jan Herman een middelmatig student zijn zou; - doch dat beschouw ik als venijn, als laster.

Jan Herman was een ordelijk student, zuinig, wijs, zonder schulden, geen vadersverdriet, zooals die knapen schier

altijd zijn, en ik mag dus niet aannemen wat men in zijne geboortestad zeide, dat hij herhaalde malen ‘gebuisd’ werd in het exaam, en op hem de woorden van Hieronimus Job - een zeker Duitsch student in den ouden tijd en op wien men een boek in drie deelen heeft gedicht - toepasselijk waren:

‘Ueber diese Antwort des Kandidaten Jobses,
Geschach allgemeines Schütteln des Kopfes.’

Neen, de professoren moeten den kop niet geschud hebben, want Jan Herman kwam eens met een diploma van doctor in de rechten terug, 't geen den schoolmeester verwonderde, maar - mij niet....

Jan Herman was een gelukskind, zeide ik. Van zijne loopbaan aan de balie heb ik nooit iets gehoord; maar, hoe het kwam weet ik niet - er vallen soms steenen uit de lucht! - op zekeren dag was Mr. Burtel lid der Provinciale Staten, en op een anderen zekeren dag nam hij plaats in de Kamer.... Ik verzoek hier geene vergissing in de verschillende ‘kamers’, die er in de wereld zijn, lezer; want wie neemt er niet eens plaats in deze of gene kamer! Neen, neen, Mr. Burtel trad, zoo waar als ik leef, in de Wetgevende Kamer.

Heeft men daar niet veel van hem geleerd, zeggen de boozen, dan toch heeft *hij* er veel goeds opgedaan, dat zeg *ik*; want hij leerde er die wezenlijke deftigheid, dat majestueus zitten, gaan en staan - juist wel niet in de Kamer zelve, o neen! maar in de wereld, die hij ten gevolge van zijn lidmaatschap bezocht. Doch in de Kamer maakte hij zich dat indrukwekkend, dat hart- en geestbetooverend zwijgen eigen, dat naderhand een zoo grooten luister over zijn persoon heeft geworpen.

Nooit heeft Mr. Burtel in de Kamer eene redevoering gehouden, en 't is zeker eene groote verdienste te kunnen

zwijgen, daar waar iedereen om het zeerste babbelt; doch welsprekend was hij aan de voeten der teêrhartige Kathinka de la Roussillarde - die, ik weet niet waarom, juist in de hofstad woonde, indien het niet was dat zij het gelukskind voorbestemd en als eene geurige roos op zijnen weg geplaatst was, om door Jan Herman geplukt en naar hooger sferen gedragen te worden.

Ja, dat hoopte Kathinka de la Roussillarde; een lid der Kamer kon haar de bronzen, en door onverbiddelijke kreeften bewaakte, deuren van het paleis doen openen.

Helaas! pas hadden Jan Herman en Kathinka, zooals de dichters zingen, 'in het huwelijksbootje' plaats genomen en waren zij door burgemeester en pastoor van wal gestooten, om onverbiddelijk door den stroom te worden meêgesleept, of zie, daar kwam eene ontbinding der Kamer, en de kiezers, die door geen wijzen zwijger, maar door een babbelaar wilden vertegenwoordigd zijn, joegen Jan Herman met hunne papieren steentjes van zijn lekkeren, groen fluweelen zetel.

Verwonderlijk! na zijne verdwijning liep de politieke stroom weêr even als te voren, en *dat* had hij zeker niet vermoed....

's Mans mandatarissen waren ondankbaar geweest, en, in zijne woonstad teruggekeerd, leefde die ondankbaarheid voort; want men gaf den gevallene eene charivari, 't geen laf was, en men bond zijn prachtige mopshond eens eene blikken buis en eene portefenille aan den staart, met welk laatste eerbiedwaardig voorwerp hij jankend gansch de stad doorliep, om eindelijk gehavend en gekwetst bij zijnen meester terug te komen.

Waartoe die portefeuille?

Ja, dat moet eene zinspeling zijn geweest op zeker artikel in een eerloos weekblad, in 't welk beweerd werd dat op een oogenblik toen het vaderland in hoogen nood verkeerde, de koning van zin was geweest, Mr. Burtel

de la Roussillarde te roepen en hem met eene portefeuille te belasten.

Dat was een valsche steek onder water; maar in ons woonstadje, waar men van al die vroegere dingen niets weten wil, of ze beter weet, is men verzekerd dat het inzicht des konings wel degelijk heeft bestaan - en ik, die er niet van hoû om gesteengd te worden - ik denk dat ook....

Mr. Burtel verliet met zijne lieve ega en hare lieve duiten de ondankbare hofstad en vestigde zich in ons stadje. Mevrouw Burtel de la Roussillarde ging er weldra naar den Heere. De man strooide geen immortellen op haar graf, noch deed haren naam in het marmer beitelen, omdat een en ander in ons stadje niet in de mode is; maar hij werd zelf haar grafmonument, want hij bleef stil, eenzaam, afgezonderd in het huis wonen en maakte wel, dat al de liefdepijlen op hem afschoten, afgestompt en geknot, rondom zijne voeten neêrvielen.

Dat was nu al jaren geleden.

't Was sedert dit afsterven, dat de man in ons stadje die kolossale befaamdheid verwierf, eensdeels geput uit het verledene, anderdeels uit het tegenwoordige.

Het verledene - zijne studiën ter hoogeschole, zijn meesterschap, zijne titels van oud-lid der Provinciale Staten, maar vooral der Kamer, en eindelijk het vertrouwen, dat de koning eens voornemens was in hem te stellen.

Het tegenwoordige - zijne onwankelbare deftigheid, bewezen, onder ander, door zijn witten halsdas; zijne alomvattende kennis, bewezen door zijn gouden bril en het bezit van zooveel boeken; zijn hoogen invloed, bewezen door een gedurig en voorzichtig zwijgen en zijn beschermend lachje; zijn diep nadenken, bewezen, onder ander, door het statig plonsen zijner twee vingers in de gouden snuifdoos, en de wijze waarop hij het snuifje met half

gesloten oog aan den scherpen, breed gevleugelden neus wist te brengen.

Mr. Burtel had maar één opposant in ons stadje gehad, doch die werd ongenadig gebroken, en sinds dien leefde de man in een ongestoorden roem. Over dien oproermaker spreek ik later.

IV. In de straat.

Laat ons Mr. Burtel een oogenblik nagaan, want 't is juist vandaag een gansch bijzondere dag.

De deur van het schoone huis wordt geopend en Mr. Burtel verschijnt. De man is in het zwart gekleed, draagt ook thans den witten halsdas en zijn zwarte hoed is glimmend zooals zijne laarzen. Zijne hand, in 't licht grijs en zeer sluitend geganteerd, leunt op een gelen rotting met gouden appel.

De man gaat als een paal zoo recht en zoo ietwat met stijve knieën, 't geen, volgens men zegt, aan een mensch al een heel voornaam uiterlijk geeft. Zijne stappen zijn gelijk aan die eener dame, maar niet zoo trippelend. Kortom, alles is keurig, netjes, statig; er is in houding, kleeding en manieren eene majestueuse overeenstemming.

Nauwelijks heeft Mr. Burtel tien stappen ver in de straat gedaan of hij heeft reeds tienmaal moeten groeten.

De vrouwen knikken met ingehouden adem; de voorbijgangers nemen den hoed of muts van het hoofd. De kinderen zelfs staken het spel, vergeten te schreeuwen,

ja zelfs, in hunnen neus te peuteren: allen staren den man achterna, dien zij als eene soort van godheid om zijne door en door geleerdheid, hooren vereeren. De schoenmaker steekt den grijzen, borsteligen kop uit de keldervenster, de kleêmaker zijn mageren puntneus uit het raam; de barbier komt op zijne onderdeur leunen; het nufje ginds licht even het gordijntje op; de oude grootmoeder staart den door en door knappen man in hare spion achterna; de koperen belknoppen, de hondenkoppen op sommige deuren, de gaper boven de deur des apothekers, de gouden aap boven die des hotels, de ossenkop boven die des looiers, kortom, de straatsteenen zelfs schijnen den man bewonderend na te oogten.

Wee u, zoo gij, zelfs vreemdeling zijnde, Mr. Burtel de la Roussillarde zoudt voorbijgaan zonder hem te groeten! Men zou u steenigen! Geene verontschuldiging! Hoe, gij zoudt Mr. Burtel de la Roussillarde, het oud-lid der Kamer en die, had hij gewild, 's konings portefeuille had mogen dragen, niet kennen? Onmogelijk!...

Doch, in alle geval, een beschaafd man, zooals ik vermoed dat gij zijt, lezer, zou nooit *dien* man zonder groeten voorbijgaan; want bij den eersten oogslag, gesteld dat ge niet blind zijt, zoudt gij overtuigd zijn, instinctmatig, dat hij een dergenen was dien men altijd groet. Of zoudt gij minder scherpzichtig willen zijn dan de dieren?

Inderdaad, de musschen, die in ons stadje nog veel onbeschofter, ondeugender en vrijpostiger zijn dan elders, en even als de kippen familjair door onze straten huppelen en trippelen, maken ruimbaan als Mr. Burtel komt, en terwijl de haan hem van op den dorpel van dit of dat huis toekraait, kijken de musschen, op de dakgoot gezeten, tjlpend den gelukkigen sterveling achterna.

V. In 't huis van den grutter.

Waar ging Mr. Burtel heen?

Ja, dat moest men weten, want 't was gewis geene kleine eer hem te ontvangen. Die eer werd door velen benijd; maar de rustende advokaat ging schier nergens en ontving ook even zelden. Nu ging hij eens even, en dat gebeurde zoo wat vier maal 's jaars, naar zijnen broeder Huib, den gewezen grutter; hij ging er een kopje thee drinken.

Griet, eene eerlijke bakkersdochter, was natuurlijk verwittigd, en in de kleine kamer, met een gekleurd vloer- en een rood tafelkleed - heel netjes! - eene kamer, die men er voor het viertal bezoeken van Mr. Burtel op na hield, stonden het Engelsch porceleinen serviesje, de zwart verlakte presenteerdoosjes, de zingende waterketel en de drie stoelen met roode kussens gereed, terwijl Griet zelf haar bruin merinossen kleed aan had, om den door en door knappen schoonbroêr, die 'nikskenmendalle' trotsch was, naar behooren te ontvangen.

Huib Burtel had jaren lang eerlijk gewerkt en gespaard, en eindelijk een burgerlijk fortuintje bijeen gescharreld, en was in hetzelfde stadje, dat zijn jongste broeder had uitgekozen, komen wonen, deels wel om zoo wat in de schaduw van den door en door knappen man te staan, die op 'aï zoo na!' belast geworden was met - zooals Griet zeide - 's konings portefeuille overal te moeten na dragen, 't geen al iets bijzonder voornaam zijn moest.

De gewezen grutter woonde aan het uiteinde van het stadje, in een klein, net huisje, met groen geverfde deur

en ramen, een grijs bepleisterd puntgeveltje, fijn geplooid gordijntjes voor de twee vensters, en ook - 't was eene kleine navolging - met eene enkelen azalea, een bloeienden cactus of een paar fuchsia's op de vensterbank.

Achter het huis had de grutter-rentenier, even als zijn door en door knappe broër, ook een hofken met eenige bloemperkjes, een prieel van kamperfoelie, witte tafel en drie witte stoelen, en wat betreft de hofbeelden, deze waren vertegenwoordigd door de bekende, ruw gekleurde matroosjes, dronken eierboeren en gapende vischvrouwen, die in het midden der perkjes stonden.

Huib was overigens een ronde kerel, die zich zeer gaarne den tijd herinnerde, toen hij de witte schort droeg en den molen draaien deed; maar op het punt van zijnen 'advokaat' gekomen - hij zeide nooit Jan-Herman - was hij onhandelbaar. In de vergelijking met dezen, mocht men hem zelfs voor een domkop houden, 't geen hij anders niet verkroppen zou.

Er was voor den man iets betooverends in, te kunnen zeggen: 'Mijn broër de advokaat,' ofwel 'Mijn broër, het oud-lid der Kamer, Mr. Burtel, ge weet wel!' en als er dan op volgde: 'He! is dat uw broër?' op een toon, die een dozijn uitroepingsteekens zou vereischen om hem in alle waarheid weêr te geven - o, dan was de grutter rijk en gelukkig! Nu, dat was zijn zwak, en wie zou datzelfde zwak niet gehad hebben, als men zich de broër kon heeten van dien door en door knappen man?

Er was iets dat Huib Burtel echter nooit begrepen had, maar hij wachtte zich wel dit denkbeeld luidop uit te drukken, namelijk: hoe zijn broër er toch in gelukt was, zoo'n pyramidale 'reputaatsie' van geleerd man te krijgen, zonder schier ooit iets te zeggen. Dat recept had hij ook wel eens willen aanwenden, maar het hielp niet: Huib bleef altijd, zwijgend of sprekend, onder opzicht van verstand, een man zonder krediet.

Bij broêr Huib was Mr. Burtel doorgaans nog al spraakzaam. Ja, daar poseert hij niet, zou ik zeggen, als ik niet vreesde gesteenigd te worden.

Onder het drinken van een vingerhoedje thee, met een schaduwkje suiker en een wolkje melk, geeft hij wel eens vrijen teugel aan zijne door en door knapheid - ten minste als Hein, de eenige zoon van den gewezen grutter, Hein, zijn achtbare neef, niet aanwezig is; maar dien snoeshaan verdraagt hij niet; die wijsneus, pas aan de knieën der baker ontsprongen, is hem een doorn in den voet, of liever in de tong.

Nu spreekt hij met Griet, niet alleen over de thee en zijne behandeling in China, de suiker en diens bestanddeelen, de room en de versterkende hoedanigheden daarvan, maar ook over monotheleten en monotheïsten, en juist omdat Griet en de gewezen grutter er geen jota van verstaan, roept deze al harder dan gene: 'Ja, ge zijt toch een door en door knap man! Ge kent alles en ge spreekt over alles! Neen, waarachtig, gij hebt uwe "reputaatsie" van door en door knap man niet gestolen!' woorden die Mr. Burtel zacht deden glimlachen.

IV. Hein de wijsneus.

Hein was de eenige zoon van den grutter, een flinke, vroolijke jongen met donkere oogen, zwart kroeshaar, een eenigszins gebogen neus, welgevormd gelaat en een trek om den mond, die luim en spotziekte verraadde. Naar

geheel het uiterlijk te oordeelen, was Hein een knaap met een vlug verstand, helder begrip, en ik geloof altijd dat Huib Burtel zeer juist geoordeeld had, toen hij zijn zoon naar de hoogeschool zond, om er het ‘dokteren’, zooals Griet zeide te leeren.

Wel kwam soms deze of gene guitentrek, door Hein gepleegd, uit de *Alma-Mater*-stad naar het stadje overwaaien; wel scheen Hein in straat-aardigheden, in professor-plagerijen, in moeilijkheden met de politie of anderszins, dikwijls haantje-vooruit, maar wat vader Huib nogal gunstig voorkwam, was, dat hij toch maar zelden naar dukaten vroeg en hij, waarachtig! na korten tijd met een echt diploma voor den dag trad.

Nu, inderdaad, Hein was een zeer vlug student, maar oom, die hem in den aanvang onder zijne hooge bescherming nam, hield welhaast niet meer van hem, want Hein was een wijsneus, een die alles beter wist dan wie ook, die drommels vlug was in het antwoorden en soms iets scherps, iets spottends in zijne ‘riposten’ had. Zijn vader meende opgemerkt te hebben, dat de jongen den noodigen eerbied miste voor zijnen door en door knappen broêr; maar oom, zonder iets te zeggen, had er de stellige overtuiging van.

‘Foei, kwâjongen!’ was soms de dubbele uitroep van Huib en Griet geweest, als de student zoo wat op oom scheen te schimpen - altijd in diens afwezigheid - ‘spotten met een zoo door en door geleerd man!’

‘Ptt!’ deed de student en blies de blauwe wolken zijner sigaar in de hoogte.

‘Nu, hij meent het zoo niet!’ zeide Griet. ‘Och, neen! dat zijn zoo van die studentenstreken!’ meende de vader. Maar oom had meer dan eens den angel gevoeld; hij zweeg, werd koel tegenover den kandidaat en vermeed zelfs het huis van den grutter als de wijsneus in vacantie kwam.

De oorlog tusschen oom en Hein werd immer duidelijker,

ofschoon niet openlijk; want oom had zich gewroken met eenige der hooger gemelde guitenstreken aan den grutter over te brengen, hetgeen Hein hem op eene ongenadige wijze betaald zette, en wat nog erger was, toen Hein in vacantie kwam, had hij achter ooms bloemen een allerliefst blondje bemerkt, een engel van een kind, en toen de student - ja, wel wat om het blondje - eene beleefdheidsvisite maakte, had oom dien engel voor den wijsneus verborgen gehouden, die Cerberus!

Maar een student, en gewis niet een als Hein, laat zich zoo licht niet uit het veld slaan, en Hein belegerde als het ware het huis om Daatje, zoo heette het nichtje, dat voor eenige dagen bij oom logeerde en dat behalve een lief blond kopje nog veel, zeer lieve duitjes had - doch daaraan dacht Hein niet - op eene drukke manier het hof te maken. Te vergeefs, oom hield den schat voor den boozen wijsneus verborgen en deed hem gevoelen, dat hij met al die studentenstreken niet vereerd was. Och, wat zou Hein den vacantie-tijd heerlijk hebben doorgebracht, hadde die pruik van een oom het hem niet belet!

Toen Hein eens op een stillen avond terwijl de maan, in plaats van de gas, de straten van ons stadje verlichtte, aan het venster van ooms huis stond - wat hij er doen kwam weet ik niet, of hij moest een guitar onder de slippers van zijn zomerjas verborgen hebben, om aan de vereerde eene serenade te brengen - viel hem uit de hoogste verdieping plotseling een koud stortbad op het lijf; toen hij een ander maal, op de ladder van den buurman geklommen, over den hofmuur van oom piepte, werd hij door een onbeschoften politie-man vast gegrepen, die een deel van zeker kleedingstuk in de hand hield.

Hein had niettemin zijn hart als het ware over den muur geworpen, en zonder hiervan bewust te zijn, was het reeds door het blondje gevonden, die het dingetje heel lief en aardig vond en zorgvuldig bewaarde, tot dat oom er iets

van bemerkte, en in een twee drie was, op een vroegen morgen, het schoone nichtje weg getooverd.

Hein was woedend en wreekte zich ongenadig op den door en door knappen man, en waagde 't zelfs zijne critieken uit te breiden tot in de sociëteit, het vereenigingspunt der deftige lieden van ons stadje. Daar had Hein zoo beduidend den schouder opgehaald, een zoo scheef gezicht getrokken, toen men er over Mr. Burtel de la Roussillarde's 'knapheden' sprak, dat de directie er ernstig aan dacht, den snoeshaan voortaan den toegang tot het lokaal te ontzeggen.

Wat denkt zoo'n kwâjongen niet, dien men gisteren pas zijne eerste broek aandeed! Het talent betwijfelen van zoo'n door en door geleerd en respectabel man!

De grutter was geweldig boos; hij had de hand en den voet tegen den kandidaat opgelicht, en zonder Griet waren voet en hand op hunne vooraf bestemde plaats neêrgekomen; niettemin wees de verontwaardigde broêr van den door en door knappen man, met eene soort van grutters-maledictie, den baldadige de deur uit, en gelukkig voor Hein, dat het laatste uur der vacantie sloeg, want gesteenigd was hij geworden!

Nu, dit was reeds eenige maanden geleden; Hein was niet meer in ons stadje verschenen; in huis sprak men niet meer van hem als de 'advokaat' het vereerende bezoek aflegde; in de sociëteit waar, laat het mij nogmaals zeggen, enkel en alleen hoogst beschaafde menschen werden toegelaten, in de sociëteit hield men den gruttersjongen voor een slecht subject; - kortom, Mr. Burtel genoot andermaal den onverdeelden eerbied in ons stadje. De storm, de orkaan was bedaard; de bulderende zee was weêr effen als een spiegel.

VII. In Diligentia.

Niet overal is Mr. Burtel zoo spraakzaam als bij Griet, neen, gewis niet. Elders heeft zijn gelaat een effen plooi, zonder juist streng te zijn; zijn oog is kalm en als verzekerd van 's mans hooge waarde; soms sluit zich dat oog als om des te beter de millioenen denkbeelden, die in zijn brein woelen, tot één punt saam te brengen, en als hij op dat oogenblik een snuifje tusschen duim en wijsvinger houdt, laat hij de hand een wijl rusten, alvorens het nieskruid ter plaatse te brengen.

Zoo zit hij nu in de directie-kamer van het gezelschap *Diligentia*, ofschoon ik niet weet wat hier door den titel bedoeld wordt: de naarstigheid der leden, de stiptheid der bedienden, de zorgvuldigheid voor glaasjes en likeuren, ofwel dat deze naam in betrekking stond met een postkoets of snelwagen.

Echter kunnen al die dingen wel te zamen genomen zijn, want in *Diligentia* werd de lees-, biljart- en rookzaal zeer druk bezocht, dat wil in ons stadje zeggen, door drie of vier personen; de bedienden waren zeer stipt, als zij niet slieden; de glaasjes waren zorgvuldig, zoo als 't aan hoogst beschaafde glaasjes past, half gevuld - en het gemeene volk in ons stadje zeide, dat die sociëteit zoo genaamd werd, omdat beneden de diligence afreed - verbeeld u een oude, gele rattenkas, met twee halfblinde stokmagere en totaal kreupele paarden bepannen.

Nu dat geeft niets.

De komst van Mr. Burtel de la Roussillarde is wat men

eene hoogst belangrijke gebeurtenis, *un événement*, noemt. De bediende, die juist niet sliep, had hem den trap zien opkomen, in haast zijn witte schort recht getrokken, zijn toupet opgestreken en, zijn hoofd in de zaal stekend, fluisterend geroepen:

‘Mijnheer Burtel de la Roussillarde!’ en die woorden hadden eene algemeene opschudding te weeg gebracht, tot zelfs achter het buffet, waar de flesschen, karaffen en glazen, die rechts en links flaneerden, eensklaps ordelijk op hunne plaats sprongen.

De aanwezige leden namen eene stijve, ik wil zeggen, eene deftige houding aan; deze trok zijne beenen van de stoelen, gene zijn elleboog van tafel; de derde trok zijne halsboorden in het gelid; men knipte een stofje rechts en een stofje links van het kleed; men nam, kortom, eene houding aan, die met de hoogte der omstandigheden overeenstemde - en een paar wipten haastig hunne sneeuwballletjes of cognacjes naar binnen, om enkel een glas gesuikerd water, met een dropje *fleur d'orange*, te vragen.

Waarom? zal men zeggen. Mr. Burtel dronk nooit iets anders en men moest zich immers op de hoogte plaatsen.

Mr. Burtel de la Roussillarde is voorzitter der *Diligentia*. Nu, dat kan niet anders. Hij komt jaarlijks, als iemand die bepaald de hand aan de zaak houdt, de lezing der opgemaakte rekening van debet en credit aanhooren, zooals ook nu, in tegenwoordigheid van een drietal heeren der directie, die echter eene statige stilte bewaren, zooals het past in tegenwoordigheid van een door en door knap man.

Nu de secretaris het debet en credit met een boni van 94 en een halve cent heeft gesloten, knikt Mr. Burtel zeer beteekenend en ten bewijze dat hij zijne goedkeuring aan de rekening hechtte, presenteerde hij den secretaris en ook de andere leden, een snuifje uit de gouden doos en zeide: ‘In...’ - de secretaris niesde - ‘orde...’ - een tweede lid niesde - ‘Mijnheer!...’ - het derde lid niesde, en zich met eene buiging tot allen wendende, liet hij er op

volgen: 'God zegene u!' 't geen door eene drievoudige buiging beantwoord werd.

De zitting was afgelopen.

Nu zal Mr. Burtel nog een oogenblik in de zaal beneden vertoeven en een glaasje water met suiker nemen. Hoed en rotting werden aan de deur, door den bediende van *Diligentia*, aangenomen en paradeerden als een eerewacht in de ijzeren standaard, naast alle andere hoeden. Die aanwezigheid alleen beduidde u, dat Mr. Burtel de la Roussillarde binnen was; in de gewone gevallen hielden de hoogst beschaafde leden familjair hunne kachelpijp bij zich.

Het gezelschap was sterk vermeerderd, want de bediende was rechts en links geloopt, bij den burgemeester, den kantonrechter, den rijksontvanger, den kostschoolhouder, den directeur der levensverzekering en den dokter - welke laatsten ik vooral verzoek in geen en deele met elkander te verwarren - en allen hielden zich, alsof ze bij toeval daar waren.

Deze las het artikel 'Revalenta arabica' in het dagblad, gene zag de prentjes van de *London News*, een derde sprak, de armen op de borst gekruist of de handen op den rug, met den burgemeester, maar toen de deur geopend werd en Mr. Burtel binnen trad, sprongen al de zitters overeind, evenals het zwarte grenadiertje, dat in de springdoos van mijn kleinen jongen zit; allen bogen voor Mr. Burtel, die rechts en links met een beschermend glimlachje groet en zich gewaardigt de hand aan den burgemeester toe te steken.

De bediende schuift een stoel bij en brengt het eeuwige glas water. De dagbladen liggen vergeten op hunne zijde, of met uitgerekte armen en op hunnen rug, op tafel te geeuwen: - dagbladen hebben altijd iets onbeschaamds! De biljartqueuen staan recht in het rek, als eene kompanie grenadiers met de pink op den naad der broek; de twee witte of liever saffraankleurige biljartballen liggen stil en

bewegingloos op het groene laken te gapen, even als de roode, die echter bloost, omdat hij gewis denkt dat Mr. Burtel hem aanstaart: alle drie gelijken zoo omtrent aan die ongewassen dorpsjongens, die op den buik in de wei langs den weg liggen en een oogenblik stilzwijgend den vreemden voorbijganger nagapen.

Elkeen is aandachtig.

De man drinkt... wat drinkt hij deftig, statig en sobertjes! De man snuift... wat snuift hij elegant, voornaam! De man glimlacht... o, zoo'n glimlach heeft geen kruidenier, geen grutter, zelfs geen rijksontvanger! Er is iets geniaals in de trekken om den mond! De man nijpt de lippen saam... hemel, dat is als de samenpersing van al de denkbeelden, die in zijn brein woelen, tot één grootsch denkbeeld!... Daar zegt hij 'Ja...' maar dat 'ja' heeft iets onbegrijpelijk kenmerkends in zich!

Ja, 't is een door en door knap man.

Och, wat heeft ieder der aanwezigen een heerlijk uurtje doorgebracht! Jammer dat de tijd, in gezelschap van zoo'n door en door knap man, zoo snel omvliegt, en echter had Mr. Burtel niets anders dan, juist geteld, vijf maal 'ja' en eens een delicioes 'adieu' laten hooren. Ja, door en door knappe menschen moeten zoo weinig zeggen, om te doen blijken dat ze door en door knap zijn!

VIII. In zijn kabinet.

'Lieve hemel! wat zijn er veel menschen gekomen in mijnheer's afwezigheid!' zeide de oude dienstmeid, toen

Mr. Burtel binnentrad. 'Och, Mijnheer, de wereld kan toch niet gaan en staan zonder uw advies, neen, toch niet!'

Mr. Burtel glimlacht even, en vijf minuten later zit hij andermaal in zijn studeervertrek.

Inderdaad, er waren twee personen, tijdens de afwezigheid van Mr. Burtel, gekomen om hem te spreken; 't waren de mollenvanger en de strooper, twee schurken met plat gestreken haren en gluispende oogen, en die gaarne een gratis advies van den rustenden advocaat zouden gehad hebben, omdat de justitie hen achter de hielen zat.

Wij zullen ons dan ook niet met hen bezig houden.

Mr. Burtel de la Roussillarde haalt een groot fotografisch portret van zijn eigen persoon, uit eene portefeuille te voorschijn, ziet zich met een blijkbaar welgevallen in den spiegel, en leest daarna wat er onder geschreven staat.

Lezer, wat de man nu las, is gewis het onweêrlegbare bewijs zijner diepe en wijd vermaarde geleerdheid, want ik geloof niet dat er een gezelschap, genootschap, maatschappij of akademie in de wijde - wijde wereld is, welke Mr. Burtel de la Roussillarde niet onder hunne eere-, effectieve- of korrespondeerende leden telt.

U moet dat overigens wel bekend zijn, dewijl herhaalde malen nu in dit, dan in dat dag- of weekblad te lezen stond: De zoo verdienstelijke en hoog geleerde Mr. Burtel de la Roussillarde, is benoemd tot eere- of korrespondeerend lid van dit of dat genootschap of akademie. Wij wenschen - zoo hebt gij er onveranderlijk bij gelezen - niet zoo zeer Mr. Burtel de la Roussillarde geluk met de benoeming, dan wel het genootschap, de maatschappij of akademie, welke de eer heeft, een zoo door en door knap man in zijn midden te tellen.

Wel zeide deze of gene persoon, vreemd aan ons stadje, dat die benoemingen van lidmaatschap eener letterkundige of wetenschappelijke vereeniging, niet zelden gedaan werden door een wever, een kleermaker en een barbier,

zonder dat de letterkundige of wetenschappelijke wereld er iets van wist; maar dat is enkel nijld, en wij allen, bewoners van ons stadje, wij gingen trouw, en bij elke benoeming, ons kaartje bij Mr. Burtel de la Roussillarde afgeven en het harmoniegezelschap sloeg des avonds, bij den fakkelgloed, alsdan dapper op den triangel en de groote trom.

Onder het portret had de eigenaar voluit zijn naam geschreven, en op dezen laten volgen: ‘oud-lid der Provinciale staten, oud-lid der Kamer, voorzitter der maatschappij *Diligentia* met de zinspreuk *sic itur ad astra* - 't geen zeggen wil: zoo komt men tot de sterren, ofschoon ik nooit begrepen heb, hoe men door middel van een biljartqueue en een biertje, tot in de sterren geraken kon, of 't moest beduiden dat men in het *Diligentia*, door middel van een altijd opklimmend getal biertjes, eindelijk ‘voor zijn ster’ kon krijgen.

Nu laat ons verder lezen, den lezer nederig verschooning vragende, als ik in al die geleerdheid eens hakkelen mocht.

‘Eere-voorzitter der harddraverij, beschermheer der rederijderskamer - die wel wat rede-rijker kon zijn - *Achille*, enz., enz., enz. Kortom, in ons stadje bestaat er niets, zelfs geene musschengilde, of Mr. Burtel moet er, voor den duurzamen bloei der vereeniging, de eerste plaats bezetten.

Verder: lid der archeologische maatschappij van Bombay, der epiphyllaspermetische academie van Peking, der cosmognosische vereeniging te Tetuan, der aerondunamicatische academie te Ava, in het land der Birmannen - niet te verwarren met biermannen -, der arachnologische maatschappij te Tehuacan, in het land der Azstekken, der odontologische academie te Parijs, enz., enz., welk laatste diploma hem was toegezonden door twee universiteits-vrienden van Hein.

Wat onpeilbare bron, wat oceaan zal ik zeggen, van geleerdheid! Wat wereld vol faam en roem!

En nu nam Mr. Burtel de pen op en, na behoorlijk een proefje te hebben genomen, of de punten en de inkt in bruikbaren toestand verkeerden, voegde hij bij al die titels: ‘voorzitter der landbouwtentoonstelling en van het land- en tuinbouwkundig congres’, die beiden in den loop der eerstkomende maand zouden worden gehouden, en reeds door groote, in roode en zwarte letteren gedrukte plakbrieven, en met eenen ezel, eene koe, een varken en een os in de hoeken, op de muren van ons stadje en elders waren aangekondigd.

Ja, 't zal prachtig zijn, want, behalve de tentoonstelling en het congres houdt men in *Achilles* eene luistervolle *soirée dramatique*, een prijskamp voor declamators, in het ernstig en boertig vak; zooals er geschreven staat, zet *Diligentia* hare zalen voor alle beschaafde vreemdelingen open, schrijft de harddraversclub kostbare prijzen uit - een vergulde pendule en eene zilveren suikertang -; geeft het harmoniegezelschap serenades aan den vetsten os en het zwaarste schaap; zal er in den *Gouden Aap* een banket worden aangericht; zullen vlag en wimpel op toren, stadhuis en geveltopen wapperen - en Mr. Burtel zal alom het midden-, het brandpunt der eer zijn.

Toch drijft er eene donkere wolk over het gelaat van den gevierde, want plotseling is daar iets in zijnen geest opgekomen, iets huiverends, iets akeligs.

Zal Hein, die onverdragelijke Hein, op al die feesten niet aanwezig zijn? Hein, die in het land- en tuinbouwkundig congres het woord zal willen voeren! Hein, die in *Achilles* als declamator zal willen optreden; Hein, die aan de harddraverij zal komen deel nemen; Hein, die misschien, tot zelfs in *Diligentia*, stokken in het wiel zal willen steken en dat juist nu Mr. Burtel de hoop koestert, dat er vele voorname personen, zelfs de minister, zullen

aanwezig zijn en dat de familie van het blondje zelve, de logés zijn, die Mr. Burtel de la Roussillarde verwacht!...

IX. Een verschrikkelijk voorgevoel.

Aan dat alles denkt de man lang, zeer lang, zelfs met gesloten oogen, terwijl zijn twee duimen een oogenblik elkander onvermoeid achterna loopen, en - wonderlijk! - het schijnt hem toe dat de dag der opening reeds aangebroken is.

Jammer, 't is donker, mistig weêr; ik geloof zelfs dat het stof regent, ja gewis. De vlaggen en wimpels, kletsnat van den aanhoudenden regen, hangen loodrecht naar beneden. Niemand op straat, tenzij een lekkende, zwarte hond, die langs de huizen snuffelt en de haan met zijn kippen, die op een droog plaatsje tegen den gevel van het huis tegenover, staan te schuilen. Zou gansch ons stadje uitgestorven zijn?

Wat slaat de torenklok dof!

Eindelijk verschijnt er een groote katoenen paraplu; maar als men er onder kijkt, bemerkt men geen minister, geene beroemdheid, zelfs geen congreslid - och, neen! 't is de barbier, die naar zijne klanten draaft; 't is de apothekersjongen, die een medicijnfleschje met het opschrift 'alle uren een lepel' voor de burgemeesteres gaat afgeven; 't is de lijkbidder met grauwe haren, fletsche oogen en een rood beperelden neus.

Ginder staat eene koekkraam en een mallemolen, met grauw linnen overtrokken - ziedaar de publieke vermakelijkheden, die aan den oproep van het gemeente-bestuur hebben beantwoord. Maar is het niet zonderling, dat de man uit de kraam en die uit den mallemolen, dezelfde, Hein namelijk is, en dat hij helsch lacht, nu hij oom Burtel met twee vingers bij den kraag vat, op een der houten paardjes heft en hem, als voorzitter der harddraverij, een rit in den molen laat doen?

Als door stoom voortgezweept, vloog het rood- en blauw geverfde paard in het rond; gansch het stadje had de oogen op den rijder gevestigd, en toen Hein oom Burtel, den statigen man met gouden bril en wit haar, van het paard had doen stijgen, stopte hij hem een stuk peperkoek in de hand.

Dat vernederde den deftigen man ten hoogste, te meer omdat gansch het stadje lachte, ofschoon oom Burtel niemand zag. Dat stuk peperkoek weigeren, durfde de door en door knappe man niet, maar borg het in den achterzak van zijn kleed en liep, door den regen naar de houten tent, waar de tentoonstelling plaats had. Naarmate hij liep, kwamen de honden buiten gesprongen; groote en kleine liepen, snuffelend aan den achterzak en blaffend, met den vernederde meê.

De regen had den weg in een modderpoel veranderd en Mr. Burtel, die juist, hoe het kwam wist hij niet, een saffraankleurige broek aan had, plonste tot halfweg de knieën in het slijk.

Door zijne eerewacht gevolgd, kwam de achtbare voorzitter aan de tent. Deze was gesloten; akelig zag zij er uit, de kleuren waren van den voorgevel gespoeld, de vlag boven de deur hing, als in rouw, halfstok.

Mr. Burtel klopte - klopte lang en het gebouw gaf een klank, alsof hij op eene doodkist klopte.

Traag werd de deur geopend en toen Mr. Burtel binnen

trad, stond hij voor Hein, die zich portier der tentoonstelling had gemaakt.

't Was Hein en 't was Hein niet. Zijn neus was veel langer en krommer dan die van Hein, zijn haarbos veel hooger, zijn oogen stonden horizontaal in het hoofd, de kin was spits en nog spitscher door den langen en wuivenden sikkebaard.

Hein, of wie hij dan ook zijn mocht, boog, groette, lachte, sprong, tuimelde spottend voor Mr. Burtel heen en toonde hem de paarden, die stil, beweegloos als lijken, met een gordel om den buik, boven aan de balken hingen

Dat waren de wimpels geworden, die de voorzitter tot sieraad aan diezelfde balken had doen vastmaken.

Vierkant om, waren drie rijen kippen, even als vleêrmuizen, met de vleugels tegen den houten wand genageld. Elke rij had een en dezelfde kleur en de drie rijen vormden de nationale kleuren - daarin waren de draperiën en bloemkransen veranderd - en juist boven den zetel des voorzitters liepen die drie rijen in elkaar en vormden daar eene tropee van varkens- en ossenstaarten, geitenhorens en bokkenbaarden, even kunstig gemaakt als de wapentroepeën, die Mr. Burtel eens zag in den Tower te Londen. In het midden - de plaats waar gisteren nog eene lieve Ceres pronkte - verscheen, en dit juist boven den zetel des voorzitters, een groote ezelskop, met gouden bril....

'Sierlijk, niet waar?' zeide Hein. 'Dat heb *ik* gedaan.'

Mr. Burtel huiverde over al zijne leden.

Rechts en links, over de gansche lengte der zaal, waar tafels stonden, waren nu de ossen geplaatst, die voor schragen dienden en op hunnen rug de bladen der tafels droegen, waarop de granen, planten, bloemen en vruchten moesten worden neergelegd; maar ach! het koorn was in kiezelzand veranderd, de planten waren als andijvie-salade gekerfd, in de vruchten hadden groote wespen haar nest gemaakt en de bloemen lagen in groote schotels te koken.

‘Dat zal heel lekker zijn,’ had Hein gezegd.

En toen Mr. Burtel in den zetel, daar onder den gebrilden ezelskop, plaats nam, om het congres te presideeren; toen de congresleden op de amphitheatergewijze geplaatste groene banken gezeten waren, en de voorzitter daar al wat er beroemd is in het vak van land- en tuinbouwkunde, toen hij zelfs daar den minister voor zich zag, was hij diep ontroerd.

Met eene bevende hand tastte hij in zijn binnenzak, en - het koude zweet liep over zijne wangen! - hij had zijne openingsrede vergeten.... Goddank! daar voelt hij iets, diep onder in den zak!.... Helaas, hij brengt zijne witte slaapmuts te voorschijn en gansch de vergadering lacht en applaudisseert.

Nu komt Hein plotseling naast den voorzitter staan.

‘t Geeft niets, Mijnheeren,’ zegt hij, ‘dat mijn achtbare oom zijne geschreven redevoering vergeten heeft; 't geeft niets, ik zal de openingsrede wel voor de vuist uitspreken!’

Deze woorden deden een onbeschrijfelijke geestdrift in de vergadering ontstaan.

Hein zette de witte slaapmuts op, en al de leden een dergelijk kapsel te voorschijn halende, volgden zijn voorbeeld. Driemaal deed Hein hm, hm, hm! en sprak daarna: ‘Geleerde heeren en geachte toehoorders, uit alle hoeken der wereld bijeen gesneld, om dit beroemd congres met uwe hooge tegenwoordigheid te vereeren, tijdens hetwelk over de onbegrepen wonderen des aardskloots, met dat onfeilbaar talent u door Hooger ingegeven, zal gesproken worden....’

‘Wat verhevene, diep doordachte taal!’ dacht Mr. Burtel. ‘Ja, zoo zou ik ook gesproken hebben!’

Maar hoe de door en door knappe man ook luisterde, hij hoorde geene sylbe meer. Hij zette de open hand aan het oor, maar niets - niets. Toch sprak Hein, want de

minister knikte van tijd tot tijd, en al de congresleden zaten denkend, met hangende onderlip en de kin door duim en wijsvinger ondersteund, te luisteren. Mr. Burtel, al hoorde hij niets, zelfs geen gemompel, knikte denkend bij al het gebaren-maken van Hein.

Eindelijk boog Mr. Burtel zich tot zijnen buurman en fluisterde:

‘Waarover spreekt hij?’

‘Over een pantalon.... Zeer belangrijk, diep geleerd.’

‘Wat? Spreekt hij over mijn saffraankleurigen pantalon? Maar dat staat niet op het programma!’

‘Zeer zeker. Zie slechts.’ En het stond er, ja, in roode letters.

Eensklaps hoort Mr. Burtel weêr.

‘O, 't zijn heerlijke tonen,’ roept Hein in vervoering uit, ‘t zijn heerlijke melodieën als men op den pantalon slaat....’

‘Maar dat is afschuwelijk,’ onderbreekt Mr. Burtel, en hij verbergt zooveel mogelijk zijn besmeurden saffraankleurigen pantalon onder het groene tafelkleed. ‘Tot orde!’

‘Tot orde?’ zegt Hein satanisch lachend en wuift met zijnen sikkebaard langs Mr. Burtel's aangezicht. ‘Tot orde? Mr. Burtel, door en door knap man, denkt ge dat ons wereldberoemd congres zich met uw vuilen saffraankleurigen pantalon bezig houdt, dien ge zoo zorgvuldig onder de tafel verbergt?...’

En al de congresleden stonden overeind, gingen zelfs op de teenen staan, om den saffraankleurigen pantalon van Mr. Burtel te zien.

‘Of zijt gij,’ gaat Hein voort, ‘wellicht de rechtopgaande klavier, welker snaren zoo welluidend klinken als er op geslagen wordt?... Zou Mr. Burtel, behalve door en door knap man, nog de qualitas hebben dat muziekaal instrument te zijn, door Pantaleon Hebenstreit uitgevonden?...’

En al de congresleden hieven de rechterhand op, alsof zij de proef op den door en door knappen man wilden nemen.

‘Laat ons ordelijk voortgaan, Mijnheeren,’ zeide Hein. ‘Na deze beteekenis komt het vraagpunt van Pantalon, als arlekijn van het kluchtspel en dan die van Pantalon, als mensch die allerlei kromme sprongen maakt om zijn doel te bereiken....’

Mr. Burtel voelde zich rood worden, ja, hij dacht dat zijn hoofd op dat oogenblik het uitzicht moest hebben van eene roode kool op welker kruin het gesneeuwd had.

Al wat er echter gezegd werd, was diep geleerd.

Nu vroegen twaalf leden te gelijk het woord; alle twaalf trokken groote papieren uit en begonnen voor de vuist te lezen, zooals dit op geleerde congressen past, en eer er tien minuten verloop waren, vielen aller hoofden op de borst. Uren lang spraken de redenaars voort. Eindelijk sliepen ook deze. Allen sliepen, behalve Mr. Burtel, en hij hoorde niets meer dan het zware tikken van het horloge dat Hein in de hand hield; want Hein wilde niet dat elke groep redenaars langer dan zes en dertig uren het woord hield. Overigens zoo luidde het zeer wijselijk opgestelde programma.

‘*Le dîner est servi!*’ riep plotseling de hotelhouder van den *Gouden Aap*. De congresleden sprongen op, juichten de sprekers toe, stemden al de punten, en Hein verzekerde dat de landbouw rijke vruchten van de werkzaamheden zou inoogsten.... en dat is ook mijne overtuiging, want er is niemand die beter de noodwendigheid der congressen begrijpt dan ik.

Hoezeer Mr. Burtel ook de beenen bewoog, tot aan het hôtél de *Gouden Aap* kon hij niet geraken: hij zette zich dan ook op een steenen paal, op den hoek eener straat, neêr en at het stuk peperkoek dat Hein hem gegeven had,

even als hij gedaan had toen hij nog schooljongen en dus nog geen door en door knap man was.

Hein, overal Hein: tusschen de harddravers reed de student op een wit, knokkelig paard, of liever op het geraamte van een paard, het orkest werd door Hein, op dien scharminkel gezeten, gedirigeerd en al de instrumenten schenen te lachen en te spotten met den door en door knappen man.

Er werd gebeld; Mr. Burtel werd wakker.

Zoo akelig had hij nooit gedroomd, neen, gewis niet!

Mr. Burtel ging, zooals ik zeide, zelden uit en gewis niet tweemaal op één dag; nu echter, na een zoo akelig visioen, was het hem te benauwd in zijne kamer. Hij wilde zich als het ware overtuigen, dat hij inderdaad gedroomd had.

Ja, gewis het was een droom; want nauwelijks heeft hij tien stappen in de straat gedaan, of het groeten, rechts en links, vangt andermaal aan. Mr. Burtel geniet nog altijd aller achting.

Hij heeft niet op een houten paardje in den mallemolen gezeten en, op een steenen paal, een stuk peperkoek opgesmuld: Mr. Burtel is niet vernederd.

Op de muren zijn nog altijd de groote plakbrieven vastgemaakt: de tentoonstelling heeft dus nog geen plaats gehad. Wat meer is, ginds op het plein hoort hij hameren, ziet hij het geraamte der tent oprijzen, in welke de 'exhibition' moet plaats hebben.

Goddank, het laatste gewicht valt van zijn hart!

De timmerlieden hameren, kappen, schaven; de schooljongens klauteren juichend, als ratten op balken en planken; de herbergier en de bakker staan in de avondkoelte voor hunne deur, een pijpje te rooken en zien het werk vorderen.

Neen, neen! de tentoonstelling en het congres behooren nog niet tot den verleden tijd; zij worden nog door den toekomenden tijd gekenmerkt! Doch nog altijd is er een

zwarte wolk aan Mr. Burtel's hemel: hij gevoelt maar al te wel dat, als hij de worsteling met dien helschen student durft aannemen, hij in deze bezwijken zal.

Juist komt zijn broër, de grutter, daar aan; die ook gaat eens naar den bouw zien, zooals ieder deftig en beschaafd man in ons stadje deed. Huib is gelukkig en vereerd zijnen 'advokaat' daar te vinden; doch deze luistert niet naar het vuurwerk van opmerkingen dat aan broër ontschiet; hij vraagt plotseling of Hein ook naar het congres komt?'

Dat was voor Huib eene moeilijk te beantwoorden vraag.

Wel is waar wist hij dat de student reeds geschreven had, dat hij bepaald had gezegd, met eenige zijner universiteits-vrienden, aan de harddraverij te komen deelnemen; maar hij wist niet welken indruk iets dergelijks op oom zou hebben gemaakt.

'Nu,' liet deze er echter onmiddellijk op volgen, 'nu dat zal mij genoeg doen.'

Huib stond over die woorden als verbluft.

'Schrijf hem, Huib,' hervatte Mr. Burtel, 'dat ik hem met genoeg ten mijnent ontvangen zal.'

Dat was eene goede tijding voor den grutter, en nu zou Griet ook zoo blij zijn 'als een kermisvogel'. Alles was dus vergeten en vergeven. Nu, des te beter, en de door en door knappe man ging buiten het stadje om en hoorde in den heerlijken avond de kikvorschen een schoonen dag te gemoet zingen.

X. De groote dag.

De groote dag voor ons stadje, en tijdens welken Mr. Burtel de la Roussillarde als de meest vereerde schitteren zou, was aangebroken. De torenklok had dien dag begroet, het kanongebulder had hem wijd en zijd verkondigd, vlaggen en wimpels wapperden; het marktplein, rondom de tent, stond vol kramen en curiositeiten; het stofregende niet en de zon gloeide aan den hemel.

Alles ging naar wensch; alles was het tegenovergestelde van 't geen Mr. Burtel vroeger gedroomd had.

Het anders zoo stille huis van Mr. Burtel de la Roussillarde was vol beweging. Op de bovenkamers hoorde men een aanhoudend gestommel; 't waren de logés, 't waren mijnheer Tittengang, mevrouw Tittengang, twee of drie kleine Tittengangetjes en eindelijk de oudste dochter, het blondje van voorheen, die een paar uren geleden met het spoor waren aangekomen, en nu bezig waren zich op eene champêtre manier te kleeden. Immers op een landbouwfeest moet alles champêtre zijn!

Van tijd tot tijd stapte een vreemdeling langs Mr. Burtel's venster; het zakje, dat hij in de hand droeg, duidde een congreslid of een exposant aan; soms ratelde er ook een vigilant voorbij. Zou dat de minister wellicht zijn? Och neen, die kwam eerst morgen. Nu, om het even, Mr. Burtel de la Roussillarde is gereed; hij staat in de voorkamer gansch in het zwart, met wit vest, witten halsdas en witte handschoenen - zoo omtrent, maar, ik zeg het fluisterend, als een kellner die aan een bruiloftstafel gaat dienen.

In zijn linker binnenzak zit zijne redevoering, en tienmaal steekt hij de hand in den zak, om zich te overtuigen dat ze nog wel degelijk daar zit. Overigens de man heeft eene voortreffelijke voorzorg genomen: hij heeft het papier met eene speld aan de voëring van zijn kleed vastgemaakt.

Neen, neen! in de verlegenheid zal hij ditmaal niet gebracht worden.

Eensklaps laat zich in de verte een hevig geklots en gestommel hooren. Mr. Burtel licht het gordijntje op en ziet de straat in. Hemel, wat is dat! In gerekten draf komen daar tien of twaalf ruiters binnen. Het vuur ketst uit de steenen; de glasruiten dreunen. Overall worden de gordijntjes opgelicht of komen de burens buiten gestormd; de straatjongens roepen hoerrah!

Mr. Burtel wordt bleek als een lijkdoek en er kriemelt iets hoogst onaangenaams door al zijne ledematen.

Verbeeld u, dat aan het hoofd der groep ruiters, die langs zijn venster is gestormd, zich bevindt... ja, lezer, 't is akelig!... Hein, de ongenadige Hein, en dat al zijne volgelingen studenten zijn, misschien nog ongenadiger wijsneuzen dan hij.

En op wat paarden zaten die knapen! Scharminkels waren het, oude, magere knollen, zooals Mr. Burtel een in zijn droom had gezien. Met het spoor komen, neen! dat was niet studentachtig. Een student moet altijd doen, wat een gewoon mensch niet doet. Daarom hadden die woelgeesten waarschijnlijk een halven nacht op die schragen van paarden geschokt, en wie weet! in wat toestand de ruiters zich bevonden. Tien of twaalf schavuiten van dien aard... daartegen was gewis de politie van ons stadje niet bestand.

En nog erger dan dat. Toen Hein, als een Napoleon met zijn staf, voorbij ooms huis reed, moet men boven, op de logeerkamer, de gordijntjes hebben opgelicht, want

Hein zag op, wuifde met zijne witte muts, en gansch de stoet volgde het voorbeeld van den aanvoerder.

‘Hé,’ hoorde Mr. Burtel eensklaps eene heldere stem uitroepen, ‘hé, neef, dat zal vroolijk zijn. Hebt ge ze gezien? Altemaal studenten!’ en de huisheer herkende en bemerkte mijnheer Tittengang, een kort, dik en blozend manneke, dat gansch in het wit gekleed was en zijn zwaddekaken door een breedgeranden panama deed beschaduwten.

‘Hé, dat vind ik recht aardig!’ zeide mevrouw Tittengang, eene lange, magere, witte dame, met een klein rond hoedje, dat haar schier op den neus rustte, en welke laatste veel op een eendenbek geleek. Het lieve blondje, dat er in haar, ook al wit, kleedje alleraantrekkelijkst uitzag, schudde de lange blonde krullen, onder haar met roode kolroozen versierd stroohoedje; maar Daatje zweeg, want zij wist wel dat ze geen tweemaal bij neef zou zijn komen logeeren, indien ze niet van dien studenten-inval was verwittigd geworden.

‘Ja, ja,’ stamelde Mr. Burtel, ‘vroolijke jongens, vroolijke jongens.’

‘O, ik hoû dol veel van studenten!’ zeide het dik kereltje.

‘Des te beter, neef, des te beter,’ mompelde andermaal Mr. Burtel. ‘Gij zult, hoop ik, gelegenheid vinden om kennis met hen te maken....’

Hein werd in plechtige audiëntie toegelaten, want oom had hem ontboden en thuis had men hem reeds overtuigd, dat oom allerbest jegens hem gezind was. Er speelde een ietwat satanische glimlach om Hein's lippen, bij het vernemen dezer tijding. Ja, inderdaad, altijd is mij het denkbeeld bijgebleven, dat de student juist niet met vredelievende inzichten naar het congres en de harddraverij was gekomen.

Wat werd er in het kabinet van oom Burtel tusschen

dezen en Hein besproken? Ik weet het niet, maar dat uit de onderhandeling de vrede ontstond, werd mij bewezen dewijl ik een uur later Hein met de familie Tittengang zag flaneeren. De schelm had het blonde Daatje aan den arm, een kleine dikke student in de rechten gaf den arm aan de lange, magere en scherpneuzige mevrouw Tittengang; een aantal studenten, rookend, lachend, koutend, omringden mijnheer Tittengang, die de twee of drie Tittengangetjes bij de hand hield.

't Was voorwaar een gansche stoet, die wel is waar de tentoonstelling bezocht, eens eventjes in de zaal van het congres verscheen, maar voor het overige den brui gaf aan ossen, schapen, komkommers en geleerde redevoeringen, en in den loop van den namiddag in oom Burtel's tuin een stroom van Rudesheimer en Hochheimer dronk toasten sloeg, pereats aanhief, iö vivats zong, mijnheer Tittentang benoemde tot het lidmaatschap van alle bedenkelijke studentenkringen, dat van Momus niet uitgezonderd, en hem eindelijk den titel verleende van doctor *ad honoris causa*....

XI. Rustige dagen.

Acht dagen waren er sedert het gedenkwaardige congres, dat met gouden letteren in de annalen van ons stadje zal geschreven blijven, en ten eeuwigen dage de roem van een door en door knap man, van Mr. Burtel de la Roussillarde, vestigde - acht dagen waren er verlopen, toen

de man, afgemarteld door al de bewezene eer, zooals hij zelf nederig verklaarde, in zijne studeerkamer gezeten was. Neen, gewis, hij wist zelfs niet dat hij een zoo door en door geleerd man was in zake van landbouw en harddraverij.

Tien woorden, behalve zijn geschreven redevoering, had hij gesproken, tien! Maar die tien woorden moeten meer dan tien in-octavo's gewogen hebben, waarop sukkelaars zooals wij, tien jaren zitten te dubben en te suffen, want, ziet eens! ter belooning der diensten aan landbouw en harddraverij bewezen, heeft Zijne Excellentie de minister hem het ridderlint in het knoopsgat gestrikt, en alzoo Mr. Burtel de la Roussillarde onder de verdienstelijke mannen van het vaderland gerekend.

Dat wij toen het geluk hadden onze, behoorlijk aan den hoek omgevouwen, kaartjes te plaatsens, dat er toen serenades, aubades, ovatiën van allerlei aard gegeven werden, laat zich gemakkelijk begrijpen; dat wij toen, bewoners van ons stadje, gelukkig, tiendubbel gelukkig waren een zoo door en door knap man in ons midden te bezitten, en wij tien dagen lang gedurig bedreigd werden, ten gevolge der immer zwellende geestdrift, de knopen van ons vest en wat dies meer te zien springen - dat zal gewis niemand ter wereld ons ten kwade duiden.

Alles lachte den door en door knappen man toe. Overal was het voor hem zonneschijn. De kinderen, de kippen en de musschen staarden met eerbiedvolle bewondering den gelukkige achterna. Alleen de ossen en koeien behielden die koele, die domme onverschilligheid, welke hun eigen is, ofschoon zij wel moeten geweten hebben dat zij hem de noodige aanbevelingsbrieven hadden achtergelaten. Dat uiterlijke, als of Mr. Burtel de la Roussillarde hun vreemd was, werd in *Diligentia* zeer kwalijk genomen, en meer dan ooit werden die onbeschaafde dieren, door de kundige en ondervindingrijke landbouwers van

ons stadje, die zoo schitterend op de hoogte der landbouwkunde waren, sedert zij in de sociëteit een abonnement op eene door een diep geleerd heer geschreven landbouwcourant hadden genomen - werden die onbeschaafde dieren, zeg ik, door elk fatsoenlijk man vermeden.

Die stomme oppositie verwekte dan ook geen wolkje aan den helder blauwen en zonnigen hemel van den door en door knappen man. Elke hinderpaal, elke tegenkanting was verdwenen en zelfs Hein, de vroeger zoo licht 'pttt!' zeggende Hein, vond, even als het blonde Daatje, dat oom Burtel een zoo gloeiend geleerd man was, dat alles rondom hem wegsmolt als boter voor de zon - eene beoordeeling, die ik, nederig bewonderaar van alle door en door knappe menschen, zooals Mr. Burtel de la Roussillarde, gaarne bijtreed.

1872.

Het hertenkamp.

Ik was sedert acht dagen in die dompige, bedrijvige, oorverdoovende fabriek, welke men Londen noemt, opgesloten; ik was duizelig van al het gewoel, schier verstikt door damp en mist, afgebeeld door eene voortdurende beweging, welke mij als een bal heen en weêr gekeerd had, en vroolijk en blij gelijk een kind, dat hoopt welhaast de schooldeur te zien openen, verlangde ik naar den Zondagmorgen, om Londen voor eenige uren te ontvluchten.

Eindelijk was het oogenblik daar.

Gisteren had echter de wereldstad nog eene zekere aantrekkelijkheid door hare bieënzwermmachtige beweging van menschen, wagens, cabs, flying-coach en omnibussen, door al dat gedruisch, gewoel, geroep en gedommel: - vandaag is zij als eene kleine provinciestad zoo stil, zoo rustig. De huizen en winkels zijn gesloten,

‘als lag in elke woon een lijk,’

zingt de dichter.

De rijtuigen, gisteren ontelbaar, zijn nu schaarsch; die welke wij ontmoeten, kruipen, of liever rijden met eene kwakerachtige statigheid; de paarden, die gisteren niettegenstaande hunne hongerige magerheid door de straten vlogen, als hadden zij stoom in het lijf, loopen nu op een eerbiedig drafke, den kop zelfs gebogen, alsof ze de evangelische traktaatjes wilden lezen, waarmeê de vromen in Engeland den grond bezaaien, tot bekeering aller Heidenen.

De burger zelf, die gisteren liep, gejaagd door de zucht naar stoffelijke winst, gaat nu doodbedaard en stemmig, alsof hij vreest de Zondagsrust door zijnen stap te zullen storen, over de *trottoirs*. Nu, er ligt in dit alles eene les voor hen, die op het vasteland den Maandag in rustdag willen veranderen, enkel om den dag des Heeren te miskennen en den priester alléén in zijne kerk te laten.

Maar die rust kwam juist op dat oogenblik veel minder met mijn gemoed overeen dan het gewoel der week; ik wilde als contrast met dit laatste, eene volledige, niet eene gedeeltelijke rust. Het in zijn geheimzinnig mistkleed slapende Londen, woog mij te zwaar. Ik had den *old father Thames* in al zijne drabberigheid, maar ook in al zijnen rijkdom, en zijne oevers in al hunne pracht en macht gezien; ik had het onderaardsche en soms onderwatersche Londen bezocht, en uit de diepte komende, was ik andermaal naar de Guildhal en Westminster-abbey opgeklommen.

Ik had de St. Paulskerk bezocht - die koude en ziellooze navolging van de St. Pieterskerk te Rome, die uitdaging, zegt een mijner vrienden, der groote protestantsche metropool aan de katholieke - en oneindig koeler had ik dat Pantheon der Engelsche admiraals en veldheeren verlaten dan den Tower, waar ik in mijne verbeelding gansch dien stoet van jonge koninginnen, staatsbeambten, hertogen en baronnen, door den beul naar het schavot zag leiden; den Tower, die bloedige steenen bladzijde uit Engeland's geschiedenis.

Ik had Old Bailey, de beruchte rechtbank, en daarna de Beurs gezien; ik was uit een der prachtigste salons van Londen tot in eene der ellendigste wijken afgedaald - daar waar de armoede zoo vreeselijk en onheilspellend is, dat zij u bleek doet worden en gij niet zelden angstvol het oog richt naar den hoek der straat, waar uw engelbewaarder, in den vorm van een policieman, zich bevindt.

En dat alles: Londen bij dag, Londen bij nacht, Londen onder en Londen boven den grond; Londen in zijnen handel en wandel, in zijne pracht en armoede, in zijne verdierlijkte onwetendheid en zijne schitterende wetenschap, in zijne vrijheid en zijne feodaliteit, in zijne puriteinsche zeden binnen het huis, zijne dikwijls zinnelooze losbandigheid in de opene straat - dat alles warrelde mij voor den geest, en gij zult begrijpen, dat ik eene andere lucht dan de mistlucht, eene andere rust dan de Engelsche Zondagsrust verlangde.

Op eene der ontelbare stoombootjes, die op de rivier schier dezelfde beweging doen ontstaan als de omnibussen in de straten, voer ik de Theems op naar Hampton-Court, of liever naar die reeks koninklijke lusthoven, welke op de rivier gelegen, als zoovele juweelen zijn op dien golvenden kroonband: het zijn Kew, Richmond, Hampton-Court, Windsor - allen, zeg ik, vorstelijke verblijven, het laatste nog in volle praal; de anderen verlaten, treurende en stokoude weduwen, welke zelfs niet meer aantrekkelijk zouden zijn zonder al hetgeen haar omringt.

Londen verdwijnt voor mij. De Vauxhallbridge is het laatste wonder in bruggen-bouwkunst, waaronder het snelle vaartuig doorvliegt gelijk eene zeemeeuw. Chelsea, Battersea verdwijnen evenzoo, en eindelijk wordt mij, in heerlijk panorama, op den eenen oever Hammersmith voor oogen getooverd.

Vlak voor mij op de stoomboot bevond zich eene vrouw, in diepen rouw gekleed. Zij was lang en mager van ge-

stalte; haar gelaat zelfs was beenderig; zoolang zij daar voor mij neerzat, had geen zenuw in haar wezen zich vertrokken, en hield ze hare oogen voortdurend neergeslagen. Tegen hare knieën leunde een lief blond meisje van een tiental jaren, met lange, blonde haren en licht blauwe oogen. Ook het kind was in rouw gekleed, maar er zijn rouwtooisels, welke mij leed doen aan het hart, en dat van grootmoeder en kleindochter - ik gaf haar die onderlinge betrekking bij veronderstelling - was zeker een van deze. Het zwarte kleed was ros geworden; hier en daar was het zorgvuldig gelapt; de zwarte shal en hoed der oude vrouw hadden ook hunne beste dagen beleefd. Alles toonde, kortom, armoede, maar eene deftige armoede aan. 't Scheen mij toe geen gebedeld kleed te zijn, dat die twee personen droegen; neen, 't moest er een zijn met woeker bezuinigd, en juist dààrom hechtte ik aan dien rouw eene zekere belangstelling en trok hij telkens mijne aandacht tot zich.

Boven Hammersmith verandert het landschap.

Herkent gij hier de Theems nog? Voorwaar, neen. Dagen lang had ik dien donkeren, vuilen, stinkenden, ondoorschijnenden stroom gezien als een eeuwig, golvend, groenzwart laken, hetwelk in zijnen schoot misschien zooveel en meer misdaden verbergt dan de opene straat van Londen. Hier, integendeel, wordt het water helder en vroolijk; het doet aan eene der rivieren in Holland denken, met frissche, groene boorden, maar de oevers zijn hier oneindig schilderachtiger dan in Nederland.

De rivier wordt allengs al smaller, het landschap heuvelachtiger. Tusschen het groen piept hier een wit en rood geschilderd landhuis uit, of zelfs een gansch dorp, dat daar in den zonneglans ligt, alsof het voor den dag des Heeren versch geverfd was. Hier en daar vormen zich eilandjes in de rivier; ze zijn met een weelderig groen beplant en soms met schilderachtige gebouwtjes bezet; ze worden

reeds, hoe vroeg ook, door een aantal vrouwen en kinderen bezocht. De laatsten in hunne witte zomerkleedjes schijnen mij in de verte toe, zomervogels te zijn, die vroolijk over het groen zweven, terwijl de eersten op groepen witte eenden gelijken, die aan den boord der rivier zitten te luierikken en ten hoogste soms hare witte vleugels eens uitslaan.

Daar komt de Engelschman, afgebeeld van eene gansche week te draven, in de schaduw en op het gras uitrusten; daar vischt hij, die de gansche week met allerlei aas op de Beurs hengelt om den met zilver geschubden burger beet te krijgen, nu naar den onnoozelen, zilver geschubden blik of baars; daar vaart hij in een gig, zonder dat de luie zwanen er aan denken hem in snelheid den palm te betwisten. Een hoerrah stijgt uit een of twee gigs op, nu onze boot voorbij stoomt. Waarom? Ik weet het niet, maar iedereen heeft toch eens opgezien, behalve de arme vrouw, al heeft het kind dan ook door een blijden uitroep hare aandacht willen opwekken en met den vinger de vliegende, kleine houten scheepjes aangewezen.

Ik hield mij nu ook niet meer met haar bezig; het tafereel rondom mij boeide mij te zeer. Gisteren, toen ik nog te Londen was, scheen het mij toe, dat Engeland - Londen was; dat daar niets groeiden dan scheepsmasten, huizen, bruggen, rails en fabrieks-schoorsteen; dat daar geene heldere zon, geen heldere hemel, geen helder water, geen frisch groen en bloemen waren. Wonderlijk denkbeeld, zult gij zeggen. Zeer mogelijk; maar als men in Londen mijlen en mijlen ver rijdt en dan nog niets ziet tenzij dompige huizen - huizen en nog altijd huizen - zonder einde, dan begint men zich allengskens met het denkbeeld te vereenzelvigen, dat er in gansch Engeland niets anders bestaat - en daarom is de natuur u zoo welkom; daarom is zij hier zoo frisch; daarom valt het u zoo op, dat ook hier de bloemen geuren, de vogels zingen

-

wie had gisteren kunnen denken, dat er zelfs Engelsche vogels waren! - daarom rust uw oog met zooveel genot op de breedgetakte olmen en op de nette villa's, die als het ware den oever naderen om zich, evenals de wit geschorste berken die op den boord staan, in het water te komen spiegelen.

Ik werp alle bitsigheid, welke in Londen zoo vaak mijne bewondering vergalde, ter zijde, en ik word weer een gemoedelijk mensch, vooral als ik Kew bezoek met zijn bloemenrijkdom, parken, muzeums, vijvers, hooge boomen - met zijn paleis, waar George III, verre van het gewoel der wereldstad, zijne koninklijke afstammelingen deed opvoeden en er zelf dikwijls kwam vertoeven, terwijl Pitt de wereld regeerde, en Fox, Sheridan en Burke den roem der Engelsche tribune verhoogden. Daar op dat terras heeft zijn oudste zoon, George IV, als kind gespeeld, over wiens leven zoo menige donkere schaduw werd geworpen.

Richmond met zijn schilderachtig park, is mij het liefste; ook Hampton-Court? - Neen, daar komt de booze geest weêr in mij op; want hier zit mij andermaal het alles bedervende kunstmatige op de hiel. Hier zie ik fijn geschoren heggen, dreven lijnrecht als een liniaal, gefriseerde priëeltjes, grasvlakten zoo effen, zoo keurig geplooid als een tafelkleed; vijvers zoo rond als een lampetkan of een scheerbekken. Neen, dat kunstmatige, dat stijve in de natuur maakt op mij geen zeer aangename indruk, en ik zag dat de koninklijke handen hier het koninklijke werk van den Schepper vreeselijk hadden verknoeid. Ik vlucht het gebouw in, altijd hopen de gewenschte rust te vinden; doch dàar werd de gal nog erger ontstoken bij het zien van eene reeks kunsteloze schilderijen, even slecht als in de galerijen van Versailles, welke men onbeschaamd als het werk onzer groote Vlaamsche en Nederlandsche meesters durft prijzen. Dat lustverblijf der Engelsche

vorsten is een grafkelder. Geesten en schimmen kunnen er ronddwalen - levende, gekroonde opvolgers komen er niet meer.

De pracht heeft er tamelijk veel geleden. 't Is hier vervallen grootheid. De verf is besmeurd, het verguldsel heeft veel van zijnen glans verloren; de tapisserieën zijn niet meer frisch - kortom, Hampton-Court deed op mij het effekt alsof ik eene coquette zag van voor een paar eeuwen, wier kleed verkleurd is, wier kanten geel geworden en verscheurd zijn, wier wang niet meer geblanket, wier haar niet meer gepoederd is - die daar nog stijf en statig neêrzit als eene curiositeit, omringd door de verlepte sieraden van haar tijd.

Neen, ik moet de vrije en wilde natuur genieten. Hoe verre ik voortliep, hoe verre ik dwaalde weet ik niet; ik had geen haast en nog een goed deel van den dag te verteren. Ik bereikte eindelijk eene heuvelachtige plaats, van waar men een allerheerlijkst gezicht op den omtrek heeft. Voor mij zag ik een prachtig landschap; de hoogten en laagten, in breede golvingen geteekend, waren met groen overdekt - met een loover, rijk in tinten en kleuren; hier heldere punten, daar donkere vakken; hier bruin, daar geel of weêr donkerrood, naar gelang de zon haren glans over de vlakte wierp of achter de wolken weg schuilde.

Het was daar zoo echt dichtertlijk, dat ik er uren lang had willen toeven en het panorama zien, des morgens bij het aanbreken van den dag, des avonds bij eene ondergaande zon, des nachts door den zilverachtigen glans der maan beschenen. Het was de herhaling van 't geen ik weinige dagen te voren gezien had, van uit de bibliotheek en het kabinet van H.M. Koningin Victoria, te Windsor - een landschap, dat mij meer geboeid had dan al het fluweel, goud en purper, die in het kabinet zoo oogverblindend zijn ten toon gespreid.

Nu genoot ik het gezicht vrij en ongehinderd, zonder

vrees van keurige tapijten te bezoedelen, zonder het achterdochtig oog der livrebedienden, die u nazien alsof ge geheel Windsor in uw vestzak zocht weg te smokkelen, zonder het trappist-achtige opschrift, dat hier en daar was opgehangen: *Ga zwijsend door*; alsof de klank onzer stem den langdurigen rouw der koninklijke weduwe zou gestoord hebben....

De horizon was door een zilverblooven nevel beperkt, waarin zich hier en daar de donkere silhouët van een toren verhief. Achter en bezijden strekte zich een bosch uit, met stokoude stammen, wijd uitgebreide takken en altijd gonzende toppen.

Een flauw geritsel, en onmiddellijk daarna eene kinderlijke stem wekten mij uit mijn stil droomen; ik zag ter zijde en bemerkte eerst twee herten, die uit het bosch kwamen gehuppeld en aan het traliewerk zeer gemeenzaam zich door het handje van een kind lieten streelen. Het meisje had het zeer druk met de lieve ree en een hert met prachtig gewei. Het was alsof er een vriendschappelijk gesprek tusschen het drietal gehouden werd. Het kind gaf aan de elegante diertjes brood uit haar mandje, en toen het brood op was, zocht het gras en kwam haar lievelingen dit voorhouden. Bij eenig verwijderd gedruisch schoten de herten schichtig ter zijde; doch, na een kort oogenblik, keerden zij op de stem van de kleine temster weêr naar het traliewerk terug.

Ter zijde op eene bank, zat - waarom trof mij dat zoo? - de vrouw in haar versleten rouwkleed, die op de stoomboot reeds mijne aandacht had opgewekt. Zij zat daar even stijf en strak te zien als ginder, en toen zij opstond en op hare beurt de dieren naderde, was er in haren gang, in hare manieren iets zoo wonderlijks, zoo statigs, dat ik zou gedacht hebben de koningin zelve te zien, welke zich gewaardigde het oude lustverblijf harer voorzaten eens te bezoeken. Maar ach, het rouwkleed dat

de bleeke vrouw droeg, was verre van koninklijk te zijn....

Het kind was mij genaderd, stond op eenige stappen van mij stil en staarde op eene graszode, die onder de bank, op welke ik gezeten was, groeide. Ik begreep het verlangen van het blonde meisje.

‘Verlangt gij dit gras, lief kind?’ vroeg ik.

Het kind knikte verlegen, terwijl het den wijsvinger in den mond hield, en toen ik haar eene goede handvol overreikte gaf het mij een kushandje en ijelde, onder het uitroepen van ‘*I thank you, sir*’, naar de in rouw gekleede vrouw terug, welke langzaam en statig zich omwendde en weêr plaats nam op de bank, zonder mijn kleinen dienst door een enkelen oogslag te beloonen.

Een uur later verwittigde mij de dalende zon, dat het tijd werd terug te keeren, wilde ik dien avond Londen nog bereiken; toen ik echter weêr plaats op de boot had genomen, zat de vrouw andermaal op drie of vier stappen van mij verwijderd. 't Was toeval - ja; maar een toeval dat mij, in weerwil van mij zelve, aanzette om iets naders omtrent dat bleeke, lijdende en schier ziellooze wezen te vernemen.

‘Gij hebt haar gewis aan het hertenkamp ontmoet?’ zeide een mijner Engelsche vrienden, met een ietwat spotachtigen glimlach, en schreef terzelfder tijd met zijn vinger over het voorhoofd, als wilde hij beduiden, dat het daar juist niet zeer orthodox toeging.

‘Inderdaad!’ was mijn antwoord, ‘aan het hertenkamp.’

‘Ze komt daar iederen Zondag en beweert, dat het park haar in eigendom gegeven is door koning George III. Sedert de koninklijke familie de door u bezochte lusthoven niet bewoont, beschouwt zij zich als de goede genius dezer plaatsen. Zoolang de koningin Victoria haar te Richmond of Kew niet zal bezoeken, zal zij den rouw dragen. Men zou wel doen haar in dit of dat Bedlam op te sluiten.’

‘Waarom dat?’ viel een derde spreker in. Die goede vrouw doet niemand kwaad. Laat haar het denkbeeld behouden dat het koninklijk park haar toebehoort, en hoort het haar in zekeren zin niet toe? Het publiek geniet immers ongestoord die vorstelijke pracht. Het wandelt er vrij rond, het rust er in de schaduw; het bewondert er den bloemen-rijkdom, en dewijl het onderhouden der parken en tuinen uit zijn zak wordt betaald, mag het ook dezelfde illusie hebben als die arme zinnelooze.’

Ik vond de opmerking tamelijk juist.

‘De vrouw heeft dagen van weelde beleefd,’ ging de spreker voort, ‘en als ik mij niet bedrieg, heeft ze meer dan eens tegen den honger geworsteld; maar nooit verloovent zij den stand, waarin zij waant geplaatst te zijn. Voor eenige maanden, toen ik, voor een bedeelingsgenootschap, eene onzer arme wijken bezocht, vond ik de “gravin”, zooals het volk haar noemt, op een naakten zolder, in gezelschap van dat blonde kind, hetwelk zij eens van de straat heeft opgenomen, toen het hulpeloos om hare onbekende moeder weende....’

Ik liet, niet zonder ontroering, het oog op de arme vrouw rusten.

‘Nooit,’ ging de spreker voort, ‘heb ik iets akeliger gezien dan dien zolder. De sneeuw lag buiten op het dakvenster vast gevoren. Binnen was geen sprankel vuur. Integendeel, een paar ijskegels hingen aan het kleine raam. De gravin ontving ons niettemin met alle mogelijke statigheid, alsof zij een paleis bewoonde en verontschuldigde zich over haar verwaarloosd toilet. Wel verwaarloosd inderdaad! Er was in dit tafereel iets, dat bij anderen den lachlust zou hebben opgewekt; maar mij sneed het door de ziel, en het zou mij hebben doen weenen, toen zij mij zeide: ‘Als de lente komt, verlaat ik mijn hotel in de stad, en keer naar Richmond, Kew of Hampton-Court terug.... Ze bouwen de huizen in onze dagen zoo vreeselijk

tochtig....' voegde zij er met eene holle stem bij, en ze klappertandde van koude.

'Gij zegt, dat die vrouw goede dagen heeft beleefd?...' merkte ik op.

'Haar leven is met eene der droevigste bladzijden van onze geschiedenis - zoo rijk aan vorstelijke schandalen - vermengd. Diezelfde vrouw was aan den dienst gehecht van prinses Caroline, de echtgenoot van den toenmaligen prins van Wallis, later George IV, wiens leven eene gansche reeks van tooneelen bevat, welke een geringen burger zouden hebben doen steenigen, indien in Engeland de lynch-wet bestond. Gij kent zonder twijfel de bijzonderheid in zijn leven, dat hij zich na de geboorte der prinses Charlotte Augusta - die later de eerste echtgenoot werd van prins Leopold van Saxon-Coburg, gewezen koning der Belgen - van zijne gemalin verwijderde, eene scheiding welke voortduurde tot aan haren dood?'

Ik knikte bevestigend.

'Die arme vrouw was eene der getuigen, ten voordeele der prinses, toen de prins, als een waardig opvolger van Hendrik VIII, haar onder de laagste beschuldigingen voor eene ministerieele commissie en later zelfs voor de Kamer der Lords deed verschijnen, om zich over haar gedrag te rechtvaardigen, toen schier gansch het hof met den prins samenspande, om eene vrouw te verpletteren, die geen anderen steun meer had, dan de wet en de wezenlijke genegenheid van het Engelsche volk. Koning George III was zinneloos en de prins van Wallis regent geworden; maar de eerste, die den haat zijns zoons niet deelde, bleef de beschuldigde prinses beschermen, en de verkleefdheid der "gravin" voor zijn schoondochter ziende, zou hij aan deze eens een adellijken titel en een der lusthoven Kew, Hampton-Court of Richmond als eigendom beloofd hebben. Vergeet niet, dat de man destijds niet recht meer wist wat hij deed! - Is dat de reden van die gedurige tochten naar

die verlaten parken? Ik weet het niet; 't is haar geheim en meêdeelzaam is zij niet.'

De verteller sprak zachter, want de vrouw hield sedert eenige oogenblikken het oog op ons gericht.

'Hoe het zij, prinses Carolina, na jaren te Blackheath in stille afzondering geleefd en duizenden beschuldigingen verduurd te hebben, verliet Engeland en vernam in Italië den dood van den zinneloozen George III en de proclamatie van haren echtgenoot tot koning van Groot-Britanje. Het was in 1820. De koning bood zijne gemalin 50.000 liv. lijfrente aan, indien zij van hare rechten als koningin wilde afzien en tevens haar woord verpandde, den voet niet meer in Engeland te zetten. Het offer was beleedigend en Caroline weigerde. Weet ge wie middelerwijl eene groote rol in de volksbeweging, ten voordeele der verstooten echtgenoote, speelde? Het was die arme vrouw, welke daar, nu meer dood dan levend, voor u zit.... Toen de koningin in Juni 1820 tegen den wil van George IV den voet op den Engelschen bodem zette, en het volk haar als in triomf op de armen droeg, was zij misschien eene der voornaamste bewerkers van dat schitterend onthaal. Zij, meer dan de lange pleidooien van rechtsgeleerden en redenaars, heeft hare meesteres, plichtig of niet, verdedigd.'

Ik kan niet zeggen, welk een indruk die woorden op mij maakten; ik wist niets bepaalds over schuld of onschuld der aangeklaagde, maar die vrouw verdedigde de eer eener vrouw, de eer harer meesteres, de eer harer koningin!

'In Juli 1821, toen de kroning plaats had, verzocht de koningin aan de plechtigheid te mogen deelnemen, of ten minste de ceremonie bij te wonen. Beide verlangens bleven onbeantwoord en de vorstin onderging de bloedige vernedering, toen zij in de Westminster-abbey verscheen, dat zij door de bedienden afgewezen werd, evenals eene vreemde, die van geen behoorlijke toegangkaart voorzien was. De slag was verpletterend. In de daarop volgende

maand stierf de gekroonde verstootene, welke volgens het oordeel der ministerieele commissie wel niet schuldig, maar toch niet vrij te spreken was van lichtzinnigheid; welke plichtig was volgens het Huis der Lords (met 123 tegen 95 stemmen), maar op wie men nooit den moed had, het uitgesproken vonnis toe te passen, hoe aanzienlijk de meerderheid dan ook ware. Het vervoer van haar stoffelijk overschot deed te Londen ernstige onlusten ontstaan, en de arme “gravin”, welke zich ieverig met de beweging bemoeide, werd door de politie aangehouden en zij verdween in den kerker, terwijl hare koningin in de graftombe verdween.... Toen zij weêr - wanneer? 't is mij onbekend - onder den open hemel verscheen, was zij... zinneloos en draagt sedert zes-en-veertig jaren den rouw - stille hulde, welk alleen door God in aandenken wordt genomen.... Indien de grooten der aarde wisten, welke verhevene opofferingen voor hen, uit den boezem des volks, somtijds opstijgen!’

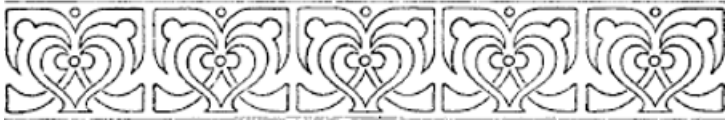
We bereiken Londen - Londen met zijne duizenden gasbekken tegen de donkere gevels der huizen; met zijn druk gewoel in de straten, waar tusschen de kalme, ik zal zeggen, majestueuze policieman, zijn waakzaam oog laat rondgaan en met een enkel woord de dringende menigte beheerscht. Ik trachtte in die drukte, de vrouw met het kind in het oog te houden; zij had mij eene levendige belangstelling ingeboezemd, en 't was eene voldoening voor mij geweest, toen ik van den onderhoudenden Engelschman ten slotte vernomen had, dat ze tegenwoordig door eenige aristocratische salons werd ondersteund - voor zooveel ten minste als men er in gelukken kon, haar iets te doen aannemen, want zij was zoo fier, die arme zinneloze!

Op den hoek eener straat groepeerden zich eenige personen om dezen of genen kruidenier, die, in evangelischen iever, 's avonds den bijbel aan eenige dwaalgeesten komt

uitleggen en u overstelpen met traktaatjes en extracten uit de evangeliën. 't Is een wonderlijk verschijnsel voor ons; 't is iets zeer gewoons in het zoo 'recht bedorven' Londen. Bij dien straatpredikant stond 'de gravin' een oogenblik stil, ging eindelijk voort en verdween in eene zijstraat - gewis om haar 'hotel', deze of gene armoedige kamer, te betrekken.

Ik heb den nacht in droomen en waken doorgebracht; tusschen al de natuur- en kunstpracht, welke in den loop van dien dag aanschouwd had, drongen zich gedurig die arme vrouw, het blonde kind, de lieve herten en reeën, gekroonde mannen, gekroonde vrouwen vooruit, en vooral die koningin, door knechten uit het paleis gestooten. Ik was schier gelukkig toen de dag aanbrak. 't Is niet de zon, die u in Londen den nieuwen dag verkondigt; neen, 't is een eindeloos gedommel, alsof duizenden stoommachines rondom u bromden en gonsden; 't is een gedruisch van schelle kreten in de straten, tusschen welke gij soms het *Milk cow* van den melkboer, het *Clo, clo* van den oudkleërkooper, het *Buy, buy* van den slachtersjongen, het *Yep, yep* van den koopman in honden- en katten-eten onderscheidt.

1868.

Een concert voor den arme.

Het winterde. De noordewind was snijdend koud. De sneeuw had sedert twee dagen gevlokt, en de armen der achterbuurten vonden zoo min te eten, als de vogelen des hemels.

't Is echter feest voor de rijken, wier narresleden, met fiere en opgetooide paarden bespannen, door de straten vliegen; wier koetsen naar den helder verlichten schouwburg, naar het concert, naar het feestmaal, naar het bal rollen, om er hare lieve vracht af te zetten.

Ik benijd aan die rijken hun geluk niet; maar het maakt een zoo zonderling contrast, dat schoone en geillumineerde huis daar, met die arme woning ginds, waar de gebroken glasruit, door den wind bewogen, akelig kleppert en waar men door een bundel lompen de geheel ontbrekende glasruit heeft dichtgestopt.

Dwarsdrijver! hoor ik zeggen; doch wees gerust, men zal u dat gezicht ontnemen: dat kleine huis zal verdwijnen.

Ik verwachtte dat; maar ik ben geen aanhanger van

die soort van vooruitgang, welke ons de kleine huizen in onze straten afbreken en door sierlijke woningen vervangen doet. Zeg mij dat ik een stelselmatig behoudsman, een achteruitkruiper, een domper, een al wat gij wilt ben - maar telkens als ik in eene straat het huis van een armen duivel vallen zie, om het door een licht en dicht prachtgebouw te zien vervangen, dunkt mij dat er weêr, in naam van den zoo geroemden vooruitgang, een familie te meer dieper in de armoede gegeeseld wordt.

Drogredenaar!

Laat mij mijne woorden verklaren: dagelijks wordt de mindere man meer en meer uit het middenpunt onzer steden gedreven, want voor het nieuwe huis dat het zijne vervangt, eischt men een huurprijs die voor hem niet meer bereikbaar is. Dagelijks wordt er dus eene familie te meer uit het paradijs der gezondheid naar de lage, ongezonde, verpestende buurten gedreven, waar de huisgezinnen opeen gestapeld zitten als gepakte haringen, ofwel naar afgelegene wijken, waar de speculatie blokken huizen, die het uitzicht van kazernen hebben, heeft getimmerd.

Dagelijks wordt de klove tusschen de standen in de samenleving, tusschen armen en rijken, grooter; dagelijks worden zij meer en meer van elkander verwijderd en dus vreemder voor elkander. Onze steden bestaan voortaan uit arme en welhebbende buurten, en zulks veroordeel ik, uit een maatschappelijk en staatkundig oogpunt beschouwd, want het verwekt des te lichtvaardiger wat men, met alle geweld wil vermijden - de ophitsing van den arme tegen den rijke.

Als ik zie hoe het nederige huis vertrouwelijk tegen het groote leunt, is het alsof ik den zwakken wijngaardrank door den stevigen staak gesteund zie; de gouden zonnegloed kan des te beter langs alle kanten doordringen om zijne vruchten te rijpen, terwijl als de rank langs den klammigen grond kruipt, overgelaten aan zich-zelfen, hij

niets voortbrengt dan wrange en ongezonde vruchten. Zoo ook de mindere klassen opzichte der samenleving.

De tegenwoordige glinsterwereld wil of durft de openbare armoede niet meer vlak in de oogen staren; zij denkt ze te vernietigen door ze uit haar midden te verwijderen; zij doet gelijk de kinderen, die beweren dat men hen niet meer ziet als zij de oogen toenijpen.

Alles moet uitwendig lachend en vroolijk zijn, even als op den dag dat een koning zijn land bezoekt, en zijne hovelingen elke scheur in den muur met bloemen bedekken, over elken maatschappelijken kanker de nationale vlag spreiden, om hem te doen gelooven dat alles en overal bloeit en voorspoed geniet. Men vergeet den arme, of ten minste men voegt den troost niet meer bij de aalmoes, want de dames vreezen de stoffen schoentjes en den rand van haar zijden kleed in de lage buurten te bezoedelen.

De arme duivel verkropt zijn lijden; zijn hart wordt met gal gevuld, en hij leent des te gretiger het oor naar den volksopruier en den plannengieter, die hem wijs maakt dat hij de koning der aarde is, dat hij zoowel als de couponknipper recht op welvaart heeft.

Die stem is des te minder eene stem in de woestijn, dewijl men het volk heeft opgehoopt. Eensklaps begint het dààr te donderen, en dan komt men uit die lage buurten, om van den rijke een deeltje van die kleine, lieve, kladpapierachtige coupons te eischen.

‘En denkt gij dan, dat er niets voor den arme gedaan wordt?’ vroeg mij mijn vriend op een toon van beleedigde eigenwaarde.

‘Met de tong veel; met de daad weinig.’

‘Gij vergist u. Zie hier!’ en hij ontvouwde triomfantelijk een stuk papier.

‘Welnu?’

‘Schrijf in voor 5 franks en men zal u eene plaats bezorgen voor het concert.’

‘Een concert voor den arme?’

‘Juist geraden. Of is het geen heerlijk, geen philanthropisch, geen echt evangelisch denkbeeld, de kunst aan te wenden als middel tot verlichting der ongelukkigen.’

‘Overheerlijk.’

‘Dus is uw handteeken ons toegezegd.’

‘Neen.’

‘Hoe dat?’

‘Omdat ik mij, om mij eens vrij triviaal uit te drukken, geene 5 franks uit den zak wil laten kloppen.’

‘Mijnheer! Gij wilt spotten....’

‘Neen, ik ben ditmaal ernstig gestemd, zelfs tot vervelens toe. Laat ons een oogenblik redeneeren, en gij zult met mij bekennen dat juist uw ontwerp, voor het geven van een concert, een dier blufmiddelen van de hedendaagsche philanthropie is, waarvan ik zoeven sprak, een van die bloemenkransen, waarmee men de scheur in den ouden muur voor het oog verbergt, zonder ze eigenlijk te stoppen.... Verbeeld u, dat het scherp koud is; de bedelaar dwaalt bibberend door de straat, de arme moeder, met haar kind op den arm, wacht u aan de beurs, aan den schouwburg, aan de balzaal. Iedereen beïevert zich iets bij te brengen om het lijden te verzachten.

‘Natuurlijk.’

‘In uw muziekgezelschap stelt ge voor, een concert voor den arme te geven. Algemeene toejuiching. Het doel is schoon, het doel is verheven, het doel is grootsch in den *superlatief*. Morgen slaan al de redacteurs der dagbladen op de groote trom, en uw kring wordt tot in den derden hemel verheven. Maar laat ons eens voor een oogenblikje tot in de harten uwer directie-leden afdalen en onderzoeken, of het doel wel juist zoo echt evangelisch, of de uitslag wel juist zoo schitterend zijn zal als men het voorgeeft.’

‘Ik luister.’

‘We hebben vooreerst uw voorzitter....’

‘Welnu?’

‘Is hij niet eigenaar van die lieve coquette concertzaal, en is het daar niet dat gij uw muziekfeest geven wilt?’

‘En wat zou dat!’

‘Ik zie er geen kwaad in; maar zou de huurprijs van de zaal niet voor iets of wat, misschien wel voor veel gelden in de reden, waarom de man er zoo stevig aan houdt dien feestavond te geven? Is uw secretaris geen debitant van superfine waskaarsen? Is uw penningmeester geen fabrikant van handschoenen? Heeft de echtgenoot of zuster van een uwer leden niet een magazijn van kunstbloemen en wat zoo al meer? Verhuurt een ander geen Erards! Levert een vierde geene overheerlijke bouquets uit zijne broeikassen? Hebt ge geen program- en entréekaartdrukker in uwen kring?’

‘Maar dat is verfoeilijk! Waarom aan die personen niets toeschrijven dan een lagen eigenbaat, een exploitatie van den arme!’

‘Omdat gewoonlijk de uitslag van dergelijke feestavonden, mij daar het recht toe geeft.’

‘Gij zijt een hatelijk mensch!’

‘Het zij zoo: het kan in uw gezelschap anders zijn; maar in den regel is het zóó.’

‘Nu, laat ons dit voor een oogenblik aannemen; laat ons enkelen als uitzonderingen beschouwen; maar de overigen....’

‘Och, de meesten denken aan de wezenlijk evangelische christenliefde niet. De een zingt omdat hij gaarne zijne lieve stem laat hooren; de tweede omdat hij zoo gaarne zijn schoonen zwarten krullebol aan de dames laat zien; de derde omdat hij weet dat het liefje zijner keuze in de zaal zijn zal; een vierde omdat hij juist een nieuw zwart kleed heeft laten maken - kortom, geheel uwe vereeniging,

op zeer weinige uitzonderingen na, geeft een concert, omdat zij zich eens in het openbaar wil vertoonen en doen zien dat zij leeft.’

‘Maar wat hindert het of de bedoelingen juist niet zuiver zijn, als de opbrengst maar hulp aan den arme toebrengt!’

‘Ja, was dat nog slechts waar!’

‘Hoe, twijfelt gij daaraan?’

‘Voorzeker. Uwe vereeniging heeft geen geld in kas om een openbaar feest te bekostigen, niet waar? Gij geeft gewis de bruto-ontvangst niet aan den arme?...’

‘Neen.’

‘Gij geeft aan den arme wat er overschiet, na aftrek van de kosten.’

‘Wel... ja.’

‘Dus viert en teert gij eerst dapper van het geld dat men voor den arme bestemde; wij, gelukzalige inschrijvers, wij disschen eene tafel op om den arme te vergasten, en gij zet er u eerst aan neêr, eet en drinkt koninklijk, en de kruimels die van tafel vallen en de wijn, die in de glazen en flesschen overschiet, is... voor den arme. Heilige weldadigheid! De eigenaar der zaal eischt eerst en vooral zijne huur - de bougie-koopman brengt zijne rekening in - de bloemist, die u de bouquets leverde om ze der uitgenoodigde zangster aan te bieden, komt met zijne nota opdagen - de behanger en decorateur stormen met de hunne binnen - en als er voor duizend franks is ingeschreven, schiet er voor den arme nog geene twee honderd franks over. Gij hebt een feest gegeven voor de leden van uw gezelschap, voor uwe vrienden, voor uwe liefjes, voor uwe kennissen, en dat ten koste van den arme die, de arme drommel! middelerwijl bloedige tranen weent om eene korst droog brood te bekomen. En morgen - morgen bulderen de redacteurs met grof geschut; zij verkondigen alom dat gij weldadig zijt en dat de menschen-

liefde onuitputtelijk is. Ziedaar een staaltje van de hedendaagsche menschlievendheid!’

‘Eenzijdig beschouwd. Gij zijt hatelijk!’

‘Omdat ik mij niet wil laten blinddoeken. Ik geef u 5 franks voor den arme; gij heft er 4 franks 50 op voor uw genot en reikt den arme 50 centiemen toe. Is dat menschlievend?... Welnu?...’

‘Hoor eens, kort en goed: schrijft gij in ja of neen?’

‘Neen! Zie dit vijf frankstuk, met zijne schoone, maar door u allen zoo wonderlijk uitgelegde leuze *Egalité et fraternité*, en dat uw gezelschap van....’

‘Nu, kom er maar recht voor uit....’

‘Het zou u kunnen kwetsen.’

‘In geenen deele.’

‘En hetwelk uw gezelschap van geldsnoeiers, vóór dat het ter zijner bestemming komt, eerst duchtig zou willen randen.... Het woord, ik beken het, is al te hard; maar ik zal doen zooals somtijds in de Belgische Kamer, waar men, na eene brutaliteit te hebben gezegd, haar verklaart in te trekken, 't geen niet belet dat zij later in volle letteren gedrukt staat. Ik wil dit geldstuk den arme geven; doch in plaats van er eerst de zaal, de waskaarsen, de tapijten, de bouquetten en de luchters af te rekenen, schenk ik het geheel en al aan den arme: een deel aan de arme weduwe met haar kind, wier echtgenoot gisteren in de raderen der stoommachine vermorzeld werd; een deel aan dien ouden man, ginds aan het kerkportaal, die, na vijftig jaren zijnen meester trouw gediend en hem verrijkt te hebben, van de fabriek is weggezonden, omdat eene jonge kloeke borst voortaan meer werk dan hij kan afdoen; een deel aan die kleine weezen, die niet weten of zij dezen avond hun hoofd wel op een steen zullen kunnen laten rusten.... Ik wil hen in persoon in hunne woning gaan zien, en terwijl ik hun het aandeeltje in de hand stop, hun een woord van troost en liefde toespreken....’

‘Nu, 't is mij wel; maar gij zult ook het genot der heerlijke muziek niet hebben.’

‘Ik zal eene muziek in het hart gevoelen, eene mysterieuse voldoening, welke toonen bij geen aardsche muziek kunnen vergeleken worden, en dat noch door uwe Erard's, noch door uwe zangers en zangeressen kan worden verwekt. Boven uwe muziek zou ik het gekrijt hooren van den armen zuigeling, het gesnik der hongerige moeder, den doodsreutel van den stervende. Uw concert doet mij het effect van een polkadans in een doodenhuis.’

En weg was hij.

Het concert had plaats; het overtrof in pracht al zijne voorgangers; de inschrijving beliep 750 franks. Bij slot van rekening deelde men voor 82 franks kaarten voor brood aan den arme uit; maar in de dagbladen werd, zooals ik zeide, de naam der vereeniging zeer hoog opgehemeld, en men voegde er bij - gewis viel er, toen de redacteur die woorden schreef, een traan van diepe ontroering op zijn papier - dat er toch zooveel ter leniging van het lot der arme lijdens gedaan werd - en de ongelukkigen die het lazen, indien zij zich ooit vergastten op het alle dagen versch gebakken dagbladenbrood, moeten als duivels gegrinnikt hebben, en zij moeten in hunne afzondering de welhebbende menschen nog meer haten dan te voren.

Ik kan de wereld van gompapier en klatergoud, in den hoek van den haard, niet hervormen; maar laat mij toch zoo dikwijls mogelijk de nagels in dat bedriegelijk weefsel planten en het verscheuren; laat mij weenen - laat mij lachen met die menschen, welke zichzelf wijs maken, dat ze waarachtig goed, onverbeterlijk en liefdadig zijn.

Zou de wereld een groot gekkenhuis zijn, of zou ik, arme droomer, alleen gek zijn? De meerderheid zal op de laatste vraag eenparig een oorverdoovend ‘ja’ doen

hooren en in een constitutioneel land maakt de meerderheid wet.... In 's hemels naam!
ik ben dan een arme gek, en wat de gekken zeggen moet de lezer niet gelooven. Heft
de schouders op en gaat voorbij, en als men u eene intekenlijst aanbiedt voor een
concert, ten voordeele van den arme, teeken dan met twee handen te gelijk.

1861.

Au sein de la famille.

De winter was gekomen. De vervelende man is altijd dezelfde, met zijn langen ongeschoren sneeuwbaard, zijne groote bewaasde brilglazen en zijnen druipneus van een langen ijskegel voorzien.

Met hem komt, volgens zekere kringen, *la belle saison*, omdat alsdan de muziek tot den dans uitnoodigt, de schouwburg zijne deuren gapend openzet; omdat alsdan langharige artisten gelijk trekvogels rondzwerven om obligaten te geven, al was het maar op den triangel of op de roffeltrom; omdat alsdan die... lieve, die... vroolijke partijen plaats hebben, welke eene zoo zoete voldoening aan het hart geven.

Ach, wie krijgt er al niet eene invitatie voor eene soirée!

Onlangs kreeg ik een net gevouwen briefje thuis, hetwelk luidde als volgt: *Monsieur et Madame de Cormisson prient Monsieur Yours de leur faire l'honneur de passer la soirée du... au sein de leur famille* - eene phrase door den zinrijken emphytrion gewis ontleend aan het tot op

den draad toe versleten, maar toch altijd nieuwe *Où peut-on être mieux.*

‘De Cormisson!’ riep ik uit, ‘de type van een Prudhomme!’ en er kwam een lange en holle zucht uit het diepste mijner borst; maar het moest zóó, om zekere reden te lang om te melden, het moest zóó zijn dat ik den avond in den boezem der Cormisson's familie zou doorbrengen.

Ik was *à quatre épingles*: mijn zwaluwstaart was fiks geborsteld, mijne verlakte schoenen blonken als een spiegel, mijn hoed glom alsof hij pas door een emmer water gehaald was; mijn vest was zoo blank

‘Dat 't lelieblank er voor zou moeten blozen.’

Verder....

‘Uw vigilant, mijnheer!’ kwam de dienstmeid zeggen, terwijl zij het hoofdje half door de spleet der deur stak en mij in al mijne glorie beschouwde. Met loome schreden bereik ik het huurrijtuig, zak op de plankharde kussens neêr, en terwijl het rijtuig onder de gaslantaarns voortrolt, verzink ik in gepeinzen en begin op mijne vingeren uit te rekenen, wat eene soirée aan een arm poëet zooal kost.

Mij dunkt, met huivering, dat de beide portieren worden opengerukt en een legio schuldeischende monsters - laat ze mij zoo eens noemen, om mijn hart lucht te geven! - stappen binnen. Daar strijken de haarkapper en de handschoenleverancier nader; daar rijzen de kleermaker, de waschvrouwen en de strijksters voor mij op. Allen zijn nu lachend en vleierend; maar het zijn serpentes die mij zullen verworgen, als ik hun geen zilver te eten geef, en allen schrijven met dubbel krijt, omdat zij beweren dat ik ieder droppel inkt in een diamant kan doen veranderen.

En daar verschijnt nu ook de koetsier door een jeneverlucht omgeven, toegetakeld als een ijsbeer, en strekt zijne breede klauwen open om voer- en drinkgeld; en daar, in

de schaduw, staat de knecht van *monsieur* de Cormisson te hunkeren, en ik ben zeker dat mij, als ik hem niets in de vingers stop, franco een vervloeking achterna wordt gezonden, erger dan die welke Calypso aan Ulysses adresseerde. Ach, wie heeft het lieve geld toch zoo rond gemaakt, en de verplichting zoo onbeweeglijk, stijf en vierkant!

Het portier vliegt open; ik treed de salon der familie de Cormisson binnen.

Wat ziet het er licht en bont uit! Lieve hemel, wat blinkt er alles! Wat een regenboog van kleuren! Wat eene vracht van *chinoiseries*, - die daargelaten in vleesch en bloed! Ha, daar zit.... *madame* de Cormisson, eene statige acht-en-veertig-jarige, zoo dik en zoo rond als een pronkappel en die haar mondje toegestropt houdt gelijk ik mijn koralen tabakszak; maar als zij spreekt of lacht, gaat dat mondje tegen wil en dank even wijd open als de tabakszak, wanneer ik mijn meerschuimer vullen wil. Het zou, zegt de triviale wereld, mij, stokmagere, wel als een tweede Jonas kunnen doen verdwijnen.

Het kleed der gastvrouw is van roode, ruischende zijde; wolken van kant verzachten dat kreeftenrood; een waterval van diamanten dreigt uit heure haren neêr te storten.

Eene gouden keten, zwaar genoeg om er een bulhond aan vast te leggen, daalt van haren hals over de breed uitgezette en hoog golvende plooiën van het kleed, naar beneden. Ik wenschte mij bij *madame* de Cormisson geluk, over de eer mij te beurt gevallen, van *au sein de la famille* te zijn toegelaten.

Monsieur de Cormisson is een gezette burger, met zwadderkaken; zijn hoofdschedel is effen en zuiver glimmend als een pas geschuurde koperen ketel, zijne zeemkleurige favoris worden reeds met zilverdraad doorweven; zijn neus is als eene heerlijke, karmozijn-roode kampernoelje. Hij heeft een goedhartigen lach op de lippen, maar

hij spreekt een Fransch, dat mij telkens eene koortsachtige huivering over de leden jaagt. *Fous savéez, z'es sarmant, mosseu Yours*, zijn staaltjes van de Fransche welsprekendheid bij den rijk geworden winkelier, die, sedert hij zijnen handel in smeerkaarsen verlaten heeft, met minachting op het Vlaamsch, op die keukentaal neêr ziet, beweert haar niet meer te kennen, zijne kinderen ten strengste verbiedt nog Nederduitsch te spreken, en daardoor het air wil hebben van zeer *comme il faut* te zijn.

De man heeft mij zoo even, met opgeblazen kaken den rug toegekeerd, toen ik mij gansch onwillig vermeten heb, hem in de taal der smeerkaarserij toe te spreken.

Ha! daar is mejuffer Eulalie Euphrosonie Hecata de Cormisson, dochter van den vroeger genoemden Rikske Koormissoen en van Mieke van der Weyden. Een baronskind ziet zij er uit! Zij is ook te Rijssel ter kostschool geweest, en kan al de romancen zingen die op *bonjour, amour - coeur, bonheur - belle, éternelle* uitgaan. Zij heeft *Le Juif errant* gelezen, met *Lelia* gedweept, *Monte-Christo* verzwolgen; doch hare moedertaal, dat is de taal der smeerkaarserij, kent ze niet meer. Zij slaat de oogen neêr, als men een min of meer onkiesch woord uitspreekt; maar des avonds, alleen zijnde, leest zij van de loretten en *Filles de marbre* - die droevige zegepraalsters van onzen tijd.

Borduren kan ze allerliefst - maar aan den wollennaad zou zij hare teêre handjes bezeeren; van het huishouden weet zij zooveel, dat ze salade uit zuurkool kent - maar declameeren, o, dat doet ze zoo goddelijk lief als Rachel en Ristori.

Het aangezicht van Eulalie is blozend als eene kriek, zij, die er zoo gaarne bleek en teêr zou hebben uitgezien, die zoo gaarne de lijdende, zuchtende en uitdrogende maanheldin van dezen of genen roman is; die zoo gaarne zou willen sterven van liefde en na elke opera eene *Lucie*,

eene *Léonore*, eene *Juliette* wenscht te zijn; die zich, bij gebrek van een dolk, met eene breinaald en bij gemis van het leugenachtig vergif der Borgia's, met een glas gesuikerd water om het leven brengt. Haar geliefde moet dan ook een *Edgard*, een *Romeo*, een *Fernand* zijn.

Daarom ook is Ketje Van den Abeele haar lieveling. Vooral dien Yours, met zijn valschen glimlach, met zijn altijd dwarsdrijvend woord en zijn Vlaamsch, duldt zij niet; die, als zij in de dichtelijke wolken omzweeft, waar men van ambrozijjn leeft, prozaïsch aan den hutspot doet denken; die, als zij van kasteelen droomt, niets schooner vindt dan het nederig huisgezin, waar de hand des vaders, door het werk vereelt, het blondlokkig hoofd van zijn kind streelt; die, als zij zich aan de piano in liefde lucht geeft, op *coeur, bonheur, amour, toujours* een rijmwoord weet te vinden, dat hatelijk en doodelijk vervelend is.

Ketje vliegt integendeel meê naar de wolken en schijnt juffer Eulalie den kelk toe te reiken, waarin men eeuwige liefde drinkt. Och, als men bemint leeft men op het eiland van Calypso; men woont in huizen van bloemen gevlochten; men sluimert en droomt op het dons der zwane. We drinken nectar uit gouden schalen; we reizen in wolkenwagens, met liefdevolle tortelduiven bespannen, we eten - neen, we eten niet, dat is te materieel! - we leven van Gods lieven dauw, en we verachten het zuurkool-maken en het aardappelschillen van die vuige, kruipende en slaafsche wereld.

Och, juffer Eulalie moet daar boven wel gelukkig zijn; doch ik voor mij vrees de hoogte, en ik verzoek zelfs mijnen schoenmaker, zeer breede zolen en zware hakken onder mijne schoeisels te maken, om daar des te solieder op den vasten grond te staan. Ik benijd Ketje Van den Abeele zijn geluk niet. Wie hoog vliegt, kan ook zeer diep vallen, zegt mijn oud-oom, en ik voel maar al te wel dat ik

niet gemaakt ben om, even als hij, in de hooge, dichtelijke sferen om te zweven en te ademen.

En nu de familie; want ik moet mij, volgens de uitnoodiging, in den boezem van de familie der Cormisson's bevinden. Aan de eene zijde van de salon zijn de dames saamgeschoold. Ik zie onder ander eene vijf-en-veertigjarige coquette, met eene vracht veelkleurige linten in de geleende haarlokken, en in al hare manieren het naïve meisje van vijftien jaren, het zoo lichtgevoelige en kwetsbare kruidje roer-mij-niet willende voorstellen.

Daar naast eene dikke waggelende dame, met een kurassiers-uitzicht, op wier blakend volle maans-wezen een mopneusje neêrgedraaid is, dat veel op eene groote wrat gelijkt. Bij haar zit een aangekleed geraamte, hare dochter, met een vreeselijk langen neus, waarschijnlijk het kenteeken dat zij een kind van haar vader is; hare bloote armen doen mij aan eene afgepeuzelde vischgraat denken.

Och, is het dan wel degelijk waar: *les femmes sont la plus belle moitié du genre humain*.

Laat ons *madame* de Cormisson naderen. Daar wordt mij juist het pad afgesneden door een jongen heer, die nooit weet waar hij met zijne lange armen blijven zal, die ze nu eens over elkander kruist, dan weêr ze op zijnen rug bijeen brengt, nu eens de eene hand op de leuning van den stoel rusten laat, of aan de naaldscherpe punten van zijn vlasknevel draait. Een andere leunt, als een modeplaatje van David, met den elleboog op de schouwplaat; hij wil eene ongedwongen houding aannemen, en hij is juist de meest gedwongene van allen. Een derde is galant en zegt, met een bevallig lachje, aan eene jonge juffer:

‘Wat een ellendig weêr, mejuffer!’

Een glimlachje ten antwoord en een

‘O ja.’

Nu eene pauze.

‘Het is hier beter dan buiten.’

Een tweede glimlachje en een tweede

‘O ja.’

‘Een lief gezelschap, mejuffer.’

Een derde glimlachje en derde

‘O ja.’

Nieuwe stilte en verlegenheid van weêrskanten.

Een hm, hm! van den kant der dame; een wensch in het hart van den jongen heer, dat een welverwind hem een uur van daar zou slingeren. En Yours? Hij maakt pendant met den jongen heer aan de schouwplaat. Wij waren als twee kandelabers aan weêrskanten eener nis, en hiertoe had er ons niets ontbroken dan elk een bouquet bougies op het hoofd te dragen.

De samenspraak hangt weldra aan elkaâr als droog zand - de vergelijking is wel wat oud -; zelfs Ketje Van den Abeele, de Brusselaar, die eenige dagen geleden uit Parijs was komen overwaaien en zich vooral onderscheidde door eene wandeldreef, welk ten langste door zijnen haarbos en tot in den hals loopt, Ketje zelf weet geen woorden meer te vinden; zijne bron van geestigheid, door den *Charivari* en den *Figaro* aangevuld, is opgedroogd.

Er wordt eindelijk thee opgeschonken.

Wij drinken uit echt Chineesche tassen, welke met een vingerhoed al te natte thee worden besprenkeld. Alles gaat statig, majestueus. Hoe drommel mogen de menschen het toch hebben uitgevonden, om te beweren dat zij zich vermaken met zoo stijf, zoo gemaakt, zoo terughoudend - kortom, zoo doodelijk vervelend te zijn!

Er wordt gespeeld.

Ik maak deel van eene tafel met de dikke *madame* de Cormisson, die, om jong te schijnen, weigert zich met een bril te wapenen, en zoo doende de klaveren voor schoppen neemt en omgekeerd, die geen onderscheid ziet tusschen een heer en een boer - zonder democratische zinspeling; met de langneuzige juffer, welke zich over de speeltafel

heenbuigt, en wier neus - fatale gedachte, welke altijd terugkomt en er ook thans uit moet - wier neus mij gedurig doet denken aan eene eend, welke den snavel vooruit naar het op het water drijvende moes vischt; verder met een ouden heer, een gepensionneerd ontvanger der belastingen, die de loffelijke gewoonte niet schijnt vergeten te zijn van zoo diep mogelijk in de zakken zijner bureu te zitten - vroeger voor 's lands, nu voor eigen profijt.

Mij heeft hij 4 franks 75 centiemen contributie afgehaald, die oude, magere bloedzuiger! De hemel zij gedankt, daar klinkt de piano; de lange, magere, oude juffer is, na lang aandringen en vele verontschuldigen en met eene *moue* van eene naïve pensionnaire, het speeltuig genaderd; ze zingt.... *Galathée* - neen, ze zingt niet, ze huilt; ze maakt trillers zoo vloeiend alsof men holderdebolder van de trappen rolt. Ze zingt *verse verse!* terwijl ik letterlijk zit te smachten van dorst, gelijk een pelgrim in de woestijn. Dat *verse* is voor mij de marteling van Tantalus. Men meet de thee met den vingerhoed; men meet de limonade en den wijn met een hazelnotendop.

Ik voel eens te meer, dat ik mij nooit in dien *beau monde* moet begeven....

Maar de tongen raken los; nu verdwijnt allengs de gemaaktheid; het wordt licht in de duisternis. De *chronique scandaleuse* sluipt als een serpent de salon binnen, kronkelt heimelijk langs de stoelen naar boven, verschuilt zich in de hartjes en wordt er de inblazer. Christelijke barmhartigheid! wat heb ik daar moeten hooren over deze en gene, over vrouwen en mannen, over levenden en dooden. Harpijen, wat slaat gij uwe nagels in ieder leven, om het boosaardig te verscheuren! De ontledkundige legt minder nauwgezet elke spier, elke zenuw bloot dan die oude en verrimpelde *Galathée* hare geburen, vriendinnen en kennissen.

Nu eerst leeft en beweegt men; nu eerst zwemt men

volop in het element; de hemelsblauwe oogen en blonde lokken der kinderen vinden evenmin genade als de verzilverde lokken des ouderdoms.

Ook heb ik het einde van dat alles niet gehoord; ik ben heengegaan en heb in mijn hart, onder het maken van mijn afscheidscpliment, gezworen dat men mij niet meer in de netten van *le sein de la famille* vangen zou.

1861.

Giele-Goele.
(1794.)

't Was een schoone morgen.

Als men de stadspoort verlaten had en een oogslag achter zich wierp, zag men de frissche wallen, door lange reien breedgetakte boomen beplant, zoodat zij op den lichtgroenen wal, eene donkergroene gordijn vormden.

Van Antwerpen zag men niets, zelfs geen dak; slechts hier en daar stak een molen zijne roode wieken boven de boomen uit en vooral deed dit de O.L.V. toren die, door de heldere Juli-zon bestraald, als eene baak, als een wegwijzer opwaarts rees.

Eens buiten den stadswal en de vestgracht voortgestapt, leverde Antwerpen te dien tijde een gansch ander gezicht op dan tegenwoordig. Na eenige langs de baan verspreid liggende huizen te zijn voorbijgegaan, vertoonden zich tusschen de stad en Borgerhout, akkerland, weiden, hovingen, vakken schaarhout en moerassige beemden, doorsneden met grachten, reien knotwilgen en slijkerige wegen, met diepe en kronkelende karresporen.

Hier en daar lag eene hoeve tusschen eene groep boomen, een hoveniershuis, eene herberg met den spitsen schutsboom, ook wel een enkel lusthuis, niet zelden door een hoogen en bemosten muur omgeven, en op het heuvelig terrein hier en daar een molen met een schilderachtig molenhuis daaronder.

In de weiden zag men, ten minste in de rustige tijden, het vee der Borgerhoutsche vetweiders, slachters en landbouwers; op de akkers het rustige ploegpaard en op de baan, die naar de stad leidde, den hoog opgeladen vrachtwagen, de kar met groenten en koperen melkstoopen, den krui- en hondenwagen - kortom, het landelijke in den vollen zin des woords; doch des Zondags verdween alles wat naar slaperigen arbeid geleek, en als de zon warm en lekker scheen, waren de wegen met mannen, vrouwen en kinderen in Zondagskleed overdekt, die aan de herberg met den schutsboom en onder de linden, het kralende gerstennat dronken en de met suiker bestrooide wafels aten.

Links in het midden van weiden en vakken akkerland, lag de Dam - eene groep huizen met een kapelleke, doch allen achter olmen, wilgen en linden verborgen.

In dat frissche landschap gaan wij, op den gezegden Juli-morgen, den weg op die naar het oude Deurne geleidt. Die weg werd weldra eenzamer, en weldra verraadde niets meer de zoo dichtbij gelegen stad.

Op de baan ontmoeten wij eene bende republikeinsche gendarmen, in last hebbende de decreten der eene en onverdeelbare republiek op de naburige dorpen te doen uitvoeren; doch die eigenlijk op requisitie ging en op deze tochten meer voor eigen rekening, dan wel voor de algemeene republiek stoomde.

In kleeding zagen die gendarmen er tamelijk gehavend en eenigen zelfs afschuwelijk uit. De uniform was echter niet altijd versleten en gescheurd; doch 't was de mode bij

den *citoyen* van dien tijd, zich de kleêren als het ware aan het lijf te hangen, en alzoo voor iedereen getuigenis af te leggen, dat men van geene orde of regelmaat hield - zij, die beweerden de wereld in orde te moeten brengen!

Men koesterde eene diepe verachting voor *les petit-mâîtres*, die zich durfden friseeren en pommadeeren: beide neigingen werden voor zeer aristocratisch gehouden. Verwarde haren, opgestroopte mouwen, bloote nek, een loshangend, vuil, vet en versleten kleet, eene ruwe en brutale zegswijze, eene hondsche spotternij voor alles wat godsdienst of boven den gemeenen stand verheven was, kenmerkte den waren republikein.

De gendarmen vooral wilden geene *petit-mâîtres* zijn.

Wapens en paardentuig waren even verhakkeld en verbrokkeld als de uniformen; sabels hingen wel eens zonder scheê naast het zadel, waaraan een stijgbeugel ontbrak, of de riem door een uitgerafeld touw vervangen was; de teugel was niet zelden een zakband en het paard een geraamte, waarop een dronken *sansculotte* waggelde.

De boer in het veld, die de gendarmen had zien aankomen, nam in tijds de vlucht; hij die verrast werd, hield bevend zijn paard stil, niet verzekerd dat men het hem niet ontnemen en in assignaten, dat is in papier zonder waarde, betalen zou. De vrouwen sloegen de deuren der huizen toe en de kinderen loerden bang, achter hoekmuur of boomstam, de afschuwelijke ruiters op hunne graatmagere paarden - op zoo'n paard moet zeker de dood rijden - na, en als zij een eindwegs voorbij waren, rolde een zwaar gewicht van ieders hart, en allen hoopten dat de patrouille, bij haren terugkeer, een anderen weg dan dezen kiezen mocht.

Naarmate de bende het eerste dorp, Deurne, naderde, snelde hier en daar een der bewoners langs de baan, de achterdeur van zijne hoeve uit, ijlde door hof en beemd, woelde door het kreupelhout, sprong over de grachten die

zijnen weg belemmerden en bereikte vóór de patrouille het dorp, om dezen of genen, de pastoor of wie ook, met de komst der *verlossers* bekend te maken.

Giele-Goele, eene samenkoppeling van den voornaam 'Guillielmus' en den geslachtsnaam 'Goele', stond op den rand van de breede weidegracht.

Naar zijne kleeding te oordeelen was Giele-Goele een voortreffelijk en diep overtuigd republikein. Immers de knaap was blootvoets; zijne blauw lijnwaden broek was tot boven de knieën opgerold en werd door eene enkele bretel, die van den linkerschouder naar den rechterknoop der broek liep, opgehouden. Een blauw lijnwaden wammes, dat van voor open hing, en deels een hemd van twijfelachtige kleur en ook deels de bloote borst liet zien, vollediigde Giele-Goele's kleeding.

Ook het hoofd van den knaap was echt republikeinsch: het zwarte krullende haar was in totale verwarring en geleek wel aan een maagdelijk bosch met slingerplanten doorgroeid. Het oog was levendig, scherp, deugnietachtig en de bewegingen van het vlugge, slangachtige corpus, waren met de uitdrukking der oogen in overeenstemming.

Giele-Goele was vóór dag en dauw te been en had, nu de zon nog slechts even over gindsche boomtoppen keek, reeds veel, zeer veel werk afgedaan.

Vooreerst had de knaap, en dat was zijne officieële zending geweest, brood en bier gebracht aan de knechten van Ariën's hoeve, die ginds verre in den polder werkten; doch voor eigen rekening had Giele-Goele de plank over de gracht, en die toegang gaf tot de weide van den buurman, met een stootje in 't water doen vallen en met een tweede, een derde en vierde stootje haar zóó ver doen wegdrijven dat zij niet gemakkelijk meer zou te vinden zijn.

Vervolgens had hij den draaiboom aan eene andere weide losgemaakt, zich op dezen te paard gezet en hem daarna onstuimig, en telkens met eenen bons, doen toe-

vallen, hetgeen des te sneller plaats had daar de sluitpaal verzakt was. Zoodra de draaiboom was toegevalen, sprong Giele-Goele weêr van dat vreemdsoortige paard, deed hem weer open, zette er zich andermaal op en onder het blij gejuich van den knaap sloeg de boom weêr toe. Bij den vierden of vijfden bons viel de sluiting in stukken.

‘Rip!’ riep Giele-Goele, sprong naar beneden, wendde zelfs het hoofd niet meer om naar de stukken, stak de handen achteloos in de broekzakken en ging, een deuntje fluitend, heen.

Dan nog had hij de fuik in den waterloop opgetrokken, daaruit een kleinen paling gehaald, hem logies in zijn broekzak gegeven, terwijl hij een half dozijn kikvorschen in plaats van den paling zette, en toen deze laatste in zijne enge, drooge, warme en versmachtende fuik te veel sprongen en kronkelingen maakte, liet Giele-Goele hem een oogenblik in het zand zwemmen, slingerde hem een paar malen de lucht in, en wipte hem daarna met de punt van zijn grooten teen in den koelen waterloop terug.

Verder had Giele-Goele twee lange en taaie wissen van een der knotwilgen, en die op den rand van een der grachten stonden, gegrepen, had zich daar aan gehangen en wiegde zich over het water heen, en toen hij beneden in den spiegel, door zijnen *alter ego* hetzelfde waagstuk plegen zag, had hij eerst leelijke gezichten tegen Giele-Goele n° 2 getrokken, vervolgens naar hem gestampt, hem uitgedaagd en eindelijk tot bedaren gekomen, met zijn voet het water met groote kringen overdekt.

Men ziet, Giele-Goele had inderdaad veel werk afgedaan!

Toen hij eindelijk zijn weg voortzette en een oogenblik zijn oog over de vlakte liet weiden, becroop hem de lust dat vergezicht op eene andere wijze dan de gewone menschen te genieten, en in een oogwenk stond Giele-Goele met de beenen regelrecht in de lucht en zoo wijd

opengespreid, als de twee molenwieken ginds boven het hout uitstekend.

In die houding zag Giele-Goele op de groote baan de patrouille gendarmen, die in de richting van den dorpstoren reed. In een tweeden wenk stonden hoofd en voeten weêr op hunne plaats, en de jongen ijldes als de wind op het dorp aan. 't Was niet omdat hij nu eene verontschuldiging gevonden had voor zijn laat uitblijven, neen! Giele-Goele had in den grond een goed hart en was gedienschtig van aard.

In de troebele tijden die men beleefde, hoorde de koewachter, vooral 's avonds aan den haard, druk over de republikeinen en over de vluchtelingen of *émigrés*, over de requisitiën en de assignaten spreken, en hij had geleerd, zelfs zonder het minste bevel geleerd, zijn meester bij de minste achterdocht te verwittigen. Dat was nu des te noodzakelijker, dewijl den vorigen avond twee vreemdelingen op de pachthoef van Ariën waren aangekomen.

Van waar kwamen zij en wie waren zij? Ja, dat wist Giele-Goele niet. Vooreerst, zij spraken Fransch en dat verstond de jongen niet; dan had de pachter, toen de koewachter een oogenblik aan de achterdeur stond te dralen, hem eene zoo geduchte oorveeg gegeven, dat hij geen lust meer had om beneden te blijven en hij makkend naar den zolder was geslopen. Evenwel zien zal hij toch, weten zal hij toch, hooren zal hij toch!

Op den zolder gekomen, had Giele-Goele zich op zijn buik op de planken neêrgelegd en door eene vermemelde spleet loerend, bij het helder brandende vuur - want de nacht was koel - de twee vreemdelingen zien zitten. In elken hoek van den haard stond een leuningstoel en in elken stoel, zat een vreemdeling. Een dezer had door zijn zwart-grijzen knevel, zijne flinke houding, zijn stout en kalm oog en niettegenstaande de burgerkleeding, rijlaarzen met stijve schachten, een militair voorkomen; de tweede

was een jonge, tengere knaap met blond haar, bedeesd oog en die door zijne bewegingen, aan een scherpzinniger waarnemer dan Giele-Goele, zou verraden hebben dat hij in die kleêren niet thuis hoorde.

De twee reizigers spraken slechts van tijd tot tijd een half woord en nog zeer zacht; doch zij schenen aandachtig naar elk gerucht, dat van buiten opsteeg, te luisteren. Eindelijk overmande de vermoeidheid den jongsten reiziger en het hoofd in de palm der hand latende rusten, sloep hij in. De oudste bleef waken. Hij leunde met den rechter elleboog op tafel en ondersteunde het hoofd in de opengespreide hand, aan welken kleinen vinger, Giele-Goele een grooten en breeden ring met fonkelenden steen zag.

De pachter was te bed; de klok tikte in de woonkamer; als het uur sloeg, zong de koekoek. Het licht was uitgedoofd, doch het vuur brandde helder. Buiten blafte van tijd tot tijd de bandhond. Een of twee malen had de oudste persoon zich opgericht en naar een licht gedruisch op de werf geluisterd, en als dat eenigszins aanhield, had Giele-Goele eene pistool in zijn hand gezien. ‘Ja, die kerel,’ dacht de koewachter, ‘zou er op schieten!’ Maar het gerucht stierf weg; de pistool werd andermaal behoedzaam op tafel gelegd, en de vreemdeling zakte in zijne vroegere houding terug.

Dat waren dus wel vluchtelingen - mensen, die door de omwenteling uit hun have en erf gejaagd, op vreemden grond naar een steen zochten om hun hoofd te laten rusten. Misschien vormden zij eene talrijke familie; misschien waren eenige leden onder de slagen der beulen gevallen; misschien was hun erf in brand gestoken, geplunderd, geroofd....

Giele-Goele werd het loeren op den zolder moede en ging te bed, doch hij dacht lang aan den man met de pistool, en aan den armen slapenden jongen in den hoek van den haard.

Vóór dag en dauw was Giele-Goele te been, en toen hij de patrouille zag, dacht hij aan de twee vreemdelingen.

Om de gendarmen niet vlak in het aangezicht te loopen, moest de koewachter een grooten omweg maken, of beter gezegd een wijden cirkel beschrijven.

Eensklaps bleef de knaap staan; hij zag de ruiters hunne paarden in galop zetten en op eene eenzaam gelegen hoeve aanrennen, en om des te beter te kunnen nagaan wat er gebeurde, klom Giele-Goele in een der knotwilgen langs den weg.

Met uitgestrekte armen en met wanhopige gebaren, stormden de hoevenaars naar buiten, en werden daar zelfs door den flikkerenden kling der dronken gendarmen vervolgd. Andere *sansculotten* stegen van hunne paarden, drongen de woning binnen en kwamen blijkbaar met buit beladen terug. Nog anderen rukten de staldeuren open, en dreven met den platten sabel het rundvee naar buiten en de werf op.

Niemand scheen den baldadigen indringer eenigen tegenstand te bieden en echter hoorde men den doffen slag van pistoolschoten, en de wind bracht flauw het akelig gekerm der bewoners over. Nu steeg een licht wolkske uit het dakvenster, zoo licht alsof een Giele-Goele n° 2 op den zolder rustig te rooken lag; doch de rook werd dikker, grooter, zwarter; de vlam steeg uit het dak op en de hoeve stond weldra in licht-laai vuur!

Bliksemsnel schoof Giele-Goele uit den boom, en van tijd tot tijd bang het hoofd omdraaiende om naar de brandende hoeve te zien, ijldde hij naar Ariën's huis. Zoo snel liep Giele-Goele echter niet of de paarden der gendarmen, hoe mager ook, liepen veel sneller, en toen de koewachter uit een bosch van bakhout te voorschijn kwam en Ariën's hoeve voor zich liggen zag, bemerkte hij dat de gendarmen haar reeds hadden omsingeld.

De hoeve lag in het midden eener groote weide, die met eene breede gracht omgeven en door eene brug met hekken gesloten was. Het huis, de stallen, de schuur, de hooiberg met rieten kap, lagen onder het loof der notenboomen verborgen.

Op de daken zat een zwerm duiven, beneden op het binnenplein wemelde het van pluimgedierte; de stal was goed bezet, de zolder goed geladen; de kas - doch die zal wel onvindbaar geweest zijn! - goed gevuld; kortom, Ariën was een pachter die er warm in zat, en wat hem nog veel aanbevelenswaardiger maakte, was, dat hij immer een door en door braaf en eerlijk man bleef.

De republikeinsche gendarmen hadden het blijkbaar niet op de duiven en hoenders gemunt, ofschoon deze een geweldig rumoer maakten, kakelden en met de vleugels klepperden, alsof de laatste oordeelsdag voor hen was aangebroken.

De hoenders kwetterden, de ganzen kwaakten, de kalkoenen klokten, de bandhond blafte en sprong als razend aan zijne ketting, toen de ruiters over de brug en op het binnenplein galoppeerden.

Dat alles zag Giele-Goele van verre, en zijn hart klopte hoorbaar; hij zag nog de oude stalmeid met het ketelhout gewapend, naar buiten snellen; hij zag vrouw Ariën's met een kind aan de borst geprangd, radeloos de vlucht nemen; hij zag Ariën zelf met zijn lang ganzenroer gewapend, gereed om den dorpel van zijn huis te verdedigen; hij hoorde den zwarten bandhond brullen; doch dit alles duurde maar één minuut. De hond viel onder een hevigen sabelslag stervend neêr, het roer werd Ariën uit de vuist geslagen en het ketelhout viel als van zelf uit de hand der stalmeid.

Giele-Goele wilde de vlucht niet nemen, neen! Hij wilde integendeel op de plaats van het gevaar zijn; want hij had op den zolder nog iets verborgen liggen, dat hij niet aan

de roofzucht der schavuiten wilde overlaten. Misschien eene beurs met geld?

Neen, toch niet.

Onder de hanebalken had Giele-Goele een pakske tabak van een stuiver, en eene kleine aarden pijp van een duit verborgen, en aan dien schat dacht hij, toen hij achter de werf omliep en langs eene plank, die over de gracht lag en toegang tot de schuur gaf, in huis wilde geraken.

Helaas, de plank lag er niet: de paardsknecht was langs daar, bij den aanval, de hoeve ontvlucht en - hij was altijd zoo'n falsaris, zoo eigenbaatzuchtig - om niet vervolgd te worden, had hij de plank in 't water gestooten. De knaap vischte echter de drijvende plank op, bracht ze met moeite op hare plaats en sloop, niet zonder schrik, de werf van Ariën's hoeve op, uit welke voortdurend een helsch gedruisch opsteeg.

Naast de deur en aan den gevel stonden de twee vreemdelingen, die Giele-Goele 's nachts zoo geheimzinnig aan het vuur had zien zitten. De oudste was bleek, ja, doodsbлек: maar zijn oog gloeide als een vuurvonk en zijne gespierde rechtervuist omklemde de pistoolkolf, terwijl hij met den linkerarm den sidderenden knaap omvat hield, en dezen met zijn lijf tegen de sabelaanvallen van een dronken gendarm poogde te beschermen.

De eerste sabelslag deed den hoed van den man in de hoogte vliegen, de tweede bracht hem eene wonde aan het hoofd toe, die zijne wangen eensklaps met een bloedstroom overdekte. De gewonde hief, met eene driftige beweging, de pistool op en de kogel miste slechts zijn doel, omdat de gendarm door een behendigen slag met den sabel de richting van het wapen veranderde.

De kogel schuifelde Giele-Goele zoo dicht langs de ooren, dat hij er akelig van werd en een oogenblik in den waan verkeerde, dat die suisende bal hem het hoofd van den romp had meêgenomen. Ook was zijne eerste beweging

met beide handen naar zijnen krullebol te grijpen, om zich handtastelijk te verzekeren dat die nog altijd op zijne plaats stond.

Giele-Goele vluchtte in het geitenhok en van daar op den schelft, waar hij vijf minuten later nog zat te rillen, alsof de ijzige noordewind in December hem langs het naakte lijf had gezweept. Vandaar, door een luchtgat, waagde hij eindelijk op de werf neêr te zien: hij zag nu dat de man met de handen op den rug geboeid tegen den muur stond, terwijl de knaap met roodgeweende oogen nu eens de geboeide handen, dan weêr de doodsbleeke en met bloed bespatte wangen van den vader - want dat was hij wel - kuste.

Arm kind, wat leed het veel!

De twee gevangenen waren op dat oogenblik alleen op de werf, zoo dacht Giele-Goele ten minste, want hij zag de schildwachten niet die rechts en links waren uitgezet, terwijl de bende in huis teerde en smeerde, en pachter Ariën mishandelde om hem het laatste zilverstuk dat hij verborgen had, te doen aanwijzen. Het bloed liep den vader nog steeds, ten gevolge van den sabelhouw, over de wangen en het kwam Giele-Goele voor, dat de ongelukkige allengs al bleeker werd en het besterven zou.

Een vreemde, een tot dan toe ongekende indruk, maakte zich van Giele-Goele meester; hij gevoelde zich diep verontwaardigd over zooveel hardvochtigheid, over zooveel wreedheid als de *sansculotten* aan den dag legden; hij verweet zich zijne lafheid omdat hij daar, op dien hooizolder verscholen bleef en die ongelukkigen, trots alle sabels en kogels, geen hulp toebracht!

Giele-Goele's oog tintelde, hij richtte zich op, zijne tanden waren op elkaar geklemd en zijne hand tot vuist gebald. In één sprong was hij beneden, snelde naar den waterput, haalde een emmer water boven, sleurde die, zonder op de bedreigingen der schildwacht acht te geven,

tot voor de twee gevangenen, ijde daarna binnen, kwam met een handdoek en een tinnen kroes weêr, schepte dezen vol water en bood hem den gewonde aan.

‘Een dronk water in mijnen naam gegeven...’ zegt het Evangelie.

Ja, aan die beloften, door den Godmensch eens gedaan, dacht gewis de gevangene op dat oogenblik. Hij staarde met een oog vol dankbaarheid op den gehavenden jongen, en toen de jongste gevangene kroes en handdoek greep om zijns vaders aangezicht te wasschen, mompelde de knaap in eene vreemde taal zoete woorden tot den armen jongen.

Knaap, zeggen wij, doch de vader noemde hem fluisterend ‘Bertha, lieve Bertha’ en ’t werd Giele-Goele duidelijk, dat de jongen een meisje was, en dit hoorde hij ook wel aan hare stem; dat zag hij ook wel aan hare bewegingen, en toen zij dankbaar zijne ruwe handen in hare eêle en fijne vingers sloot, en die handen aan hare lippen bracht, was het Giele-Goele alsof er een hemelsch gevoel in zijne zestienjarige ziel daalde. Giele-Goele had van nu af zijn leven voor die twee ongelukkigen ten beste gegeven....

Een dronken gendarm die uit de hoeve kwam, streek den jongen een paar malen met het plat zijns sabels over de lenden en deed hem verhuizen, en toen hij andermaal stoutweg naderde, dreigde de woestaard hem een kogel door de hersens te jagen. Giele-Goele stond van verre en tegen den muur van het geitenhok, doch hield het oog onafgewend op de twee gevangenen gevestigd; hij trachtte beiden in dien diepen oogslag te doen lezen, dat hij zich om hun pijnlijk lot bekommerde.

Soldaten en paarden waren eindelijk verzadigd; woest, wild, baldadig, dronken, kwamen de republikeinen te voorschijn, maakten den buit aan de zadels hunner paarden vast en stegen eindelijk op. Ariën's hoeve, een uur te voren nog een zoo prachtig gedoei, zag er zoo verwaarloosd uit

alsof er vijftig jaar waren over heen gestormd, zonder dat eene menschelijke hand iets deed om de vernieling tegen te gaan. De bewoners waren gevlucht, hadden zich hier of daar verscholen, of gewond lagen zij misschien hulpeloos in een verborgen hoek der schuur dood te bloeden....

De bende verliet de hoeve; de twee gevangenen traden tusschen de paarden voort; de vader werd stevig met een koord geboeid en deze laatste maakte een der ruiters aan den zadelknop vast. Op den knaap lette men minder, ofschoon de aanleider hem eerst vloekend en dreigend de koude tromp zijner pistool op het voorhoofd had gedrukt. Waarom? Dat begreep Giele-Goele niet; doch had hij op dat oogenblik een vuurwapen in de hand gehad, hij zou den dronkenlap, zoo waar als hij Giele-Goele heette, uit den hoogen zadel hebben doen tuimelen!

Toen de bende de hoeve verliet, zag de jongste gevangene nog eens om, en zocht met de oogen Giele-Goele: - deze was echter niet meer daar.

Met gebogen hoofd en dicht aan de zijde des vaders geklemd, stapte de knaap door het mulle zand van den karrespoor. Ook de vader zocht den armen jongen en toen hij hem niet meer ontwaarde, was het ledig in zijn gemoed: 't was of de laatste hoop met den koewachter verdwenen was!

Op eenige minuten afstand van de hoeve, aan den draaiboom, die 's morgens zoo moedwillig aan stukken gebonsd was, stond Giele-Goele de patrouille af te wachten, en toen zij voorbij was volgde hij haar langs de overzijde van de gracht, waar geen gendarm hem bereiken kon; hij sprong over de breede slooten, waadde door de waterkwebben, verdween hier in het kreupelhout om ginder weêr te verschijnen, en kwam soms zoo dicht bij de patrouille dat men hem wel aan de uitgestrekte lange piek, waarvan eenige soldaten voorzien waren, rijgen kon.

Giele-Goele scheen nog zoo min aan zijn tabak en pijp,

als aan den draaiboom, de fuik en den dans boven het water te denken: er woelde iets anders, iets dat hij zelf niet begreep, in zijn hart en dat hem tot de gevangenen trok als de naald tot den zeilsteen.

Ook de twee gevangenen hielden immer het oog op Giele-Goele gevestigd. Aan wat onbeduidend en hulpeloos schepsel klampt het ongeluk zich toch vast, dan wanneer de hoop wegzinkt gelijk de laatste gloed der zon aan den gezichteinder!

De arme jongen begon de achterdocht of den moedwil der gendarmen op te wekken. Ja, ze verdachten zijne stoutheid, zijne waaghalzerij en dreigden hem door het zwaaien met den sabel. Dan stond Giele-Goele wel een oogenblik aarzelend stil, ofwel hij verdween in het kreupelhout, doch verscheen een oogenblik daarna in de vlakke en stapte dan weêr in de weide en onvermoeid, tegenover de patrouille blijvende, voort.

Dit verdroot den republiekeinen; een hunner nam zijne pistool en verwedde zijn deel in den buit tegen dat van een kameraad, dat hij dien slingeraap zou neêrschieten. Top! riep de uitgedaagde. Een kreet van den oudsten gevangene moest Giele-Goele verwittigd hebben; doch helaas! deze stond stil en staarde onderzoekend op de bende. Het schot viel - pang! en de arme jonge stortte neêr.

De kogel had Giele-Goele vlak in het hart getroffen.

Een snijdende kreet en een vermaledijding stegen, onder het barbaarsche gejubel, uit de bende op: de kreet ontsnapte aan den mond van den jongste; de vermaledijding aan dien van den oudsten gevangene.

Met eene driftige beweging sprong de eerste ter zijde en over de gracht heen, en ijldde naar den armen Giele-Goele. Hier toonde zij andermaal vrouw te zijn, want zij knielde bij hem neêr, drukte de hand op de wonde, als wilde zij beletten dat met het bloed het leven heenvlood,

en fluisterde Giele-Goele woorden van dank en liefde toe!

Het bloed gudste en gulpte altijd voort; Giele-Goele richtte het brekend oog op het zoete gelaat van het meisje; hij stamelde eenige woorden, slechts twee of drie; doch zij verstond zijne taal niet, zoo min als hij de hare verstond.

Giele-Goele stierf, maar stierf met een glimlach op de lippen.

De doode had haren naam eens, doch slechts flauw, hooren fluisteren; doch zij, de maagd, zij wist niet eens hoe hij, de arme vermoorde, geheeten werd!

Op het dreigen, vloeken en tieren liet zij het hoofd van Giele-Goele op het gras zakken, maakte het teeken des kruises over hem, kuste zijn bleek en reeds verstorven voorhoofd en mompelde: 'In een beter vaderland zal ik hem eens weêrzien, kennen, dankbaar zijn en... beminnen.'

De gewaande knaap wankelde bleek en ontsteld, doch zonder een woord te spreken, naar de patrouille terug en voort ging het - voort! tot dat allen achter de nevelgordijn van het verschiet verdwenen waren... om nooit terug te keeren. Alleen de twee gevangenen dachten nog aan Giele-Goele....

1870.

Mijn ezel te Blankenberghe.

I.

Toen Pieter Spa, de held van vriend Van Zeggelen, besloten had de groote reis naar Londen te wagen, zei de man tot zijn vrouw:

Hoor, weet je wat, ik volg mijn zin,
 'k Wil ook de wijde wereld in;
 Een burger, van mijn rang en stand,
 Moet nu en dan eens buiten 't land;
 Dat is om aanzien en fatsoen
 Om wereldkennis op te doen....

Zoo ook, welwillende lezer, wordt er in het schoone seizoen, in ieder fatsoenlijk huis, hetzij door den man, hetzij door de vrouw, gesproken.

Men moet als men denkt 'mensen van conditie' te zijn - een woord dat heel rekkelijk is - in den loop van den zomer eens naar eene badplaats of op reis gaan, of... men wordt niet geteld.

In de ooren van honderden *snobs* die ons omringen, schijnt het al bijzonder voornaam, als men zeggen kan: '*J'étais zo-zo's*' en nog voornamer als men mag zeggen: 'Ik was op den St. Gothard of op den Rigi.'

Ik ben echter van dien aard, dat het mij al... heel weinig geeft, of dit voornaam schijnt of niet.

Als ik mij in de zee ga wentelen, of mij daarna op den Rigi of St. Gothard laat droog waaien, doe ik dit omdat die twee operaties mij persoonlijk plezier doen.

In de maand Augustus, van het jaar 1873, was ik weêr te Blankenberghe, eene kleine badplaats, wier naam misschien in de ooren van sommigen niet heel voornaam klinkt; maar die dit juist voor mij is, omdat men er zooveel stille en fatsoenlijke menschen aantreft, en zoo weinig vrouwen voor welke stilte en fatsoen vervelend zijn.

't Was een Zondagmorgen. Ik zag in mijne kamer noch zon, noch hemel, noch zee; maar ik voelde als het ware de twee eersten, en ik hoorde de laatste met majesteit bruisen.

Ja, de hemel moest blauw, de zon helder zijn. Dat was ook zoo: het was een der vroolijkste Zondagmorgens, die ik ooit beleefd heb; zelfs ontbrak aan dien morgen het geklep der klok niet.

Indien op een Zondagmorgen de muziek der klok zweeg, zou het geen Zondag zijn, en als ooit de groote filosofen van onzen tijd konden bewerken, dat die klok zich op dien dag niet meer liet hooren, zou die rustdag ook grootendeels verdwijnen.

Wij spoedden ons - ons, wil zeggen mijne vrouw en kinderen - op straat en togen daarheen waar de klok ons riep.

Dat is zoo een oud gebruik, lezer; want veroorloof mij u op te merken, wij - heel dat *ons* - wij hooren nog tot het volk van den ouden eed, en niet tot de *verstandigheden* onzer eeuw.

Wij zijn nog domme, kortzichtige, in 't duister zittende menschen, ten hoogste verlicht door een gewijde waskaars... en dat verlicht volgens de nieuwere *verstandigheden* al heel armzalig.

Blankenberghe, het lieve stadje, kraaknet en zindelijk, ligt vlak onder den zeedijk. Het deed op mij het effect als een kind, zich tegen den storm achter een grooten sterken parapluie verschuilend.

Euwen heeft het kind zóó geschild; maar allengs is het grooter geworden en overeind staande, kijkt het nu stoutweg over den hoogen dijk, de zee in. Ik wil zeggen, dat nieuwe gebouwen aan den dijk zijn opgericht, en die laatsten zijn zoo nederig niet als de propere, wit gekalkte visscherswoningen beneden aan den voet.

Een stroom van badgasten vulde de nette Kerkstraat; 't zijn heeren met witte mutsen of fantasie-hoeden en witte schoenen aan; dames in lichtkleurige kledjes en met hoeden op, die ons aan die der Scheveningsche vischvrouwen doen denken - recht practisch! - groepen kinderen in de wonderlijkste en gekste costumen; menschen van schier alle natiën en leeftijd - kortom, eene eindelooze rij ging naar de oude en nederige kerk van Blankenberghe, om de Mis bij te wonen.

Ik weet niet, lezer, welk gevoel u bevangt, maar - het komt misschien alweêr uit dien 'ouden eed' voort - voor mij is in den vreemde, de kerk een vereeningspunt, dat zonder te spreken de banden der kennismaking vaster toehaalt.

Als ik daar de menschen ontmoet die ik elders gezien heb, denk ik: 'Deze ten minste gelooven, beminnen en hopen zooals ik!' Ik leef dus met hen in eene zekere gemeenschap. Als ik hen in de kerk heb gezien, ken ik hen ook nader: - kortom, de kerk is voor allen hetzelfde vaderlijk huis.

Verlaat men de kerk, dan ziet men de vreemdelingen

welke men daar ontmoette, met minder onverschilligheid aan, en die welke u reeds groetten, worden u liever.

Gisteren zoudt ge den rug gekeerd hebben tot dien grijzen stoppelbaard, eene soort van ijsbeer, zoo dacht ge, en die op den spoorweg tegenover u zat; gij wenschet die dame naar de maan, die altijd haren neus optrok, alsof zij gedurig door dit of dat luchtje geplaagd werd: - vandaag is die afkeer vervallen, omdat gij die menschen, met dezelfde denkbeelden bezielde als de uwe, naast u in de nederige dorpskerk hebt gezien.

Zoo denkt gewis die dikke gebilde mijnheer niet, die op zijnen ezel zittend, zich al rijdende met de staatkunde en de wijsbegeerte van een *Echo quelconque* bezig houdt, en mij aan Erasmus doet denken toen hij de *Lof der Sotheyt* samenstelde; maar die nu - niet Erasmus en zelfs zijn ezel niet - een oogslag vol misprijzen en uitdaging op de kleine visscherskerk en de menigte werpt.

Die dikke menheer, een worm zeggen sommigen, moet zonder twijfel een hedendaagsch filosoof zijn, die wel hartelijk lacht met al de domkoppen, die aan den ingang der kerk en met ontbloot hoofd blijven staan, bij gevaar van eene verkoudheid op te vangen.

Het is waarschijnlijk een Darwinist: hij gelooft, zooals men moet gelooven wil men op de hoogte des tijds zijn, dat alles in de natuur door zelfontwikkeling ontstaat, en zoo ook de mensch uit den sim of uit den kikvorsch voortkomt: in dien *of* zit het groote problema.

II.

Blankenberghe is een allerliefste badplaats; zelfs Scheveningen of Oostende kunnen met dat kleine ding, als schilderachtig strand, niet wedieveren.

Beschouwd in verband met den Haag en het Haagsche Bosch, is er wellicht niets aantrekkelijkers te vinden dan Scheveningen; maar te Scheveningen zelve rust men niet; men legt er zich niet neêr om er te blijven.

Als ik te Scheveningen uit zee kwam, voelde ik mij altijd aangedreven, om te doen gelijk mijn poedel doet, die uit het water springend, regelrecht naar huis - en ik naar den Haag - liep, natuurlijk met wat meer toilet dan mijn poedel.

Die koninklijke dame, met al hare dichterlijke schoonheid, heeft ook zooveel aantrekkelijkheid! Kortom, de sirene zit te Scheveningen niet in het water, maar wel in het bosch en in de stad.

Overal, in elke badplaats, is het strand eene jaarmarkt; alles leeft, schettert en schatert; men vangt een woord Duitsch, Engelsch, Fransch, Zweedsch of Neêrlandsch op, en gansch dat mengelmoes gaat in het statige gebruik der zee - voor haar niets dan wat gemurmel - verloren.

Wat een zwerm kinderen wiemelen daar rond, gewapend met schuppen, nationale en Fransche vlaggen, emmers en gieters!

De kabouters graven grachten en bolwerken in het zand: daar rijst een heuvel van drie of vier voet hoog op; de Fransche vlag waait op den top!

Helaas! de zee is hier de Pruisische pinhelm: zij bestormt het fort; de golf breekt onder het gejuich der jongens en deinst terug; doch reeds iets heeft ze van het fort weggespoeld.

Een nieuwe golf spoelt aan, een derde volgt, een vierde komt en het meesterstuk der knapen smelt weg als suiker in een glas water. ‘Redt de vlag! redt de vlag!’ Dat kost overigens slechts een paar natte voeten.

Gij glimlacht, dikke worm, altijd met een *Echo quelconque* onder den arm; gij glimlacht om die kleine fortbouwens?

Maar zijn de forten, welke onze groote ingenieurs maken, solieder, vaster, duurzamer dan deze? Dat speelgoed wordt immers ook door de groote zee van den tijd weggespoeld, en er blijft geen spoor van die menschelijke macht over!

Jammer maar, dat de vlag later met iets anders zal moeten gered worden, dan met twee natte voeten - ja, zelfs met voeten plassend in het bloed, iets wat gij, dikke filosoof, zonder twijfel met de woorden ‘vaderlandsliefde’ en ‘nationaliteit’ bestempelt.

Laat mij u echter opmerken, dat gij zelf - en gij zijt zeker wel een volbloedige - voor al die groote woorden geen droppeltje bloed over hebt. Ik echter zoomin als gij; maar gij wilt aan de waarde van die woorden doen gelooven, en ik integendeel denk dat ze grootendeels uitgevonden zijn, om ons goudpoeier in de oogen te strooien, en slechts zelden verdienen dat men er zich zelfs een paar natte voeten voor maakt.

Ik ook heb voor die woorden, in de meeste gevallen, zelfs geen lichte verkoudheid meer over. Als ik zie, uit de officiële dokumenten, wat schurken er in de hooge politiek zitten en hoe zij met het leven der burgers in de oorlogen spelen, vraag ik mijzelf af hoe de menschen zich nog zoo domweg en tot hun nadeel, door eenige ronkende dagbladwoorden bij den neus laten leiden....

III.

Men kan niets rustiger bedenken dan een namiddag aan het strand, al bruist en klotst de zee ook onophoudelijk aan onzen voet.

Vóór, of als de wind wat onaangenaam is, in eene der badkoetsen gezeten, kon ik uren lang op dat wijde - wijde, en nooit naar eisch beschreven - tooneel staren.

Aan den horizon, waar lucht en water zich met elkander versmelten, verschijnt, in een nevelig verschiet, hier en daar een driemaster, een stoomer of ander vaartuig, op weg naar het Kanaal.

Op eenigen afstand van het strand stijgen de wit beschuimde golven op, klotsen tegen elkander, verdwijnen en verschijnen weder.

Hebt gij nooit in den Dierentuin van Antwerpen de witgrijze yacks, met breede en lange manen, met ingedoken kop tegen elkander zien opschieten?

Ieder golf scheen mij toe eene gansche kudde yacks te zijn, die met neêrgedrukte horens tegen eene andere kudde yacks opstoof, wegzonk, om een oogenblik daarna, als het ware uit den diepen waterschoot weêr te verschijnen en den aanval opnieuw te beginnen.

Tusschen het vlechtwerk der mosselbanken liep de golf voort gelijk eene zilveren slang, om na een oogenblik weêr te vergaan en door eene nieuwe, die telkens wat verder slingert en kronkelt, te worden opgevolgd.

Eindeloos op- en afvloeien, maar met altijd nieuwe kleuren, nieuwe vormen; eindeloze variatie - en echter hoor ik den dikken worm, met zijn eeuwigen *Echo* van straat- en oude vrouwen-praat, morren: 't Is hier eeuwig hetzelfde.'

Dames zitten in het zeezand te lezen, te borduren, te breien; de kinderen graven altijd hunne grachten, werpen hunne wallen op, delven diepe putten, waarin zij zeekrabben en garnalen bergen of op welke zij papieren scheepjes laten varen, of wel zij zoeken op bloote voetjes, in de opkomende zee, rijk gekleurde schelpen.

Achter ons speelt men *croquet* - een doodvervelend spel, maar waarvan ik toch met allen eerbied spreek, en dat ik tevens aan alle fatsoenlijke juffers en heeren aanraad te beoefenen, want het schijnt bijzonder voornaam.

Ik meen dat op te merken bij de dames, die zich met dat spel, in opgehaakte zijden kleedjes, geganteerd en weelderig gecoeffeerd, bezig houden; ik meen dat ook te zien aan de poses, die daar dien ‘menheer’ aanneemt, aan zijne hoogst indrukwekkende uitleggingen, aan zijne wanhopige gebaren als iemand het spel min of meer verbroddelt, aan zijn mikken, scherp toezien en den hoogen en voornamen toon dien hij aanslaat.

Die ‘menheer’ schijnt mij toe een meester in het *croquet*-spel te zijn; gewis heeft de man veel metallieken, en bij die metallieken een groot kasteel, en om dat kasteel een groot park, en in dat park een groot plein, effen als een dorschvloer, en zonder twijfel speelt men daar *croquet* met den hoogwelgeboren heer van....

Ik heb, als een nederig gapend burger, een oogenblik het spel nagekeken; de groote ‘menheer’ heeft dit geduld, gelijk een groote ‘menheer’ wel eens goedwillig duldt dat een knecht hem op de vingers kijkt.

Van het spel begrijp ik echter niets, en de ‘menheer’ schijnt alles aan te wenden om mij te doen gelooven, dat het bijzonder moeilijk en ingewikkeld is - kortom, dat men een man van aanzien en met overgroot verstand begaafd moet zijn, om zich met dat edele spel bezig te houden, en dat dit overigens ook door niemand gespeeld

wordt dan door personen van conditie... zooals hij beweert te zijn....

Daarom denk ik dan ook, dat, wil men aan het strand bijzonder voornaam schijnen, men *croquet* spelen moet.

IV.

't Zij zoo, ik ga mij verlustigen met een rit op een ezel: dat is beter gezelschap voor mij.

Op een ezel? Wel ja, zooveel deftige menschen, te beginnen met Onze Lieve Heer, reden wel op een ezel; doch, 't is waar ook, laat ons dit niet te hardop zeggen; want wij gelooven niet, dat bij den dikken worm met zijn *Echo*, Onze Lieve Heer nog onder de deftige menschen gerekend wordt.

De dikke worm reed echter zelf Zondag op een ezel: 't moet dus nog *comme il faut* zijn.

Mijn vrouw zit reeds boven op een grauwtje; mijn kleine jongen zit zoo fier op den langoor, alsof hij de schutterij onder de wapens, kommandeeren mocht; mijn dochterke jubelt en schettert, half gelukkig en half bang, en ik - ik laat mijn twee lange beenen, die schier tot aan den grond reiken, langs het rijdier afhangen, hetgeen in de verte moet doen denken dat mijn ezel, een ezel met zes pooten is.

Langsam, nur langsam gaat het nu, dicht langs de zee, over het strand voort en op Heyst aan.

Het gaat zoo langzaam dat, indien de ezeldrijver soms niet eens duchtig met den stok speelt, men denken zou op eene soort van mecanieke ezels te rijden.

Ja, meer dan eens heb ik mij zelve de vraag gesteld:

‘Zou dat dier wel levend zijn? Zou men mij niet een ezel verhuurd hebben, die men 's morgens in den omtrek van den staart opwindt, en wiens binnenwerk, gelijk een huisklok, stil en regelmatig loopt tot 's avonds?’

Die vraag was, uit meer dan een oogpunt, gewettigd.

Inderdaad, onze ezels stapten altijd even bedaard, even kalm, even lui en traag, altijd in dezelfde houding en nooit luisterend naar den toom, door het mulle zand voort.

Klopt de jongen, die echter slechts klopt als men hem dreigt te kloppen, den langoor op de knoken, dan doet deze twee stappen sneller dan gewoonlijk, en herneemt bij den derde zijne eerste beweging.

Meester langoor is, geloof het mij, een groot wijsgeer; hij toont zich zoo koppig mogelijk.

Als ik welwillend, toegevend ben, zoo redeneert hij, zal men des te meer werk van mij vragen; ik zal van den vroegen morgen tot den laten avond moeten draven. Klopt nu eenigen tijd een dozijn bessemstelen en zweepen op mij stuk, maar weldra zal men zeggen: er is niets aan te doen! Dan schikt de mensch zich naar *mijn* wil, in plaats dat ik mij naar den *zijne* plooië!

En inderdaad, de ezel schikt zich niet naar ons; maar wij naar hem.

De ieverigste drijver wordt lui gelijk de ezel zelf; zijn ruitser moet zich ten slotte wel getroosten te zeggen: ‘zooals het u belieft, mijnheer de ezel’ - of ‘mevrouw de ezelin’.

Is de ezel een echte wijsgeer, dan moet hij sober en matig zijn - ofschoon de dikke worm met zijn *Echo* het tegendeel zal beweren; dan moet hij niet gedruischmakend zijn - en dat is hij ook niet: dit wordt hij slechts na zijn dood, wanneer de menschen, die alles bederven, van zijne huid oorlogzuchtige trommelvellen maken.

Daaraan heeft langoor dus geen schuld; in zijn leven,

hoe hevig men dan ook trommelde, gaf zijn vel niet het minste geluid.

Is hij een echt wijsgeer, dat moet hij ook niet veel praats hebben - en dat heeft hij ook niet; maar ik ben er zeker van, als hij bewegingloos aan het strand staat, de oogen door lange, dikke en grauwe wenkbrauwen beschaduwd, ziet hij alles en iedereen, en maakt zonder twijfel diepzinnige bespiegelingen over de ijdelheid der 'mensen en menschen'.

V.

Allenskens was ik de laatste der karavane geworden; mijne reisgenooten waren mij ver vooruit, toen eensklaps mijn ezel stil stond - pal als een paal, pal als de dijk der zee.

Of ik hem de hakken in de zijden stomp, hem om de ooren of op de plaats sla, waar hij het kruis draagt, langoor verroert zich niet meer.

Ik schreeuw om den ezeldrijver, maar die is met de karavane vooruit; ik zie rond of er geene hulp opdaagt, geen genadige badgast, die mijn wijsgeer eens even zou willen knuppelen - helaas!

Mijne verwachting was vruchteloos, en mijne stem ging in het majestueus gemurmel der zee verloren.

Wat anders aanvangen, dan van mijnen schapenvacht springen en mijn rijdier bij den toom leiden; maar hoe ik trek of niet, langoor staat onbeweeglijk.

O, het is stellig, 't is een mecanieke ezel, wiens loopwerk moet opgewonden worden.... Ik grijp naar den

staart om die opwinderij te beginnen, doch ik word met een grijnzend *iha*, op eenige stappen ver in het duin geslingerd en mijne twee lange beenen - het ondichterlijkste wat een mensch bezit - spelen een oogenblik als twee molenwieken in de lucht.

Ik heb me dus bedrogen; neen, die ezel leeft; maar noch geweld, noch beleefde toespraak, noch hartroerende redevoeringen kunnen hem doen besluiten te gaan: hij staat en blijft staan.

Wat aanvangen? Ik leg me heel eenvoudig in het zand neêr, in afwachting dat de karavane terugkomt.

Ik beklaag het mij niet: het zand is lekker en zacht; een koel en frisch windje streelt het duin; ruischend is de zee, rustig de omtrek, heerlijk de vlakte.

Met den linkerarm over het voorhoofd gebogen, om mij ietwat tegen het zonneke te vrijwaren, staar ik voor mij uit.

Allengs krijgt mijn ezel eene gansch andere dan eene ezelsgestalte; mij dunkt, hij zet zich voor mij op het duin, gelijk gij of ik in een leuningstoel zoudt plaats nemen.

't Wordt zoo omtrent een oud en grijs procureur, in een grijzen kamerrok gehuld en met eene Grieksche muts op, waarop, wonderlijk! eene stijve veêr staat.

Het oog is door dikke, grauwe wenkbrauwen beschaduwd en, als hij de lip optrekt om te lachen, laat hij twee groote snijtanden zien, sterk genoeg om een Engelschen lord afgunstig te maken.

'Amuseert gij u te Blankenberghe?' vraagt mij de procureur, op de eene leuning van zijn stoel gebogen.

'Voortreffelijk.'

'Een bewijs dat gij geen zieke zijt.'

'Goddank, neen.'

'Och zieken komen hier ook eigenlijk niet; men gaat immers naar eene badplaats om zich ziek te maken?'

'Soms wel.'

‘Zoo zijn de menschen! Zij laten niets in hunne wezenlijke bestemming: wat goed is voor de gezondheid, wordt zoo misbruikt dat het een nadeel wordt.’

‘Maar ik zie niet dat te Blankenberghe, een zoo groot misbruik van het leven wordt gemaakt, mijnheer de procureur, of hoe ik u noemen moet!’

‘Tot heden toe niet; neen, zeker niet! Het gaat hier nog zeer eenvoudig toe; vergeleken met andere badplaatsen, zeg ik zelfs patriarchaal.’

‘Hoe weet gij dat van andere steden?’

‘Dat hoor ik van de badgasten op het strand. Vóór eenige dagen zijn er nog een paar heeren en dames, 't waren Duitschers, opgebroken, omdat zij het hier dood vervelend vonden, en zij gingen liever hunne tenten te Oostende opslaan.’

‘En weet gij ook waarom?’

‘Drommels, dat is zeer eenvoudig! Er is hier te Blankenberghe nog geen zwerm van aardige, gedruischmakende dames, prachtige klampvogels, die er jaarlijks neêrslaan om de barons en de voor barons spelende kantoorklerken, te plukken. Maar ook, onze badplaats is, in de oogen der progressisten, nog een verachterd ding, waar vooral de versleten adel, de priester en de stevige burger komen huishouden. De zoogenaamde beschaving is, volgens den vooruitgang van onzen tijd, nog niet gearriveerd. Die wordt ons aangebracht in de valsche chignons van zekere hertoginnen de *contrebande*....’ En de grijze procureur trok de bovenlip op, en glimlachte.

‘Wel bedankt voor die beschaving!’

‘Gij zijt geen progressist, gelijk....’

‘Gelijk de dikke worm, met zijn *Echo* misschien?’

‘Ha, gij kent hem?’

‘Dat moet een bol zijn met eene overgrootte macht van verstand?’

‘Hebt gij ooit het blijspel *Grandeur et Décadence de Monsieur Joseph Prudhomme* gelezen?’

‘Zonder twijfel.’

‘Gij ziet in den dikken worm, den Joseph Prudhomme van onzen tijd in persoon. Het is de rijk geworden kruidenier of koopman in kaarsen, steenkolen of schuurpapier, en die nu een kolossalen afkeer aan den dag legt voor alles wat hem daaraan herinnert; hij noemt zich gewezen koopman. In politiek zoekt hij zijne denkwijze in zijn *Echo*, en leest ook nooit een ander blad, om niet in zijne denkwijze te moeten wankelen. Zoo doende gaat hij door voor een man uit één stuk. Natuurlijk is hij voor alles wat helder blinkt en voor al wat hol klinkt - zooals de woorden “voortgang” - “beschaving” - “vrijheid” hetgeen niet belet dat hij, namens diezelfde vrijheid, al de “papen” zooals hij de priesters gaarne aanduidt, zou willen zien ophangen en hen nog den strop en de doodkist zelf doen betalen.’

‘Ik ken die soort van vrijheidsvrienden, procureur!’

‘Hunne zedelijkheid is die van Tartuffe....’

‘Laat ons liever dat teêre punt maar niet aanraken....’

‘t Zij zoo! Uit zucht om iets te zijn, om, zal ik zeggen, zijn pronkappelig hoofd ten minste op deze of gene manier boven anderen uit te steken, liet hij zich in een zilveren uniform steken en op eene soort van houten paard zetten. Hij werd majoor of kolonel der burgerwacht, welke tot alles dient behalve tot wacht en rust van de burgers, maar veeleer tot hunne onrust. In die hoedanigheid denkt hij het kruis van eer verdiend te hebben, en dat kruis, hetwelk maar niet komen wil, zal *le plus beau jour de sa vie* zijn. ‘t Zal echter ten slotte komen, want dergelijke steunpilaren van den tempel des vaderlands, staan in ons landeke hoog aangeschreven bij zekere ministers....’

‘Gij zijt een grondig menschenkenner, procureur!’

‘Daarom weet ik ook dat gij eene soort van filosoof

zijt, die al hekelt wat u niet aanstaat, en de wereld als een handschoen zoudt willen omkeeren. Maar dat is eene gekke pretentie van uwentwege, want de filosofen bekeeren niemand, zelfs hun eigen persoontje niet. Het gekke wereldje is nu eens zoo gemaakt, en het moet nu ook maar zoo versleten worden.'

VI.

Ik zweeg, want ik beken dat die woorden mij wel eenigszins kwetsten; maar ik gevoelde dat ik niet bij machte was om met dien sarcastischen procureur te redetwisten.

'En gij zelf hekelt?...' waagde ik echter te zeggen.

'Ja, om te lachen, maar niet om te verbeteren. De menschen zijn onverbeterlijk, omdat zij hunne eigene dwaasheden niet inzien. Wat u betreft, gij hebt den poëet nog niet genoeg uitgeschud, en poëeten leven van verbeelding. Poëeten zijn gelijk aan den ezel, waarvan men verteld heeft: men zette aan grauwtje een groenen bril op, legde hem krullen en spaanders voor, en hij dacht dat hij lekker malsch zomergroen at.... Van verbeelding alleen werd hij vet....'

De procureur haalde eene snuifdoos voor den dag, klopte op het deksel, snoof met een snerpend gedruisch den tabak op, en niesde alsof hij het duin wilde in tweeën klieven.

'Hoe zoudt gij het aanleggen, bij voorbeeld,' ging de procureur voort, 'om dien gepommadeerde, ge kent hem zeker wel, dien met zijn gekrulden knevel, van zijne pretentie te genezen dat hij tot het 'groot volk', tot het

‘gedistingueerd volk’ behoort en *beau garçon* is? Hoe zoudt gij hem kunnen gewennen om niet zoo, uit zijne gewaande hoogte, op menschen neêr te zien, die eenvoudig de schouders voor hem optrekken! Hoe hem afleeren te denken, dat iedereen er op uit is zijne kennis te maken, zelfs diegenen die hem ontwijken, en met Shakespeare zeggen, als zij hem slechts zijn zakdoek zien uittrekken: ‘Ik riek in hem den domkop.’

‘Inderdaad, ik beken dat er aan zoo iets niet veel te verbeteren valt.’

‘Zijn vader kwam als een simpele boer naar de stad, werd magazijnier, verkocht later chicorei en maakte fortuin, en als dat braaf en deftig vaderke eens uit zijn graf opstond, zou hij wel verwonderd zijn den zoon hier te zien loopen met de borst vooruit, den krop gezwollen als een duiver, de voeten zettende gelijk een juffer die op eieren loopt, geaffecteerd Fransch sprekende en soms wat Vlaamsch hakkellend om te doen denken, dat hij van die gemeene taal juist genoeg kent om zijn knecht te commandeeren.’

‘Zou de man zoo erg aangedaan zijn, procureur?’

‘Twijfel er niet aan.’

‘Indien men hem eens voor eenigen tijd in een gekkenhuis plaatste?...’

‘Ongeneesbaar, beste jongen! Weet ge wanneer de ziekte hem eigenlijk verlaat, anders gezegd, wanneer hij zijne pretentie laat varen? Als hij zich tegenover meerderen bevindt, tegenover personen die titel voeren en die veel - zeer veel geld hebben. Dan wordt hij plooibaar als een arlekijn.’

‘Hebt ge zijne vrouw ook bemerkt?’

‘O, die wil zoo voornaam zijn, dat ze er reeds op dubt of ze niet met eigen rijtuig naar den hemel zou kunnen reizen; want er heengaan gelijk een gewoon sterveling, zou ze “bah!” compromittant vinden.’

De procureur lachte als een duivel.

‘Kunt ge mij niet eens eene echte *menschelijke* figuur aanwijzen, procureur? Ik verveel me doodelijk in uwe aangekleede apenwereld.’

‘O ja. Hebt ge nog niet een man ontmoet, met een zeer burgerachtig uitzicht? Een zwarte jas, een hoed met ietwat breede randen.’

‘Die de minste kleine dienst, aan hem of aan zijne kinderen bewezen, met eenige beleefde woorden weet te vergelden, en u sindsdien nooit meer voorbij gaat zonder te groeten?’

‘Juist. De man valt weinig in het oog. Men gaat hem voorbij, denkende een boerenburgemeester of een gepensionneerd ontvanger voor te hebben. Welnu, die man draagt een der meest aristocratische namen van gansch Frankrijk, dien hij hier echter, om niet in concurrentie te moeten komen met ridders van den chicorei, onder een alledaagschen naam verbergt.’

‘Al te nederig, procureur!’

‘Die eenvoudig gekleede meisjes, die levenslustige jongens zijn zijne kinderen. Hij bezit miljoenen, titels en blazoen. Het departement waar hij zijn verblijf houdt, is als bezaaid met zijne weldaden, menschlievende gestichten, hulpverblijven voor den arme van allerlei aard; hij is, kortom, een man van groot aanzien, grooten invloed. Onder Napoleon III werden hem de prachtigste voorstellen van wege het hof gedaan, die hij echter niet aannam omdat hij legitimist is. Hier gaat hij ons onbemerkt voorbij en dat is zijn geluk, en na een kalm gesleten dag knielt die man, omringd door zijne kinderen, 's avonds neêr en bidt luidop, zooals Bossuet, Carlomagnus deden en zooals de kleine kinderen doen.’⁽¹⁾

‘Drommels,’ dacht ik, ‘dat is een procureur met gezond verstand en met goede denkbeelden!’

(1) Louis Veuillot.

‘Gisteren ging de edelman, beleefd den hoed afnemende, voor den zoon van den chicorei-koopman van het gaanpad, en deze zag hem aan alsof hij zeggen wilde: Ik zal mij wel wachten mij te compromitteeren met u te groeten, gemeen burgerke dat gij zijt!’

‘Indien hij eens wist wie dat gemeen burgerke was!’

‘Hij zal het niet weten, tenzij hij lezen zal wat gij schrijft, en dat zal hij niet; want vooral Vlaamsch is hem te gemeen....’

VII.

‘Zijn er nog meer van die soort voorhanden, procureur?’

‘Tamelijk veel; doch er zijn groote varieteiten in de specie. Die lange, ge weet wel, die altijd met kleine stapkens gaat en stijf als hadde hij de el ingeslikt, waarmee zijn vader misschien achter de toonbank stond; die u met eene geaffecteerde vrouwenstem toespreekt, en u ten hoogste twee vingertoppen, doch nooit de hand, zal toesteken; die al zijne woorden afmeet en daarin misschien zijn vader gelijkt, die, ridder van de el, nooit iets meer, misschien wel iets minder, dan de juiste maat gaf; die verder altijd een beleefde haastigheid aan den dag legt, alsof hij zeggen wilde: Hoe kom ik toch van u weg! - die goede jongen is ook eene soort van *snob*, doch van beteren deessem dan de bovengenoemde.’

‘Hemeltje-lief, wat al last die menschen zich aandoen!’

‘Onder de vrouwen is die ziekte grooter dan onder de mannen. De meesten komen hier om hare dochters op de markt te brengen. Hebt ge die dikke waggelende gans

reeds door het zand van het strand zien plonsen, omringd door hare vier of vijf kleine ganskens? Die brave vrouw meent het goed; ook wil ik haar in hare moeilijke bezigheid niet hinderen. Eene der jongste dochters heeft beet aan den angel gekregen. Het volgende jaar komt de oude dus met ééntje minder ter jaarmarkt. Nu, dat is eene onnoozele visscherij. Overigens, iedereen vischt hier - de kinderen niet uitgezonderd.'

'Zoo de oude zongen, zoo piepen de jongen.'

'Ik heb schooljongens van twaalf en veertien jaar liefdes-verklaringen hooren maken, aan dames van tien; ik heb dat goedje zien rood worden en coquetteeren. Die gekke moeders vinden dat geestig en nemen die kinderen uit de broeikas, 's avonds meê naar den schouwburg en vooral naar het kinderbal. 't Is goud waard om dat kleine volkje den volgenden dag onder elkaar te hooren redeneeren. George beweert dat de kleine Adeline smoorlijk op hem verliefd is - maar, de cynieke, lacht met haar, en blaast hare liefde naar de maan gelijk de wolken zijner sigaar: - George is dertien, Adeline is tien jaar oud.'

'Goed begin; heet men dat soms *la morale indépendante*?'

De procureur lachte en neuriede het liedje van Béranger:

Tra la la la, les demoiselles,
Tra la la la, se forment là.

Na eene poos ging hij voort:

'Albert, de held wordt veertien jaar, is dol verliefd op een kindermeid van twintig. Clemence verkwijnt van smart op haar elfde jaar, omdat de vijftienjarige markies de la Patisserie haar het hoofd heeft op hol gebracht, en Hortense koopt ieder dag de *Vigie de la Cote*, ofschoon zij alzo vier- of vijfmaal hetzelfde nummer koopt, om te zien of de zestienjarige baron Immerdurst, die

verleden jaar de knieën zijner broek bemorst heeft om haar trouw te zweren, nog niet is aangekomen. Gij lacht? Maar als de kinderen zich met groote menschen-werk bezighouden, wat zullen wij dan doen?’

‘Die vraag maalt mij reeds zoolang in het hoofd, procureur.’

‘Eene andere soort van badgasten is die, welke men dwaalsterren zou mogen noemen, *étoiles filantes*. Het zijn die, welke 's avonds aankomen, hun naam op het register van hun logement doen inschrijven en 's morgens verdwijnen. Vier of vijf dagen later meldt de *Vigie* hun naam, en gansch de wereld denkt dat ze ook *zo-zo's* zijn geweest. Dat is een klein en goedkoop middeltje, om bij zekere menschen als voornaam aangeteekend te staan, Wilt gij nog andere exemplaren kennen?’

‘Spreek, onbarmhartige procureur!’

‘Neem zekere Duitschers. Vóór den oorlog van 1870-1871 wilde schier niemand Pruis zijn, nu eigent zich schier ieder Duitscher die hoedanigheid toe. Hebt ge dat grijze Duitse stekelvarken al ontmoet?’

‘*Connu, connu*; mijn kleine jongen vroeg me naïef gisteren, of dat nu Blauwbaard was!’

‘Alles pikt en steekt bij hem; stoppelig haar, ten minste datgeen wat er nog overschiet; stoppelige knevel, stoppelige baard, zelfs stoppelige neus en oogen. Zonder pinhelm is hij, men ziet het, een Pruis van den echten stempel, die met zijn *Stolz* op alles wat hem omringt, neêrziet. Rechts en links is de kerel geflankeerd door een paar Pruiskens, met katterige gezichten, die reeds blazen en sissen gelijk katers als men hen slechts nabij komt.’

‘Ja, zoo'n lieve familie als dat groepje uitmaakt, heb ik nog nooit gezien!’

‘Een blond *Mädchen*, eene verliefde *Turteltaube* wordt in dien lieven en beminnelijken kring van stekelvarkens, zorgvuldig bewaakt. Het kind staat of zit altijd in eene

bepaalde richting te kijken, of *hij* niet zal opdagen; maar *hij* is niet welkom bij de stekelvarkens, en 't is omdat *hij* moet geweerd worden, dat men zoo gedurig de pinnen opsteekt, onder het zingen van

O nein, o nein, o nein,
Die Brautigam muss grösser sein!

Ik sprong overeind, want het scheen mij toe dat de procureur, hij alleen, wel zes kelen open zette, om het lied van Arndt te zingen.

VIII.

Toen ik de oogen op de plaats sloeg, waar de procureur zeer duidelijk voor mij gezeten had, was hij verdwenen, en mijn ezel stond weêr daar, onbeweeglijk en den kop naar beneden - even als een ezel die niet opgewonden is.

Wat het lied betreft, het werd wel degelijk gezongen: namelijk door de jongste stekelvarkens, die met opgetrokken neus, neusnijpers en aangevette kneveltjes, in de Vlaamsche duinen, kwamen lallen:

Sein Vaterland muss grösser sein!

Zouden zij misschien denken, in deze duinen, eens pinhelmen te komen planten? Of zouden zij hier enkel welvoorziene *Brauts* en *Brautigams* willen blijven oogsten?...

En mijne karavane, die niet terugkeert!

Ik herneem mijne vorige houding, en in de hoop van niet meer in mijn gesprek met den procureur gestoord te worden.

De wonderlijke kerel zit andermaal voor me met zijn grijs gezicht, lange wenkbrauwen, langen neus, met eene dikke zware hanenveêr achter zijn oor gestoken.

‘Hebt gij de kursaal reeds bezocht?’ vraagt de procureur.

‘Zeker wel.’

‘Harmonie hier, dissonnanten ginder! Schier niemand luistert eigenlijk naar de muziek, omdat iedereen met de muziek in zijn hart of hoofd bezig is. Als deze of gene heer nadert, beginnen al de hartjes der meisjes te bonzen, te fluiten, te klingelen. In de partij van den vader zijn eenige maten rust, en hij vraagt middelerwijl: - Wie is die heer? - De markies de la Patisserie. - Zoo, zoo; rijk? - Maar hoe kunt ge dat vragen? Een markies? Hij rijdt dagelijks te paard met de freules von Immerdurst! - En papa valt in met: ‘Bom, bom, bom!’ terwijl Emilie, in haar hartje, met accompagnement van diep ontroerende tonen der violoncelle, zingt:

Et pendant tout le bal

Je ne pensais qu'à lui.

‘Emilie dweept met al het schoons dat een markies haar geven kan: van cachemiren shals, een rijtuig met vier paarden en eene loge in de opera niet te vergeten. Harmonie, harmonie *for ever!*

‘Daar nadert een tweede jonge heer. Bij Hortense is de muziek in vollen gang. Tien maten rust bij de oudjes. - Wie is die heer? - Zekere Petersen. - Foei, wat alledaagsche naam! - En zijn betrekking? - Als zijn oom dood is.... - Gekheid, ooms leven altijd lang - en tegen het verliefde lied *O, mon Fernand* in, brult en grommelt

de oude:

Sie sollen ihn nicht haben!

‘Eindelijk vindt een derde heer dat de muziek - van het orchest namelijk - bekoorlijk is, waarop de moeder het ook charmant heet, ofschoon ze niet weet of men een polka-mazurka of eene droomerij heeft gespeeld. Ze vindt verder dat de kursaal eene wezenlijke jaarmarkt is, waar de moeders hare dochters komen monsteren; maar *zij* zegt altijd: ‘Kinderen, blijft maar achteruit; men zou nog wel denken, dat wij u te koop zetten, zooals die oude pronkende pauw daar, en die kloek met hare magere kiekens ginder, en die....’

‘Procureur, procureur!...’

‘Ditmaal was hij wel degelijk verdwenen; het geroep mijner karavane deed mij opspringen; ik besteeg mijnen ezel, doch ik moet bekennen met zekeren eerbied, sinds ik hem als procureur, als wijsgeer had leeren kennen.

1874.

**De geest van het vaderhuis.
Bladzijden voor mijne Kinderen geschreven.**

I.

Daar is een geest, die altijd om mij zweeft, die in de groote oogenblikken des levens tot mij spreekt, en immer een richtsnoer van mijne daden in geweest.

Ik noem dien geest 'de geest van het vaderhuis'; want als hij tot mijn gemoed spreekt, adem ik andermaal in den frisschen luchtkring dien het huis omwaait, waar mijne wieg op den steenen vloer kantelde; waar de schoot mijner moeder het zachtste dons en waar hare schaduw, als zij over mijne wieg schoof, zoo zacht was als de schaduw van den vleugel eens cherubs.

Als die lucht mij omgeeft, zie ik weêr dat stille huis voor mij liggen, dat huis in den zomer deels onder de oude lindeboomen verborgen - reusachtige bloementuilen, waarop millioenen bieën zingen; walmende wierookvaten, die een zoeten geur ten hemel wasemen; uitgespreide

wieken, in wier schaduwe u alles het 'Vrede zij uwer' toefluistert.

In den winter zijn die linden trouwe wachters, die hunne knoestige armen beschermend over het oude zwart-roode pannendak heen steken; zij zijn soms een hoog orgel uit wier takken, door sneeuw en ijzel omgeven - verzilverde orgelpijpen - een mysterieus lied met onbegrepen bromstemmen opstijgt.

Ja, ik zie weêr het vaderhuis met den hoogen gevel, hooge vensters en donkergroene blinden! De wingert bedekt den ouden gevel, op wiens top de vergulde windvaan staat.

Buig het malsche loof van den wingert ter zijde en gij zult in de ankers het jaartal 1689 ontwaren - het jaartal dat het huis herbouwd is. Hoeveel jaren of eeuwen stond zijn voorganger reeds daar?

Van oudsher wonen zij daar, de mijnen, van ouder tot ouder, van kind tot kind, altijd bezield met denzelfden geest.

Sedert eeuwen houden zij hun familiewapen in eere, doppen den vinger in het wijwater en getuigen door het kruisteeken, in den naam der Vaders, des Zoons en des H. Geestes, dat zij gelooven.

Gegroet, gegroet, o vaderhuis, in wiens schaduw zooveel geslachten der mijnen onder het vroolijke wiegekleed, gelijk onder het kille baarkleed, hebben gerust!

Gegroet, gegroet! Gij toch veroudert niet en zooals de vader dàar gewoond heeft, wonen er thans zonen, schier omgeven door hetzelfde huisraad.

Op dien stoel aan het groote, heldere haardvuur, heeft de vader gezeten; ja, dàar in dien hoek! Hij staarde, even als die hem zijn voorgegaan, op dezelfde witte wanden, waarop het gezellig vuur glanst, schaduwen en schimmen werpt.

Dàar zat onze moeder, oud en grijs, altijd met den

glans der eerlijkheid op het wezen, over haar naaiwerk gebogen; daar zat ze 's avonds te bidden, wanneer de heilige stilte slechts afgebroken werd door het tikken der hooge hangklok.

Gegroet, gegroet, o huis! Gij zijt met ons vergroeid! Gij zijt ons heiligdom, en wie het verlaten heeft, keert immer tot u terug, vooral als de stormen des levens zijn hart hebben gewond!

Wij leeren u door die, welke niet onder uw dak geboren werden, lief hebben; wij voeren vrouwen en kinderen tot u, en gij, gij spreidt met een zoeten glimlach de armen open en liefst ze, en kust ze, en zegt hun: ‘Weest welkom, gij allen, vooral gij, lieve kleinen, kinderen van ons bloed!’

En allen lieven ook dat groote, oude huis, en ‘Daarheen! daarheen!’ was de kreet die ons reeds uit hunne wieg tegenklonk.

Voor ons is het bezoek in die oude woning, eene hertempering van ons gemoed, het genieten eener zalige rust, van een ongestoorden vrede; voor hen, voor de jongeren, is het een oud tooverpaleis, geheimzinnig in de schaduw der oude boomen verborgen, doch waar alles hun toelacht: waar het suiker sneeuwt, waar het melk droppelt, waar gouden vruchten aan de steenen en blozende rozen aan de dorre houtranken groeien!

II.

Het was in December 1876: de hemel was grauw, de klammigheid dauwde op de ruiten mijner woning; hoog in de boomen bromde de wind en in ons gemoed, die

inwendige harpe, ruischend onder den invloed van buiten, klaagde 't zonder te weten waarom.

Mijn geest was somber gestemd: in het midden van een liefdevollen huiskring, van huiselijke rust, had een bang gevoel mijne ziel overmeesterd.

Ik dacht gedurig aan sterven, aan begraven, aan dat rusten in den koelen grond, aan dat onverschillig en harteloos neêrliggen in die enge kist, terwijl boven ons, onze geliefden op den rand van het graf zullen weenen en snikken.

Waarom die smartelijke denkbeelden, doormengd met gedachten aan het vaderhuis?

Wie kan den menschelijken geest ontleden, doorpeilen? Wie kent de grenzen, binnen welke die geest leeft en zweeft? Wie kent de afmeting, waar wij hem slechts onduidelijk en eindelijk niet meer verstaan? Waar wij nog slechts flauwe klanken van zijne stem kunnen opvangen, die naar ons wanen geen woorden meer vormen?

Wie durft bepalen tot op welken afstand, van de uiterste grenzen van het onbekende land, onze ziel nog indrukken ontvangt, in welke gemeenschap zij leeft met de dooden en de ver-af-zijnden, en in welke mate zij deze ondergaat?

Geheim, geheim! dat eens voor ons allen zal opgelost worden als wij het stof, dat onze ziel omkleedt, zullen hebben afgeschud en deze eindelijk in eene zee van onbeneveld leven stijgen en immer stijgen zal: *Excelsior!*

Telkens als het baarkleed over ons huis gehangen werd, was het schemerig in mijn gemoed.

Nu ook ontving ik het bericht: 'Op het oogenblik dat gij dit leest, zal onze broeder reeds in den hemel zijn.'

In den hemel zijn! 't Is zoet gezegd; hij is dus naar onze moeder gegaan. En toch, God, mijn God! wat was die slag zwaar voor mijn mannelijk gemoed.

Onder den fellen hoefslag spatten de vuurvonken uit

den harden steen; onder dezen slag spatten de tranen uit mijne oogen.

De jaren doen den tranenstroom opdroogen, of liever de jaren versteenen de korst van ons hart, die in onze jeugd slechts een licht gaas scheen, zoo gemakkelijk welden de tranen er doorheen.

O ja, wij zijn wijzer, zegt men; maar zijn wij beter? Neen, neen, neen!

Heengegaan naar onze moeder!... Onverwacht, zonder ons nog eens te zien, zonder ons nog een woord toe te spreken, zonder nog eens de hand te drukken!

Voorafgereisd... alleen.... Ja, dat is het lot van allen.

Hoeveel vrienden en geliefden wij hier op aarde ook mogen tellen, wij gaan alléén weg; wij moeten alléén die duistere, die onbekende eeuwigheid in; ons overschot ligt alléén in den donkeren schoot der aarde... alléén!

Doch hooger, hooger ziet men elkander weêr in het land van licht en liefde.

Voorafgereisd... dat is het, en anders is het niet.

Een later bericht zeide mij:

‘Lodewijk is nog in leven, doch hij is zonder bewustzijn.’

Zijne ziel zweefde op den boord zijner lippen in afwachting dat ik komen zou; zij scheen het stof dat op hare wieken lag, niet te kunnen afschudden en het was zij, die ziel - die zuster van mijne ziel en door mysterieuse banden aan haar verbonden - welke de mijne in die sombere Decemberdagen, in eene niet genoeg begrepen taal, had toegesproken, gewenkt, geroepen, aan scheiden en sterven had doen denken.

‘Kom,’ sprak de geest van het vaderhuis, ‘kom, laat ons derwaarts gaan, al is het dan ook te laat om hem in leven te vinden.’

III.

't Was een mistige, een doodsche morgen.

Wat ratelt het rijtuig eentonig, akelig over den steenweg!

't Is of ik zelf denkend, smartelijk denkend, in den doodenwagen lig, die spoed heeft om mij op het kerkhof af te zetten.

Alles is nog donker; er zit iemand tegenover mij, in den anderen hoek van het rijtuig, doch ik zie niemand.

Van tijd tot tijd hoor ik eene stem, die nog over verschillende aardsche zaken spreken wil; daarna valt ieder van ons weêr in doodstil zwijgen, en wordt elkeen op zijn eigen gedachtenstroom heen en weêr gewiegd.

't Is zes ure,' mompelt eene stem, 'onze lieve kleinen zullen wakker worden!'

Dat kan niet anders dan de stem der moeder zijn.

Gisteren avond heeft ze de kleinen vaarwel gekust, en ze aan de hoede hunner goede bewaar-engelen moeten overlaten - aan die troostende wacht, welke een zoo zoete dauw van rust in ons gefolterd gemoed spreidt.

Weldra breekt nu het licht door, en dezen avond, vóór dat de zwarte sluier des nachts andermaal om de kinderkamer geplooid wordt, zijn wij terug.

Ja, nu worden de lievelingen weldra wakker, en nu ook werp ik het denkbeeld van den doodenwagen weg: ik wil uit dien wagen - ik wil leven - leven voor de mijnen!

Aan het oosten wordt eene flauwe schemering zichtbaar; de lucht is killig, koud, donker grauw; er hangt van den hemel tot op den grond een sluier, die alles onduidelijk maakt.

Een oogenblik verlaat ons rijtuig den straatweg en rijdt op den mullen zandweg; ik hoor nu het suizen van den

wind, en 't komt mij voor een murmelende rouwklacht te zijn.

Hoe wordt het aanschijn der wereld, door den toestand van ons gemoed, toch veranderd!

Ik ken op de heide, langs den steenweg, schier elken boom, elken aardhoop, elk watervlak, elk begrensd vergezicht; nu, nu komt ze mij als een kerkhof voor; de zwarte dennen, met hunne takken tot op den grond, schijnen mij toe in falies geborgen en knielende vrouwen, leden van onze familie, te zijn en de witgeschorste berken, priesters en koorknapen in koorkleed.

Hoe dikwijls ben ik door deze vlakte gereisd, met den levenslust en de hoop in het hart!

Toen ook hadden alle voorwerpen andere gedaanten, eene andere taal: zij spraken mij van leven, van bloei, van hoop in de toekomst.

Het waren oude bekenden, op uren afstand van ons huis, die mij zeiden dat ik het doel mijner reis naderde; het waren ver uitgezette voorposten, die mij allen groetten, tegemoet en achterna staarden.

Doch dat zijn ze ook nu, want de dood ketent zich aan het leven; waar de kiem des levens ligt, ligt ook de kiem des doods.

De doopdoek is tevens het doodshemdje, het bruidskleed tevens de lijkwaê, en wij dansen, alles vergetend, eenige jaren in ons doodkleed om.

IV.

Hoe zal ik het vaderhuis weêrzien?...

't Is nu straks drie-en-dertig jaar geleden dat ik heen-

ging; dat ik die stille, rustige, zalige plek verliet; dat oasis in het midden der wereld, zoo rijk aan stormen.

Ik begrijp nu de waarheid van die woorden; ik begreep die destijds niet.

De wereld in!

Mij dunkt, ik zie de zon weêr onder de breede linden door, tot in de groote woonkamer 'het huis' genaamd, en op den roodsteenen vloer, lichtelijk met zand bestrooid, schijnen en daar fantastische figuren teekenen.

't Is in den zomer namiddag, de broeders zijn buiten, want achter het huis rookt de schouw der brouwerij; ofwel 't is oogsttijd en de knechten slaan de zeis door het gouden koren, terwijl de armen, gelijk in de dagen van Noëmi, achter de zwoegende maaiers aren lezen.

Vader gaat met tragen stap heen en weêr. Zooals wij, klein zijnde, hem zagen, zoo zagen wij hem ook toen wij groot geworden waren.

Hij bleef immer dezelfde; zijne kleeding, zoover het mij heugt, werd zoomin in snede veranderd, als zijn deugdzaam hart, zorgeloos en vroolijk gemoed veranderde.

Zooals hij dààr heengaet, zal hij straks door zijne velden, door zijne bosschen, door zijne veestallen, over zijn erf, door het dorp gaan. Iedereen groet hem, iedereen acht hem en de kinderen nog het meest van allen, om zijn gul, opgeruimd en zoo licht uitspattend karakter.

Hij, Lodewijk, die nu misschien reeds in die effen en strenge doodkist ligt, was in gulheid en vroolijkheid zijn evenbeeld!...

De beweging is op het veld; in huis is als stil, stil als een graf, want ik, de jongste, ben er niet: ik zit nu in dien wiemelenden bieënzworm, dien men de dorpschool noemt.

De hooge hangklok, in eene lange bruine kas met groote kap - een grenadier met een beerenmuts op - besloten, tikt - tikt - tikt.

Soms zingt schel de kanarievogel, wiens kooi aan de gewelfde witte zoldering is opgehaald en straks zal de zon, onder de boomen doorstralend, breede lichtstrepen op de oude schilderijen en op den muur teekenen.

Moeder zit aan tafel en breit; er liggen twee brieven voor haar: een van den tweeden zoon, student aan de hoogeschool van Leuven, een van den vijfden, student in het klein seminarie van St.-Michiels-Gestel.

Buiten in het zand, onder de hooge linden, ligt de groote roode doghond, Nero, zich los en vrij in het zonneke te koesteren; naast en dicht bij hem, op den dorpel van het openstaande portaal, liggen de drie slanke hazewinden. Ik zie ze nog duidelijk, die eerste vrienden van het kind!

Als het winter wordt en buiten de boomen schudden en beven, en hunne verschrompelde bladen over het zwartroode pannendak neêrritselen, wordt de koperen olielamp reeds vroeg ontstoken, en spreidt het hout- en turfvuur, in den grooten en hoogen haard - een wezenlijke familiekamer - aangelegd, een helderen en vroolijken gloed door het woonvertrek; het spiegelt zich met wiegelende kleuren in de glimmende tichelsteentjes, en schept schaduwen achter en ter zijde van ons, die zich reusachtig op den witten muur uitspreiden en tot hoog, tegen de zoldering, broederlijk versmelten.

In den hoek van den haard rookt vader zijne pijp, zooals hij doet van den vroegen tot den laten avond; aan tafel, naast den haard, breit moeder, en ook een nichtje dat bij ons zusterlijk inwoont; ik, ik lees of teeken bij het flauwe licht.

Van tijd tot tijd werpt moeder een onrustigen blik op de huisklok. ‘Wat blijven de jongens weêr laat uit!’ zegt ze, op een toon waarin de moederlijke onrust doorstraalt. ‘t Is zeven uur, en reeds pikdonker.’

‘Waar gingen ze vandaag ter jacht?’ vraagt nu vader, tamelijk overschillig.

Op dat oogenblik hoort men getrippel en gekrabbel in het portaal: 't zijn de honden, die als boodschappers zijn vooruit gesnel.

Stemmen naderden het huis, voetstappen laten zich op den hardsteenen dorpel hooren, de deurklink wordt opgeheven; de honden snellen binnen en ijlen hongerig naar de keuken; de jagers verschijnen; de weitesschen zijn gevuld - dat getuigen de lichtbruine loopers der hazen die er boven uit steken.

Een half uur later zitten al de huisgenooten in een halven kring voor het hoog opflikkerend vuur, en tusschen de stoelen liggen de hazewinden, hunne lange voorpooten vooruit, hunne oogen vermoeid, half toegenepen, zich koesterend in de warmte; ofwel den slanken kop op den knie van een der onzen latende rusten.

Ofwel de broeders grijpen de speeltuigen, viool en violoncelle: er wordt muziek gemaakt: men speelt trio's of quartetten; bij allen in onzen kring, is de muziek als ingeboren.

Ofwel men repeteert 's Zondags morgens nogmaals de Mis, die straks zal uitgevoerd worden, het hallelujah dat tijdens den heiligen Kersnacht of tijdens het bloeiende Pascha, in onze arme en eeuwenoude dorpskerk weêrgalmen zou.

En hij, Lodewijk, was de ziel van deze harmonie, die van onzen huiskring uitgaande, in andere kringen weêrklank vond en den broederband tusschen de kerk en het oude dorpke, enger samensnoerde.

En als de student uit het Leuvensche *Alma Mater*⁽¹⁾ kwam, las hij ons zijne dichterlijke legenden en balladen; voor den studentenkring *Met Tijd en Vlijt* bestemd.

(1) Dr. J. Renier Snieders, te Turnhout gevestigd; hij was met wijlen Em. Van Straelen, den wakkeren en te vroeg gestorven Vlaming, een der stichters van dezen nu nog bloeienden kring.

Er heerschte kunstgevoel in het vaderhuis, zonder dat dit naar naam, naar roem zocht. Meesters kenden wij niet.

Ik begrijp nu dat allen in het dorp ons huis als eene stralende zon liefden. Van daar kwam de warmte die, even als in de natuur, bloei, leven en geluk verspreidde. Ik begrijp nu dat allen die dit huis bezochten, in de vreugde en in de smart deelden; ik begrijp nu, beter dan ooit, dat allen in eene gedrukte stemming verkeerden, telkenmale aan dit huis den rouwmantel werd omgehangen.

V.

Zoo werd ik groot in een huis, waar christen-, kunstgevoel en familie-eer heerschten, waar het verledene voor veel, voor zeer veel telde, en juist dààrdoor de toekomst met meer betrouwen werd te gemoet gezien.

De kunstgeest was in mij wakker geworden: ik wilde de wijde, de wijde wereld in; ik had uit eene provinciestad, dus als door de spleet der deur, de schittering der wereld gezien, haar gejuich, hare melodiën, hare zangen gehoord - en dààrheen wilde ik!

Dwaze, ik meende dat al dit in de verte opstijgend en voor mij vreemd gemommel, juichend geluk was; ik begreep niet hoeveel wee- en jammerklachten van dat gemommel deel maakten!

Mijne moeder wilde mij aan hare zijde houden; vader († in 1842) rustte reeds lang onder het ruige groene kerkhofkleed.

Diep in de rouwfalie gehuld, omringd door hare zes zonen, biddend maar gelaten, de oogen rood geweend,

maar door de hoop op weêrzien droog gekust, had zij aan den zwarten, gapenden, onverbiddelijken grafkuil gestaan.

Zij droeg het zwarte weduwkleed, de reine kroon der sneeuw witte haren, en juist daarom was zij ons te liever.

't Was een Septemberdag (1844), toen ik het vaderhuis verliet; mijne moeder, altijd in alles, zelfs tot in het geringste, de leidsvrouw, de schutsengel harer kinderen, wilde mij uitgeleide doen.

Ik zat naast haar op de witgehuifde kar, die mij tot aan de oude diligencie brengen moest, welke mij naar de drukke en woelige Scheldestad voeren zou.

Die kar - beweegbare, herdelijke, patriarchale tent in de wijde, stille, zelfs dood-eenzame woestijn onzer Kempen - zou zich dus slechts tot op hare grenzen bewegen, tot dààr waar de sneller en driftiger beweging der wereld begint.

De avond viel; de gloed in het westen scheen aan gene zij van het vergelegen mastbosch een onmeetlijken brand te hebben ontstoken, die zijn rooden glans tot onder de donkere takken en tot over den stofferigen weg uitspreidde.

Lange schaduwen strekten zich over de vlakte uit, en onze kar, nederige tent zeg ik, scheen in hare schaduwe, de langzaam voortgolvende en monsterachtige *leviathan*, die mij reeds, zonder dat ik het bevroedde, naar de wijde wereldzee begeleidde.

Rust, diepe rust heerschte op die vlakte. Dààr woelden geen lage driften, geen booze hartstochten, geen dolzinnige begeerten; dààr geniet men nog het aartsvaderlijke leven in den vollen zin des woords.

Mijne moeder hield mijne hand door de hare omklemd geruimen tijd had zij het stilzwijgen bewaard, en eindelijk als een vervolg van hare gedachten, zeide zij luid, maar toch altijd fluisterend:

'Houd immer uwen naam in eere....'

Een poos later zeide zij: ‘En als gij moê gedwaald zijt, kom dan terug in ons huis, daàr zal het u altijd wel zijn.’

En toen zij den reeds hoog opgeschoten jongeling alles indachtig had gemaakt, wat in zijn gemoed bewaard blijven, daar kiemen en zich ontwikkelen moest, en dat hij, nederig als een kind, geluisterd had, zeide zij nog:

‘Vergeet nooit ieder avond te bidden: zoo lang gij dit doet, zult gij eerlijk leven....’

Dat waren hare laatste woorden; wij stonden op de grenzen van onze eenzaamheid. Uit de avondnevelen rees de kleine stad op, van waar ik de wereld zou binnen ijlen, en waar men reeds eene lichte trilling der koortsachtige jacht gewaar wordt.

Met die eenvoudige doch groote waarheid, ben ik de wereld ingegaan, en hoe verder ik voorttrad, hoe levendiger zij mijnen geest bezig hield.

Jong en onbekend ging ik heen: eenige jaren later keerde ik terug. Mijn hart klopte van geluk, toen ik den toren van ons dorp boven den donkeren gordel mastbosschen, in het zonlicht glinsteren zag, alsof ik een ouden grootvader zag, die opgestaan was en uitkeek om te zien of zijn kleinkind nog niet aankwam.

De dorpingen verschenen in de open deur en groetten mij met een lichten glimlach op het wezen, en ik wist wel wat die lach beduidde; de speelgenooten van voorheen kwamen en drukten mij koortsachtig de hand, en ik, ik snelde mijne moeder te gemoet, die in de schaduw van onze linden, op den dorpel van onze huisdeur stond, om mij welkom te heeten.

Ik had met mijne Vlaamsche vrienden, op den voorpost van den Nederlandschen stam, den goeden strijd gestreden⁽¹⁾; ik had den flauwen geestesprankel, dien God in mij gelegd had, niet miskend en ik droeg, hoe jong ook,

(1) Zie mijne levensbeschrijving van Lodewijk Gerrits

mijn eerste ridderkruis (1855) - eene nietigheid zoo gij wilt, maar die in den bloei des levens eene wereld vol illusiën voor ons neêrtoovert. Zeepbelkleur en Bengaalsch vuur.... Doch is gansch het leven wel veel meer?

Het oog mijner moeder blonk helderder dan ooit; zij was gelukkig en juist dààrom was de onderscheiding mij zoo lief.

En jaar later ging zij ter ruste († 1856) en de laatste woorden die zij sprak, staan op het kruis, dat haar graf aanwijst, gebeiteld:

‘Kinderen, bemint elkander.’

Het huis werd nu lediger; maar uiterlijk ten minste bleef het zooals zij, de heilige vrouw, dit gelaten had? Wel viel van lieverlede hier wat in puin, memelde het houtwerk, roestte het ijzer; doch dit hier bleef waar het stond, dit daar waar het lag, dat ginds waar het hing, alsof het huis gewijde grond en het eene heiligschennis ware, een doode te ontgraven, te verleggen en dus in zijne rust te storen....

Zóó hebben de achtergeblevenen dit erfand bewaard; terwijl de geest des tijds gedurig riep: ‘Verbouwt, verbouwt!’ antwoordden de eersten kalm en overtuigd: ‘Behoudt, behoudt!’.

VI.

Wij zijn eindelijk in het dorp. Dààr, voor mij en op eenige schreden afstand, ligt het oude vaderhuis, dat ons echter geen groet toestuur; zijne oogen zijn gesloten, en het moet wel in diepen rouw verkeeren dat het de zijnen niet welkom noemt.

Wat zag het ons verleden zomer onder het neêrhangende lindeloof door, nog met diep liggende, maar recht vriendschappelijke en glinsterende oogen aan!

De eersten die op het doffe gedommel van het rijtuig uit het donkere huis verschijnen, zijn de twee overblijvende broeders; zij spreken geen woord, en ons ook is het gemoed te vol, tot stikkens vol. Niets, niets dan een handdruk, en tranen in de mannelijke oogen.

‘Tranen zijn het bloed van ons hart!’ zegt de heilige.

De familie, mannen en vrouwen, zijn daar in de groote donkere kamer bijeen: de mannen in 't zwart, de vrouwen diep in hare falies gedoken, als waren zij grafbeelden met gebogen hoofd, neêrgezeten gelijk de *Mater dolorosa*, de Moeder der smarte.

Die kamer, in het halfdonker gehuld, met die zwarte, zwijgende, biddende gestalten bevolkt, is voor mij als een smachtende grafkelder, in welken slechts van zeer hoog een flauwe straal licht neêrvalt.

Alles treurt rondom mij, alles rouwt en weent, en de spiegel met zijn neêrhangenden rouwsluier voor het anders zoo blinkende wezen, geeft de groepen nog spookachtiger weêr dan zij in waarheid zijn.

In de vertrekken naast ons, gaan en komen de burenen; zij gaan voor 't laatst den doode zien in zijn wit laken, in zijne enge kist - och, maar groot genoeg voor hem! - het kalme gelaat door het gewijde licht bestraald, de handen op de borst en over het kruisbeeld gevouwen.

Nu schijnt hij nog de vrome man van weleer, maar niet meer de vroolijke - neen! Den vroolijken trek heeft de vinger des doods weggevaagd. 't Past niet te lachen in een doodkist....

Men bidt luid ‘Onze Vader, die in de hemelen zijt’; en alle burenen knielen en bidden voor hem.

Het gebed begroette hem toen hij in het vaderhuis

geboren werd; het gebed murmelt hem vaarwel, nu hij heengaat.

De kist wordt gesloten... voor altijd gesloten; de aarde wordt weêrgegeven aan de aarde, de assche aan de assche, het stof aan het stof.

Vaarwel, o vaderhuis, vaarwel!... Nog een die heengaat, na onder uw lommer slechts ruim eene halve eeuw vertoefd te hebben!... Nog een lidmaat dat ons wordt afgesneden, tot dat ook wij denzelfden weg zullen ingaan en onze kinderen, in eene lange rei, over den dorpsweg heen, onze doodkist zullen volgen....

't Is altijd denzelfden weg, hetzelfde kerkhof! Sedert eeuwen volgen wij ditzelfde pad en waar wij nu gaan, gingen de vader, de grootvader, de overgrootvader achter de met kruis overdekte lijkbaar van vrouw en kinderen.

God, mijn God, wat valt het scheiden hard!

'Heere, Heere, moest gij dan al uw macht ontplooien tegen het blad dat de wind wegvoert, moest Gij het verdroogde blad zóó vervolgen!' zoo spreken de gebeden voor de overledenen.

De treurmuziek klaagt, de menigte snikt de tonen na; de klok galmt langzaam bim... bam over onzen akker heen; kinderen, grijsaards en vrouwen, protestant, israëliet en katholiek, allen gaan meê om toch zoo lang het mogelijk is, bij hem, bij den dierbaren doode te zijn....

Wij zijn op het kerkhof, waar gansch onze familie woont; slechts weinigen werden dààr niet begraven, en ook dààr hoop ik te rusten en den dag der opstanding af te wachten.

'De dooden sluimeren in het stof,' zegt de priester.

En wij, wij antwoorden:

'Zij zullen ontwaken!'

Het Misoffer is opgedragen; het wijwater glimt nog druppelend op de kist, de wierookwalm drijft nog om haar heen.

Wij brengen hem, den dierbare, naar zijne laatste rustplaats.

Tot weêrziens, tot weêrziens in het land van licht en liefde!

Immers, alles herleeft in een beter vaderland, of zouden wij minder zijn dan de bloemen der aarde, die vandaag

Om 't hoofd van eene doode dorden

En 't jaar nadien weêr bruidskroon worden!

Slaap zacht, broeder! in de schaduw van het kruis op moeders graf geplant....

En in de kerk geknield hooren wij nog altijd de treurmuziek en den droeven klokketoon, die beiden ons beletten het bonzen der aardklompen op de kist te hooren....

Gelukkig! want iedere bons zou een nieuwe slag zijn voor onze verbrijzelde en bloedende harten.

Eindelijk sterft de muziek, de klokketoon weg.

Alles is volbracht, alles - zonder terugkeer - zonder weêrzien hier beneden!

Uw wil geschiede, o mijn God!...

VII.

Het vaderhuis is weêr geopend nu wij van het kerkhof terugkeeren; het heeft den rouwmantel afgeschud: er is weêr licht en lucht in; de grauwe schemering is opgeheven en de voorwerpen hernemen de kleur van vroeger.

Gij, zoon des stamvaders, die reeds zoolang het ons heugt, daar kalm en altijd met hetzelfde wezen, in de

zwarte lijst, aan den witten muur hangt; gij, dien ik straks in de schemering niet meer zag, gij staart weêr met uw stillen blik over die zwarte groep, kinderen van uw bloed!

Gij waart reeds zoo dikwijls getuige van de huiselijke vreugde en het huiselijke lijden, bij zooveel opvolgende geslachten, dat gij glimlachen moet om het lijden, en wellicht weenen om de vreugde.

Want de vreugde wordt zóó snel door het lijden opgevolgd! Uit den doopgang ontwikkelt zich de bruidstoet, en deze slingert uit het licht in het donkere, en komt aan den voet van het graf als doodsprocessie te voorschijn.

Als in den hoek van het eene oog de vreugdeglimp nog tintelt, is de andere hoek reeds door tranen overlommerd.

Dat weet gij, bij lange ondervinding, al hebt gij sedert jaren deze kamer niet meer verlaten....

't Zij zoo; ik mag niet ondankbaar zijn! Ons huis, toen het eenige jaren geleden nog druk bevolkt was, is het middenpunt van veel geluk, veel liefde, veel vrede geweest, en ik weet ook dat niets bestendig is hier beneden.

En wat zal dat huis zijn voor die welke na ons zullen komen? Zullen zij het bewonen zooals wij? Of zullen zij u eindelijk van den muur losmaken en naar elders overbrengen? Zullen voor de eerste maal, na eeuwen, vreemden hier binnentreden?...

Het moge geschieden naar hooger wil....

1876.⁽¹⁾

(1) Anderhalf jaar later gingen wij andermaal een broeder, den vromen, wijzen en door iedereen om zijne rechtschapenheid geroemden Joseph, lid der Staten van Noord-Brabant en burgemeester van Bladel en Nedersel († Juli 1878), ter ruste leggen.